Lik Albanca u srpskom filmu

Od Kapetana Lešija do Enklave

400 godina od Šekspirove smrti

Sve je dobro što se dobro svrši

BiH 4 KM; Hrvatska 19 KN; Makedonija 150 DEN; CG 2.00 EUR; Slovenija 2.80 EUR; Austria, Greece 3.00 EUR; Germany 3.50 EUR; Switzerland 6.00 CHF cena 200 RSD

01305

9 770353 802002

VREME

broj 1320

21. april 2016.

IZBORI 2016.

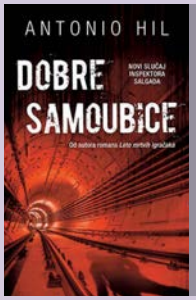
ŠTA ČEKA SRBIJU

AKCIJA

NEDELJNIKA **VREME** I IZDAVAČKE KUĆE Laguna

Knjige za 299 dinara!

U SVIM KNJIŽARAMA „DELFI" U SRBIJI
Ponesite ovaj primerak „Vremena" u neku od knjižara „Delfi" i kupite jedan od deset naslova sa ovog spiska po specijalnoj ceni od 299 dinara.
Akcija traje od 23. aprila do 20. maja 2016.

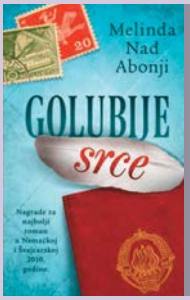
Antonio Hil
DOBRE SAMOUBICE

Triler najboljeg savremenog španskog žanrovskog pisca, nova avantura melanholičnog inspektora na večitoj nizbrdici Ektora Salgada. Službenica jedne poznate kozmetičke kuće bacila se pod voz, ali ništa nije kao što izgleda. Prvoklasan krimić

Florijan Frajšteter
KOMETA U ČAŠI KOKTELA

Knjiga koja objašnjava kako obične stvari iz svakodnevice poput vetra, senke, prašine ili sastava hleba imaju svoje astronomsko poreklo i na koje načine su povezane sa kosmičkim procesima. Nagrada za najbolju naučno-popularnu knjigu u Nemačkoj 2014. godine

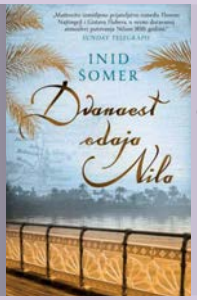

Melinda Nad Abonji
GOLUBIJE SRCE

Knjiga švajcarske spisateljice mađarskog porekla rodom iz Bečeja, proglašena za najbolji roman objavljen u Nemačkoj i Švajcarskoj 2010. godine. Lirska saga o porodici vojvođanskih Mađara, koja se našla u talasu Jugoslovena koji su sedamdesetih godina prošlog veka krenuli u pečalbu na Zapad

Inid Šomer
DVANAEST ODAJA NILA

Britanska ratna heroina, slavna bolničarka iz Krimskog rata Florens Najtingejl, i genijalni pisac i ozloglašeni ženskaroš Gistav Flober, susreću se u ovom romanu, krstare Nilom i sklapaju prijateljstvo koje im menja sudbine

Elmor Lenard
GIVENSOVA PRAVDA

Poslednje delo najvećeg američkog pisca krimića, triler o trgovini ljudskim organima s šerifom Rejlenom Givensom u glavnoj ulozi. Napeta, crnohumorna knjiga ispunjena lenardovskim rafalnim dijalozima

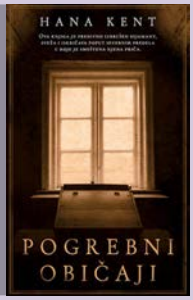
Herta Miler
ČOVEK JE VELIKI FAZAN NA OVOM SVETU

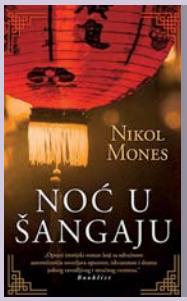
Jedna od najboljih knjiga nobelovke Herte Miler, s radnjom smeštenom u Rumuniju osamdesetih. Balada o iseljavanju, priča o odluci da se emigrira iz mračne zemlje i opraštaju od prethodnog života

Hana Kent
POGREBNI OBIČAJI

Fascinantan istorijski roman o sudbini jedne žene sa Islanda koja je zbog saučesništva u dvostrukom ubistvu osuđena na smrt, a zatim poslata na jednu farmu da tamo radi i sačeka datum određen za pogubljenje

Nikol Mones
NOĆ U ŠANGAJU

U Šangaj 1936. stiže američki pijanista da tamo predvodi crnački džez orkestar, postaje zvezda u gradu koji uoči rata pokreću novac, glamur, uživanje, kocka, mafija i muzika, i zaljubljuje se u mladu kinesku komunistkinju

Indu Sundaresan
PLANINA SVETLOSTI

Priča o sudbini najpoznatijeg dijamanta na svetu nazvanog Kohinor, „Planina svetlosti", koji je vekovima prelazio iz ruke u ruku vladara Indije, Pakistana i Avganistana, da bi na kraju završio u kruni engleske kraljice kao njen najsjajniji ukras i najveći imperijalni trofej

Giljermo Martinez
SPORA SMRT LUSIJANE B.

Triler jednog od najboljih savremenih argentinskih pisca. U seriji zločina nekadašnja sekretarica čuvenog pisca ostala je bez dečka, oca, majke i brata. Sada živi u strahu od ubice, sumnjičenjima i pokušajima da kroz ispovest jednom drugom piscu pronikne u tajnu smrti najdražih i smisao zla i pravde

Spisak knjižara u kojima ovaj popust važi:

Delfi knjižara "Momo Kapor", Stanoja Glavaša br. 1, Beograd
Delfi knjižara, Immo Outlet centar, Gandijeva br. 21, Beograd
Delfi knjižara "SKC", Kralja Milana br. 48 (ulaz iz Resavske), Beograd
Delfi knjižara, Knez Mihailova br. 40, Beograd
Delfi knjižara, Makedonska br. 12, Beograd
Delfi knjižara, Bulevar kralja Aleksandra br. 146, Beograd
Delfi knjižara, Bulevar kralja Aleksandra br. 92, Beograd
Delfi knjižara, Vareška br. 4, Beograd
Delfi knjižara, Požeška br. 118a, Beograd
Delfi knjižara, TC Zira, Ruzveltova br. 33, Beograd
Delfi knjižara, Terazije br. 38, Beograd
Delfi knjižara, Glavna br. 20, Beograd
Delfi knjižara, Mirka Tomića br. 88, Kruševac
Delfi knjižara, Korzo br. 8, Subotica
Delfi knjižara, Zmaj Jovina br. 12, Novi Sad
Delfi knjižara, TC Rodić, Sremska Mitrovica
Delfi knjižara, Voždova br. 4, Niš
Delfi knjižara, TC Kalča, lam. E, lok. 11, Niš
Delfi knjižara, Kralja Petra I br. 12, Kragujevac
Delfi knjižara, Kneza Miloša br. 33, Valjevo
Delfi knjižara, Omladinska br. 16/1, Kraljevo
Delfi knjižara, Gradsko šetalište bb, Čačak
Delfi knjižara, TC Aviv Park, Miloša Obrenovića br. 12, Pančevo
Delfi knjižara, Stari korzo br. 2, Požarevac
Delfi knjižara, TC Big Shopping Center, Sentandrejski trg br.11, Novi Sad
Delfi knjižara, Trg Svetog Save br. 46, Užice
Delfi knjižara, TC VIVO shopping PARK, lokal A10, Stevana Ivanovića bb, Jagodina
Delfi knjižara, TC Zemun park, autoput za Novi Sad br. 124-126, Beograd
Delfi knjižara, Vojvode Milana br. 4, Gornji Milanovac
Delfi knjižara, TC Aviv park Zrenjanin Ul. Bagljaš Zapad br. 5, Zrenjanin
Delfi knjižara, Trg Sv.Teodora Vršačkog br. 5, Vršac
Delfi knjižara, TC Aviv Park, Živka Davidovića br. 86, Beograd
Delfi knjižara "Miloš Crnjanski", Vase Čarapića br. 2-4, Beograd
Delfi knjižara, TC Shoppi, Segedinski put br. 88, Subotica
Delfi knjižara, Bulevar Mihajla Pupina br. 181, Beograd
Laguna Klub čitalaca, Resavska br. 33, Beograd

VREME
BROJ 1320
21. april 2016.

izdavač
NP "VREME" d.o.o.
Trg Republike 5, Beograd

direktor
Stevan Ristić

pomoćnik direktora
Vojislav Milošević

finansijski direktor
Daniela Vesić

glavni urednik
Dragoljub Žarković

odgovorni urednik
Filip Švarm

pomoćnici glavnog urednika
Jovana Gligorijević, Momir Turudić

sekretarijat
Jovana Prešić

redakcija
Dejan Anastasijević, Muharem Bazdulj, Dimitrije Boarov, Slobodan Bubnjević, Sonja Ćirić, Zora Drčelić, Slobodan Georgijev, Nebojša Grujičić (kultura), Andrej Ivanji (svet), Jelena Jorgačević, Tatjana Jovanović, Jasmina Lazić, Zoran Majdin, Radmilo Marković, Saša Marković, Ivana Milanović Hrašovec, Milovan Milenković (foto), Milan Milošević, Teofil Pančić, Saša Rakezić, Mirko Rudić, Tamara Skrozza, Zoran Stanojević, Tatjana Tagirov, Dragan Todorović, Tanja Topić, Biljana Vasić, Miloš Vasić, Marija Vidić, Ljubomir Živkov

dokumentacija
Dragoslav Grujić (arhiva)
Jelena Mrđa (foto)

tehnička redakcija
Ivan Hrašovec (ur.), Tanja Stanković, Vladimir Stankovski, Slobodan Tasić;
lektori: Katarina Pantić, Živana Rašković, Ivana Smolović;
korektori: Nikola Dragomirović, Ana Ćuk Dragomirović, Stanica Milošević

internet izdanje
www.vreme.com
Marjana Hrašovec

prodaja i pretplata
Nikola Ćulafić, Milan Radović

računovodstvo
Slavica Spasojević

marketing
Aleksandar Aleksić (direktor)

e-mail: redakcija@vreme.com
telefon redakcije: 011/3234-774
telefaks: 011/3238-662

štampa
Rotografika, Subotica

ISSN 0353-8028
COBISS.SR-ID 16907266

SAVET ZA ŠTAMPU
Brzo, besplatno, pravično.

04 Zoom: Smederevci jedu štapićima

06 Izbori 2016: Šta čeka Srbiju

12 Lopate u ruke pa na izbore:
Kamen na kamen

14 TV Manijak: Vučić i sirotinja

17 Nuspojave: Glas protiv ravnodušnosti

18 Pravni aspekti izbora 2016:
Već je neregularno

20 Ekonomija: Nema dalje, rođače

24 Divlja gradnja:
Beogradska vodena prevara

28 Vreme protiv nasilja: Dok država ćuti

31 Lisica i ždral: Lisica i grožđe

KULTURA

32 Vilijam Šekspir: 400 godina od smrti

38 Muzika: Šenderge, melodije juga

40 Intervju: Endi Radik

42 Izložba: Zograf u Zagrebu

43 Lagunine knjige

SVET

46 Nemačka: Uvređeni sultan

50 Danska: Starost u zemlji srećnih ljudi

52 Španija: Sporna dobrodošlica za izbeglice

MOZAIK

54 Tačka susreta:
Lik Albanca u srpskoj kinematografiji

59 Navigator: Zaboravi broj mog telefona

60 Strip: Gde su, šta rade?

62 Vreme uživanja: Prvi film

RIK je dopustio da se falsifikovane izborne liste nađu na glasačkim listićima, predsednik ove komisije je u ostavci, listići će biti sečeni u nekoj privatnoj štampariji u Borči, glasači u dijaspori nemaju gde da glasaju, birački spiskovi su nesređeni
PIŠE: TATJANA TAGIROV

Ovih dana mađarski sastav Šenderge dolazi u Beograd na svoje prvo koncertno gostovanje u Srbiji. Reč je o zvezdama world music scene, orkestru koji svira muziku srpske i hrvatske manjine u Mađarskoj čiji su članovi uglavnom Mađari koji ne govore srpski ni hrvatski, ali vole i bravurozno sviraju melodije juga na gajdama, frulama, dvojnicama i tamburama
PIŠE: MARIJA VITAS

Kako je nastup jednog nemačkog satiričara naljutio predsednika Turske Redžepa Tajipa Erdogana i da li je Angeli Merkel važniji sporazum o zaustavljanju izbegličkog talasa od slobode govora
PIŠE: NEMANJA RUJEVIĆ

Na naslovnoj strani: **Senka Aleksandra Vučića**
Fotografija: **Rade Prelić/ Tanjug**

DRAGOLJUB ŽARKOVIĆ

Smederevci jedu štapićima: Željko Sertić, ministar privrede, ugovor s Kinezima ljubio je kao da je dobio Hatišerif, dok je Vučić u to ime, mimo običaja, popio "rakiju, dve", što se posle videlo

Ugovor s "Hestilom" dobar je za Srbiju. To je ozbiljna kompanija koja se javlja kao prethodnica najavljene kineske penetracije u centralnu Evropu. Ako se ne pojave neke "briselske zavrzlame" – a to još nije isključeno – to bi trebalo da doprinese strateškom pozicioniranju Srbije u ovom delu sveta

UGOVOR S KINEZIMA: PREMIJER BI MOGAO DA ODE NA ODMOR

Aleksandar Vučić je pre neki dan obećao da će kad potpišemo ugovor s Kinezima oko Železare u Smederevu da ode na odmor. Teško je verovati da će da održi to obećanje. Nijedan premijer s ambicijom da to ponovo bude ne ide na odmor nekoliko dana pred izbore, makar ga sve ankete prikazivale kao sigurnog dobitnika.

On mene podseća na nekog Iku iz mog detinjstva i mog kraja gde smo u ono sirotinjsko doba, kad je lopta bila skupa roba, svi zavisili od njegove volje. Evo Ike s loptom i mada je očajno igrao fudbal, zahvaljujući činjenici da je lopta njegova, određivao je ko će s kim da igra, a njemu je mesto u timu bilo obezbeđeno. Kad mu baba kroz prozor vikne "Iko, ručak!", on bi stavio loptu pod mišku i odneo je kući. Utakmica se prekidala.

Čak mi se čini da mi je to bila prva lekcija o značaju vlasništva i moći koja iz toga proizilazi, ubedljivija od svih časova marksizma i oblika vlasničke eksploatacije. Vučić je zgrabio loptu i diktira igru. Može mu se, on je kapiten svakog našeg poduhvata i ne samo da određuje ko će da igra, već određuje i pravila igre.

Od kad je izbora i masovnih medija vlast koristi svoju prednost u kampanji, njena je lopta, i pokušava da stvori utisak da radi više nego ikad. Aleksandar Vučić polaže i po dva kamena temeljca dnevno, o čemu će čitalac pronaći više na narednim stranicama ovog broja "Vremena."

Moj kolega Mijat Lakićević u tekstu za "Peščanik" napisao je priču o tome s naslovom "Industrija kamena temeljaca", aludirajući da je to najmasovnija proizvodnja u Srbiji.

Uostalom, na izborima obično pobeđuje onaj ko najdublje probudi nadu glasača, a tolika proizvodnja tih temeljaca tome i služi: poruka je – krenulo nas, a tek će da nas krene.

Ne mogu se oteti utisku da je neki brižljivi planer izborne kampanje sve to režirao. Ono što je moglo da se otvori i pre nekoliko meseci odloženo je za finiš kampanje, a ono što će biti tek za koji mesec pomereno je unapred.

To s kamenima temeljcima jeftina je proizvodnja. Ne mislim da je reč o jeftinom triku, već za tu izbornu industriju ne treba mnogo više od dve-tri lopate betona.

U toj nisci bisera izdvaja se, ipak, ugovor s kineskim "Hestilom". Mitsko pitanje srpske ekonomije koje se još od Draže Markovića, zaduženog da se u ime srpske komunističke nomenklature stara o smederevskom gigantu, napokon izgleda kao rešeno.

Dva meseca pre nego što će Kinezi ući u posed potpisan je ugovor o prodaji Železare, a Željko Sertić, ministar privrede, taj ugovor je ljubio kao da je dobio Hatišerif, dok je Vučić u to ime, mimo običaja, popio "rakiju, dve", mada preferira vino. Ta okolnost može da objasni njegovu egzaltaciju u večernjem terminu na Pinku u tobože razgovoru s dvojicom mojih kolega i koji me je i podsetio na Iku iz mog detinjstva, onog koji je imao loptu.

Mislim, inače, da je ugovor s "Hestilom" vrlo dobar za Srbiju. To je ozbiljna kompanija koja se javlja kao prethodnica najavljene kineske strateške penetracije u centralnu Evropu.

Foto: Nenad Pavlović /Blic

Ako se ne pojave neke "briselske zavrzlame" – a to još nije isključeno – to bi trebalo da doprinese strateškom pozicioniranju Srbije u ovom delu sveta.

Kinezi su skloni dugoročnijem planiranju i nemaju sukob interesa koji je imao Ju-Es stil koji je u Košicama posedovao proizvodnju pocinkovanih limova i nije imao interes da unapređuje smederevsku železaru koju nam je (re)prodao za jedan dolar u trenutku kad je krenula svetska ekonomska kriza, a potonule cene čelika na svetskim berzama.

Čini mi se da je sitničavo pitanje oko istorijskih i aktuelnih dugova Železare. Ionako bi ih platili, ali je važno da se ne stvaraju novi dugovi i da se budžetske intervencije svedu na najmanju moguću meru što verovatno – te intervencije – neće moći da se izbegne, makar kroz privilegovanu cenu energenata, domicilnih transportnih usluga i drugih pogodnosti koje će dobiti kupac.

Tako je Aleksandar Vučić nepunih nedelju dana pred izbore postigao gol i s obzirom na to da je lopta njegova može da ode na ručak dok će opozicija da se muva u petercu praveći se da igra fudbal – ali, bez lopte.

SUKOB MEĐU PARTNERIMA: ŠTA JE PORUČIO TONČEV

Ne čudi, u jeku tih predizbornih temeljaca, da je vest "Južnih vesti" doživela veliku promociju: "Na ulazu u Surdulicu osvanuo je pano na kome piše da je otvorena fabrika u kojoj radi 130 radnika bez kamera i bez subvencija."

Kako navodi niški portal, idejni tvorac panoa je lider surduličkog SPS-a Novica Tončev, kome je prethodno premijer i lider SNS-a Aleksandar Vučić zamerio na tome da nedovoljno ulaže u otvaranje novih radnih mesta u opštini čije Skupštine je predsednik.

Tončev kaže da je to odgovor Vučiću koga su, kako kaže, "opet obmanuli njegovi saradnici koji vode SNS u Surdulici".

"Mi otvaramo radna mesta, ali bez subvencija države. Investitori koje smo mi doveli otvaraju fabrike i zapošljavaju ljude bez finansijske podrške države i to su za nas pravi investitori", kaže Tončev.

Istovremeno, Tončev je optužio funkcionere SNS-a da su zaposlili ogroman broj ljudi u državnim firmama.

"Za razliku od nas, oni koji vode SNS u Surdulici su preko raznih agencija zaposlili 500 radnika u Hidroelektrani Vlasina i to nazivaju otvaranjem novih radnih mesta, a sve u vreme zabrane zapošljavanja u javnim preduzećima", kaže Tončev.

Prethodno je Vučić na predizbornom mitingu u Vranju žestoko kritikovao SPS, koji je na vlasti u Vranju i Surdulici, a posebno izdvojio Novicu Tončeva.

Vučić ga je nazvao "velikašem sa juga" i dodao da nije čuo da je Tončev zaposlio nove ljude, već samo da njegovi simpatizeri viču "Vučiću, pederu".

Kako se bliži dan izbora, rat između SNS-a i SPS-a se sve više zaoštrava i možda prisustvujemo vađenju jednog kamena temeljca: onog na kome je počivala koalicija ove dve stranke.

ŠVEDSKI STANDARD: OKLAGIJA I DASKA

S obzirom na to da je barem na ove dve stranice lopta moja, dozvoliću sebi da se samocitiram prenošenjem teksta sa sajta "Vremena", teksta koji je direktno povezan s temom o kojoj pišem:

"Sećate li se pokojnog Nikole Šećerovskog koji se u prvoj pravoj izbornoj utrci za predsednički položaj proslavio pričom o četkama i metlama?

Svi su mu se smejali, ali on je dobro anticipirao budući razvoj srpske industrije i sada smo došli do toga da će jedini "Made in Serbia" proizvodi u švedskoj Ikei biti – oklagija i daska za tucanje mesa.

Tu robu, proizvedenu u Ćupriji, u toj novoj robnoj kući koja se gradi na mestu sadašnje naplatne rampe na auto-putu kod Bubanj potoka, kupiće i Aleksandar Vučić, srpski premijer, kako je obećao kad je postavljan kamen temeljac.

Odmah su se javili cinici koji su rekli da neće on to da pazari, već će oklagiju i dasku da mu kupi otac, aludirajući na novootkrivenu okolnost da bi premijer bio bez krova nad glavom da ne beše oca koji ga je finansijski podržao.

Iskreno se nadam, uostalom kao i premijer, da će srpski proizvođači nameštaja i raznih drugih kućnih potrepština biti inovativni i sposobni da se probiju u globalni lanac Ikeinih tržnih centara.

Priča o četvrtvekovnoj borbi da Ikea i ovde napravi nešto što već ima svuda u svetu jeste priča o 25 godina zaostajanja Srbije.

Sećate li se kako smo se osamdesetih godina prošlog veka hvalili kako Beograd ima jedini Mekdonalds u regionu, pa su ljudi i iz velike udaljenosti dolazili ovde da jedu pljeskavice. Sada svaki veći grad u regionu ima Ikein tržni centar, a Srbi su išli u Segedin da pazare plakare i stolove.

Polaganje kamena temeljca za tu robnu kuću mali je korak za Ikeu, ali veliki za srpsko oklagijstvo.

Sa Smederevom bi sve moglo da bude drugačije. ¶

ŠTA ČE

ZIFT
УЈЕДИЊЕНИ МОЖЕМО СВЕ!
1 АЛЕКСАНДАР ВУЧИЋ - СРБИЈА ПОБЕЂУЈЕ
#СРЕЋА
ЗА СРБИЈУ!
Сандa Рашковић Иванић
Бошко Обрадовић
БЕОГРАД У СУСРЕТ ВАСКРСУ

KA SRBIJU

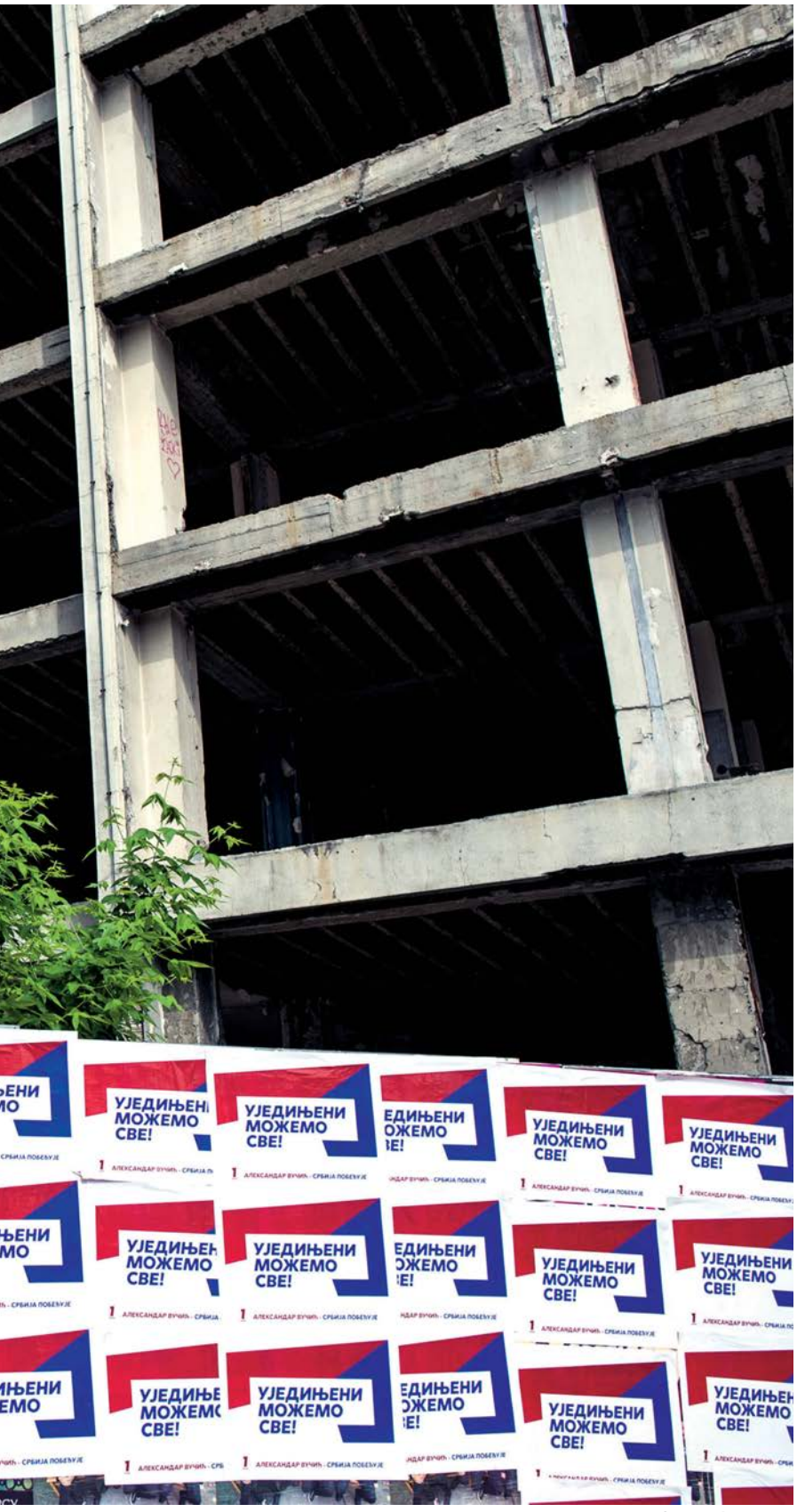

foto: Marko Rupena

Evropska klima dugotrajne društveno-ekonomske krize, nesigurnosti i nepredvidivosti, egzistencijalna ugroženost i neizvesnost gotovo do savršenstva pogoduju tipu autokratske vladavine koji se može prepoznati kod Aleksandra Vučića. U njegovom se ophođenju i očekivanjima od građana Srbije daju prepoznati karakteristike direktora kakve beogradske ispostave neke multinacionalne korporacije, koji funkcioniše po principu bicikliste, one ispod sebe – gazi, stalnim pretnjama i kritikama "zbog neproduktivnosti i nepostizanja ciljeva" a glava mu je povijena u odbrani od pedaliranja "na spratu iznad", tamo gde su MMF, Svetska banka, briselska i vašingtonska administracija zadužene za region. Moć pedaliranja sokoli u neskrivenom preziranju onih od čijeg mu glasa zavisi novo, četvorogodišnje pedaliranje Srbije

»

Oni koji tvrde da poznaju Aleksandra Vučića, prošlog, sadašnjeg i, po svemu sudeći, budućeg premijera Srbije, šire glasine da je tajna njegovog uspeha u besprekornom poznavanju prosečnog stanovnika Srbije. Poznavanju ali i preziranju, kažu, jer on traži glas od onih kojih se gnuša. To, uostalom, nimalo ne krije. A ničim se drugim i nije bavio u životu, ruku na srce. Kako osvojiti glas i vlast – najmarkantnija je veština koju je usavršio tokom bezmalo 25 godina političke karijere.

SRBIJA – VELIKO GRADILIŠTE

Tako da, onaj ko mu je pravio "kamen temeljac" kampanju za izbore 24. aprila – nije mogao bolje da je osmisli, po modelu srpskoga proseka. A liči da ju je on sam smislio. To marketing neimarstvo bez rokova i predizborno lopatanje bez ikakvih obaveza od hotela Hilton ili kule u "Beogradu na vodi", do kamena temeljca za Ikeu u Bubanj potoku, ili za fabriku kompresora u Bariču i sve one crvene vrpce koje je presekao u poslednja tri meseca, otkako je na sednici GO SNS-a saopštio da će vanrednih parlamentarnih izbora ipak biti (videti okvir "Kamen na kamenu") upućuju na samo jedno – Srbija je jedno veliko gradilište u kojem se i ne zna šta se gradi, važno da je veliki nered, oblak prašine i da je za početak srušeno sve što je dosad tu bilo. A on, Aleksandar Vučić je preduzimač naših snova, ugovarač našeg boljeg života koji treba da nam donesu Arapi, Kinezi, Nemci...

Zemlja se, jelte, diže iz pepela, a od građana Srbije on očekuje da budu amalini, vodonoše, jer na svakom koraku između redova kao da poručuje da narod od kojeg zahteva da izađe na izbore i glasa za njega slabo šta ume, te da je nesposoban, lenj i ne mnogo inteligentan, da sve u Srbiji pravi neko drugi koga on "dovodi u zemlju" zahvaljujući svojim specijalnim vezama i odnosima, ali eto takav napor ovde nema ko da ceni.

Građani Srbije su tu ponuđeni kao jeftina radna snaga, jer su već i onako ili besposleni ili u permanentnom strahu od gubitka nestabilnog, slabo i neredovno plaćenog posla, ugnjetavani od priučenih poslodavaca koji ih ili plagiraju ili maltretiraju ali na kraju uvek – otpuštaju. Tim istim isprepadanim ljudima, za koje je skovan neologizam *prekarijat*, od latinske reči precarius što znači nesiguran i nastavka *-ijat* iz pojma *proleterijat*, još se i Aleksandar Vučić u udarnim TV terminima obraća kao vrhovni poslodavac: kada govori o platama i penzijama, to izgleda kao da ih deli on lično, iz svog džepa, a ne iz budžeta koji puni tako što prazni džepove građana, kao da pre njega nikada i nije bilo ni penzija ni plata u javnom sektoru u ovoj zemlji. A onda pripusti Milana Krkobabića da i otvoreno zapreti: ne bude li Vučić ponovo premijer, penzioneri će ostati bez penzija. I time ne preplaši samo penzionere nego i njihovu decu, sredovečne prekarne radnike koji zbog svojih nesigurnih plata i poslova na određeno računaju mesečno i na neki deo roditeljske penzije.

Ova Vučićeva "neimarska" kampanja

IMA LI U SKUPŠTINI MESTA ZA SVE: B. Pajtić (DS); N. Čanak, B. Tadić, Č. Jovanović (LV, SDS, LDP); S. Radulović (DJB); A. Vučić (SNS); I. Dačić i D. M. Palma (SPS, JS); V. Šešelj (SRS); S. Rašković Ivić i D. Obradović (DSS, Dveri)

"Nema odmora dok traje obnova" nema samo titoistički prizvuk radnih akcija pedesetih godina prošlog veka: "Tito, partija, omladina, akcija". Ona je još dublje u pamćenju prosečnog Srbina. Kamen temeljac ima i simboličko, što se kaže versko ali i biblijsko značenje, u poimanju građevine sazdane po božanskom planu, kao elementa hrama božijeg, i, u širem smislu, crkve Hristove. A kao što smo već imali prilike da se uverimo, Vučić voli da se izražava u kategorijama biblijskih razmera, bilo da su poplave ili građevine, posebno u predizbornoj kampanji iako ne odgovara ni na jedno važno pitanje za građane Srbije. Šta, dakle, čeka Srbiju posle izbora?

DA BI SE ŽIVELO, TREBA PEDALIRATI

Sociolog Srećko Mihajlović u izjavi za "Vreme" kaže da će se nastaviti trendovi kojima smo svedoci i poslednjih godina: "Neoliberalna politika maskirana socijaldemokratijom što se vidi i u samom sastavu stranaka koje čine dosadašnju vlast. Ova je kampanja, i te kako imala temu. Vodeća stranka koalicije na vlasti

FOTOGRAFIJE: Tanjug

Istraživanje NSPM

Reprezentativni uzorak od 1500 ispitanika sa teritorije Srbije (bez KiM), kombinovano teren–telefon 1:1 (od 7. do 14. aprila 2016).

Da li mislite da se stvari u zemlji pretežno kreće u:	
dobrom smeru	34,5
lošem smeru	42,8
ne znam/nemam stav	22,7
ukupno	100

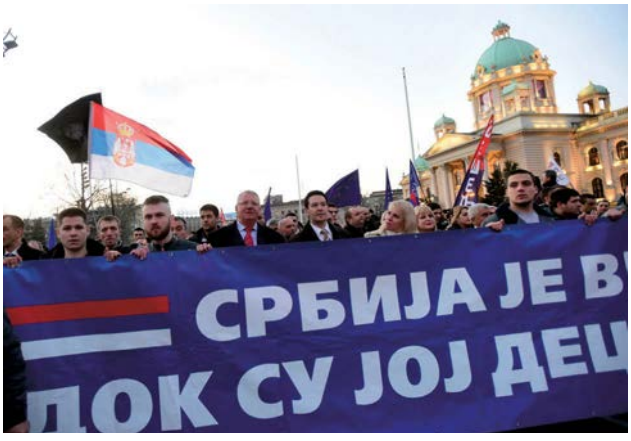
Da li, prema vašem mišljenju, danas živite bolje ili gore nego pre tri godine?	
bolje	11,0
gore	42,7
isto	45,1
ne znam/bez odgovora	1,2
ukupno	100

Ako bi se sledeće nedelje održali vanredni parlamentarni izbori, da li biste na njih izašli?	
da, sigurno bih izašao	62,6
možda / verovatno bih izašao	19,3
ne, ne bih izašao	9,8
ne znam/ bez odgovora	8,3
ukupno	100

Kakva je, prema vašem mišljenju, ova vlada u odnosu na prethodnu (do 2012)	
ista	35,4
bolja	38,7
gora	20,4
ne znam/bez odgovora	5,5
ukupno	100

Za koju stranku ili koaliciju biste glasali na republičkim izborima?	sa neizjašnjenima	bez neizjašnjenih
Aleksandar Vučić – Srbija pobeđuje	**30,9**	**44,8**
Ivica Dačić – SPS, JS – Dragan Marković Palma	**8,7**	**12,7**
Dr Vojislav Šešelj – SRS	**6,7**	**9,8**
Za pravednu Srbiju – DS (Nova, DSHV, ZZS)	**5,1**	**7,5**
Boris Tadić, Čedomir Jovanović – Savez za bolju Srbiju – LDP, LSV, SDS	4,7	**6,9**
Dveri – DSS (Sanda Rašković Ivić – Boško Obradović)	4,3	**6,3**
DOSTA JE BILO – Saša Radulović	2,9	4,2
stranke manjina	**2,7**	**3,6**
Borko Stefanović – Srbija za sve nas	0,9	1,3
Za slobodnu Srbiju – Zavetnici – Milica Đurđević	0,5	0,7
ostali	1,2	2,0
još nisam odlučio	**15,4**	–
neću izaći na izbore	**9,0**	–
bez odgovora/ ne želi da se izjasni	**6,9**	–
ukupno	100%	100%

Vesna Pešić, sociolog

Restauracija zla

foto: Miroslav Miškov

Očekujem kao veoma dobar rezultat da se uzdrma autokratska vlast Aleksandra Vučića, da on ne dobije većinu nego da mora da traži koalicionog partnera. Očigledno da posle ovako jadne kampanje u kojoj je potpuno dominirao i gde je sve nameštено, ne može da se očekuje bilo čija pobeda, čak i da je postojao neko ko je tu pobedu mogao da obezbedi. Biće dobro ako on bude uzdrman. Dalje, već je sad vidljivo to što će profašističke i ultranacionalističke stranke da nađu mesto u parlamentu, što će pogoršati našu situaciju. To će značiti kompletnu restauraciju vrednosnog sistema i politike koja je postojala u vreme Miloševića. Vraćamo se agresivnim idejama, po svoj prilici biće to restauracija takvih ideja, odnosa prema susedima, odnosa prema zločinima, prema ratu, prema Rusiji, zapadnoj Evropi, sa takvim ljudima u parlamentu, promenićemo našu krvnu sliku. A već smo je i promenili preko Ljiljane Smajlović i sličnih koji su punili novine i pumpali takve ideje poslednje tri, četiri godine.

Ovaj narod sa Bliskog istoka rizikuje život, trči kao muva bez glave da se domogne zapadne Evrope, a Srbija hoće u Rusiju. Sve će se ove tendencije samo pojačati posle izbora.

hoće da učvrsti svoju hegemoniju. Iskorišćava priliku kada je u zenitu svog povoljnog položaju kod građana da produži vlast na još dve godine. Sa učvršćivanjem hegemonije nastaviće se nepovoljni procesi za radnike: ubrzan proces prekarizacije, antisindikalizam, zatiranje opozicije, pokornost svetskom krupnom kapitalu, maskirana povećanjem broja radnika."

Prekarijat je reč koja se odnosi na životne okolnosti u kojima dugotrajna nesigurnost, nestabilnost i nepredvidljivost ugrožavaju mentalno i materijalno blagostanje ljudi, objasnio je sociolog Miroslav Ružica (*Od novinara do nadničara. Prekarni rad i život*, grupa autora, urednik Srećko Mihajlović). I dalje, piše Ružica: "Iza koncepta krije se stvarnost u kojoj milioni ljudi u svetu rade na povremenim, privremenim, nezahtevnim i loše plaćenim poslovima, sa neizvesnim ugovorima ili samozaposleni, tj. žive u ekonomskoj i socijalnoj nesigurnosti."

Ovde bi trebalo, radi pojašnjenja nepovoljnih procesa za radnike koji se teško mogu medijski razaznati od presečenih vrpci u obnovljenim fabrikama i postavljenih kamena temeljaca za izgradnju novih fabrika, rečima Srećka Mihajlovića objasniti i procese prekarizacije u kontekstu slabljenja antisindikalizma: "U procesima prekarizacije, tj. onesiguravanja rada i života, nalazi se barem polovina kako-tako zaposlenih radnika, ogromna većina nezaposlenih i nešto više od polovine penzionisanih radnika. Prekarizovani radnici nisu ni zainteresovani, ni motivisani za učlanjenje i rad u nemoćnim sindikatima. Zato proces prekarizacije radnika vodi u desindikalizaciju. Desindikalizacija dovodi do daljnjeg gubljenja moći sindikata (ukoliko se tu već nije stiglo do dna). Slabi i onemoćali sindikati teško da mogu da organizuju otpor procesima prekarizacije i desindikalizacije. Tako su sindikati uhvaćeni u vrzino kolo. Igraju sindikati onako kako im sviraju vlasnici kapitala i vlasnici političke moći (koja je posredno u rukama vlasnika kapitala)" ("Danas", 18. 1. 2016).

Ukratko, evropska klima dugotrajne društvenoekonomske krize, nesigurnosti i nepredvidivosti, egzistencijalna ugroženost i neizvesnost gotovo do savršenstva pogoduju tipu autokratske vladavine koji se može prepoznati kod Aleksandra Vučića. U njegovom se ophođenju i očekivanjima od građana Srbije daju prepoznati karakteristike direktora kakve beogradske ispostave neke multinacionalne korporacije, koji funkcioniše po principu bicikliste, one ispod sebe – gazi, stalnim pretnjama i kritikama "zbog neproduktivnosti i nepostizanja ciljeva" a glava mu je povijena u odbrani od pedaliranja "na spratu iznad", tamo gde su MMF, Svetska banka, briselska i vašingtonska administracija zadužene za region. Moć pedaliranja sokoli u neskrivenom preziranju onih od čijeg mu glasa zavisi novo,

Srbijanka Turajlić, univerzitetski profesor u penziji

Lekovitost

foto: A. Andić

Problem je što je većina stranaka bez finansijskih sredstava koja su im vrlo veštom igrom aktuelne vlasti smanjena, pa one ne mogu ni da pokušaju da na neki način pariraju vlasti. Pitanje je, međutim, da li građani u svemu tome imaju svest da je najstrašnije za jednu zemlju kad jedan čovek ili interesna grupa imaju apsolutnu vlast u njoj. Da li imaju svest da bi izlaskom na izbore bili u prilici da bar pokušaju da smanje stepen, količinu i intenzitet apsolutne vlasti danas u Srbiji? Maksimum koji u ovom trenutku može da se postigne je da Aleksandar Vučić sam nema dovoljno poslanika da formira vlast. Nebitno je da li on želi ili ne želi da pravi širu koaliciju posle izbora, važno je u ovom trenutku da bude primoran da pozove nekoga u koaliciju. Možda to bude lekovito za njega. Za nas svakako hoće. Onda ćemo biti na putu da stvari počnemo da popravljamo nabolje.

četvorogodišnje pedaliranje Srbije. Prosek Srbije tu, realno, ništa ne može, valja živeti a da bi se živelo treba pedalirati, tako da jedino što im preostaje je pokušaj da se uđe u kolo i nada da će i oni zavrteti neke pedale. A nada umire poslednja.

ZATIRANJE OPOZICIJE I IZIGRAVANJE IZBORA

Bilo bi isuviše sarkastično primetiti da Vučić ima opoziciju kakvu zaslužuje. To pošumljavanje javnog prostora raznim zavetnicima i kojekakvim drugim instant i kombi strankama i služi tome da se od šume ne vidi poneko perspektivno drvo, da se u tom šarolikom galimatijasu za ostanak u političkom životu bore autentični opozicionari rame uz rame sa osvedočenim falsifikatorima, lovcima u mutnom ili kvazimanjincima poput već legendarnih Rusa. Čak i takav kakav je, Vučić je zaslužio i hrabrije i idejno sveže oponente, upornije u nametanju tema nezgodnih po vlast. Ovako, projekat zatiranja opozicije sprovodi se kontinuirano bilo da se radi o gušenju cenzurom i pretnjama, finansijskom iscrpljivanju ili banalnoj činjenici da mesecima već nema nijedne stranačke opozicione aktivnosti, niti saopštenja na koje ne ide odmah replika SNS-a. Tim klatnom koje lebdi nad glavom opozicije sladostrasno se dodatno preti, pa se ministar policije Stefanović u tom višeboju bahatosti kandiduje za prvaka izjavom da će za kontrolu ovih izbora biti zadužena i policija i to u civilu pa kad njegovi kontrolori nekom budu "stavili lisice na ruke videće se da je to prava policija". Svačega se sećamo, ali to čak ni Miloševiću u vreme najgušćeg mraka nije padalo na pamet. Ovde nije u pitanju puka devastacija institucija, pa i institucije koliko-toliko fer izborne utakmice nego – najogoljenija egzistencijalna pretnja. Otud Vučićevo zadovoljstvo činjenicom da u ovoj predizbornoj kampanji "niko nije zadobio teže telesne povrede" mnogi doživljavaju zapravo kao potencijalnu pretnju, jer deluje da je nasilje na ovim izborima steklo pravo glasa, a eto, on nas jedini od toga čuva.

"Predizbornu kampanju karakteriše veliki broj incidenata na koje nadležni nisu adekvatno reagovali, kao i održavanje skupova na mestima gde to po zakonu nije dozvoljeno", govorio je o tome Milan Antonijević, predsednik Komiteta pravnika za ljudska prava (JUKOM). "Preostaje da se vidi da li će se u predstojećem periodu neki od ovih slučajeva završiti pred sudom, da li će se znati ko je napadao aktiviste određenih političkih stranka, a sada vidimo i svih političkih stranaka." On je još dodao da očekuje da se utvrdi i da li je pri tom bilo neke organizovane akcije ili ne. Antonijević primećuje da je očigledno da "sami organizatori skupova, koji vrlo često dolaze iz vladajućih stranaka, nisu pročitali Zakon o javnom okupljanju građana koji su doneli početkom godine pa se zato često organizuju skupovi na mestima gde ne bi smeli da se održavaju – ispred škola, obdaništa, bolnica... i da se time direktno krši taj zakon".

Sem što se načelno zna da će biti 20 lista kandidata za poslanike, teško da u Srbiji postoji neko ko bi umeo da naizust izgovori koje će sve političke partije, organizacije i grupe građana učestvovati na ovim izborima i ko će sa kim u toj guži biti u koaliciji. Ali je veća muka to što među svima njima ima i onih koji su falsifikatima i lažnim pečatima uspeli da se kandiduju za izbore zahvaljujući postojećem izbornom sistemu.

Još se, međutim, ne zna ko je i kako učestvovao u falsifikovanju oko 15.000 potpisa podrške građana na sedam »

Slobodan Antonić, sociolog

Meta je SPS

foto: Miroslav Miškov

Kampanja za izbore 2016. godine nema odlike javne debate o stvarnim društvenim ili političkim problemima, da bismo iz toga mogli da zaključimo šta posle izbora sledi. Tema kampanje vladajuće stranke, a onda i opozicije, nisu bili odgovori na sledeća pitanja: Da li će biti otpuštanja u javnom sektoru? Da li će se smanjivati plate i penzije? Koliko će se povećati cena struje? Da li će se, i u čemu, menjati Ustav? Hoće li se dozvoliti ulazak "Kosova" u UN? Hoće li se smanjiti poreski nameti na naše plate i nekretnine? Šta će biti sadržaj vladine kulturne politike? Hoće li Srbija prihvatiti "usklađivanje" svoje spoljne politike (prvenstveno prema Rusiji) sa Briselom? Itd. SNS je samo načelno pozivao birače da se opredele između "budućnosti" i "prošlosti". A kako konkretno izgleda ta "budućnost" – to od Vučića i njegovih tokom ove kampanje teško da smo mogli da čujemo.

Drugo, nosilac režima ne može se do kraja uzeti kao racionalan akter. Recimo, racionalni politički akter, ukoliko SNS dobije većinu, uzeo bi ponovo SPS u vladu, pridodavši mu još i koaliciju Čeda–Boris–Čanak. Tako bi ne samo koncentrisao sve "pro-EU" stranke u svoj kabinet, što bi kancelara takve vlade i formalno uzdiglo do ranga lidera "evropskih snaga u Srbiji", već bi možda time došao i blizu dvotrećinske većine u Skupštini, koja je nužna za promenu Ustava.

Međutim, sudeći po napadima "službenih tabloida" na SPS, izgleda da se kod našeg nosioca režima stvorila izrazita negativna emocija prema SPS-u, te da se kod njega naslućuje namera da nakon izbora bukvalno uništi SPS. Istina, u tome može biti i nekog pseudoracionalnog razloga. SPS je druga po veličini stranka, pa njeno uništenje može značiti i eliminaciju mogućeg konkurenta. Takođe, spektakularna hapšenja SPS-direktora javnih preduzeća mogu poslužiti kao dimna zavesa za nepopularne poslove koje valja obaviti – od otpuštanja u javnom sektoru do dopuštanja "Republici Kosovo" da uđe u UN. Ali, isto to bi se moglo dobiti i koncentracionom vladom SNS–SPS–ČBČ. Ono što, dakle, favorizuje ovu drugu opciju jesu tamni socio-psihološki stratumi koji postoje kod nosilaca režima. A oni su objektivno prilično teško prozirni za racionalnog političkog analitičara.

Kamen na kamen

Aktivnosti premijera tehničke vlade Aleksandra Vučića obeležile su kampanju pred izbore koji će biti održani 24. aprila. Vučić je odgovarajući na pitanje dnevnog lista "Danas" da li mnoštvo događaja u kojima učestvuje ima veze sa izbornom kampanjom i da li je to zloupotreba državne funkcije, rekao: "Radim sve isto što sam radio i ranije, samo što nekada kada nije građevinska sezona imate drugog posla i primate inostrane goste. Nisam nimalo vredniji nego što sam bio ranije, i ne pominjem svoju političku stranku već ističem ekonomske rezultate vlade."

Vučić je, 1. marta 2016, gostujući na Radio-televiziji Srbije (RTS), rekao da će Vlada u roku od dva dana podneti obrazloženi predlog predsedniku Republike za raspisivanje vanrednih parlamentarnih izbora. Predsednik Republike je 4. marta raspisao izbore koji će biti održani 24. aprila.

U redovima koji slede data je premijerova satnica u građevinsko-izbornoj sezoni.

2. MART 2016. – Otkriva Spomenik Borislavu Pekiću na Cvetnom trgu u Beogradu.

8. MART – Vučić je prilikom obilaska poplavljenih područja rekao da će država nadoknaditi građanima štetu od poplava, ali je i poručio građanima da moraju čistiti kanale ispred svojih kuća koji su zatrpani otpadom i da za to nije kriva država već neodgovorni pojedinci.

8. MART – Vučić je na Kopaonik biznis forumu ocenio da bi put lakih rešenja vodio Srbiju u ambis i da zato nikakav kompromis po pitanju politike idemo li u budućnost ili se vraćamo u prošlost neće biti moguć.

9. MART – Vučić je, na okruglom stolu "Žensko preduzetništvo – potencijal za razvoj" u Kovačici, istakao da će Vlada povećati podršku ženskom preduzetništvu sa 250.000 evra na milion evra.

12. MART – Obišao novoizgrađenu Osnovnu školu "Rajko Mihajlović" u selu Kalinovcu kod Uba.

15. MART – Vučić je razgovarao sa prvim potpredsednikom Evropske banke za obnovu i razvoj (EBRD) Filom Benetom o restrukturiranju i revitalizaciji RTB-a Bor. Tema razgovora bila je i saradnja sa EBRD-om u pronalaženju strateškog partnera za kompaniju Telekom Srbija, restrukturiranje dugova Srbijagasa i pružanje pomoći u završetku procesa restrukturiranja Železnica Srbije i Elektroprivrede Srbije.

15. MART – Nakon obilaska saniranog nasipa u selu Veliko Polje kod Obrenovca saopštio je da će isplata državne pomoći građanima koji su pretrpeli štete od poplava početi naredne nedelje.

18. MART – Vučić i ambasador Ruske Federacije u Srbiji Aleksandar Čepurin razgovarali su o sveukupnim odnosima dveju zemalja. Čepurin je upoznao Vučića s pomakom u vezi sa idejom o bescarinskom izvozu Fijatovih vozila proizvedenih u Srbiji na tržište Evroazijske ekonomske unije.

20. MART – Obišao radove na obnovi Osnovne škole "Živojin Mišić" u selu Rajkoviću, u opštini Mionica, nakon čega je prisustvovao potpisivanju Ugovora o obnovi Srednje škole "1300 kaplara" u Ljigu.

22. MART – Priredio prijem za atletičarku Ivanu Španović, koja je osvojila srebrnu medalju u skoku udalj na Svetskom dvoranskom prvenstvu i iskazao kontinuiranu podršku države razvoju atletskog sporta.

23. MART – Razgovarao u Visbadenu sa premijerom Savezne pokrajine Hesen Folkerom Bufijeom o ekonomskoj saradnji i nemačkim investicijama u Srbiji. Iz Vlade je saopšteno da će premijer imati niz bilateralnih susreta sa rukovodstvima više nemačkih kompanija.

26. MART – Prisustvovao primopredaji deset borbenih vozila policije i čamca specijalne namene MUP-a.

28. MART – Obišao radove na sanaciji ambulante u Draginju kod Koceljeve.

28. MART – Vučić je u Divcima, kod Valjeva, prisustvovao otvaranju nove ambulante, potom obišao i Medicinsku školu "Dr Miša Pantić" u Valjevu. Podsetio je na to da je u poslednjih mesec dana obišao 25 škola i bolnica, i dodao da planira da poseti više od 1000 takvih objekata u toku ove godine. Premijer je posetio i Osnovnu školu "Mića Stanojlović" u Koceljevi.

1. APRIL – Vučić je razgovarao sa ambasadorom Republike

izbornih lista. Neko je, rekoše na sednici RIK-a, lažnim sudskim pečatima obavio overe potpisa, a to, tvrde u RIK-u, nema veze sa sudovima, ni u Beogradu ni u Šapcu. A Bojan Klačar, izvršni direktor Cesida je kazao da je reč o organizovanom ili poluorganizovanom sistemu, te da je falsifikovanje potpisa – krivično delo. Potpise su falsifikovali Republikanska stranka, Jedinstvena ruska stranka, Mađarski pokret – Korhec Tamaš, "To smo mi – Prirodni pokret Vladimira Zaharijeva", Tolerancija, Šesti oktobar. Nadležno tužilaštvo je pokrenulo istragu, a slučajevi su dospeli u ruke policije. "Nepravilnosti koje su tokom ispitivanja uočene su različite, počev od skeniranog pečata Osnovnog suda u Šapcu, preko overe potpisa koja nije izvršena u skladu sa zakonom, tu govorim o postupanju sudskih službenika, do slučaja gde je korišćen pečat Prvog osnovnog suda u Beogradu koji nije više u zvaničnoj upotrebi", potvrdio je Dušan Đerković iz Uprave kriminalističke policije. Klačar iz Cesida je rekao da ovakva krivična dela nisu dosad viđena u domaćoj predizbornoj praksi.

On je rekao da se najdalje otišlo u slučajevima iskorišćavanja nedostataka u postojećoj zakonskoj regulativi, ne bi li se ušlo u parlament, ali krivična dela dosad nisu zabeležena. Zato je, zaključio je Klačar, RIK trebalo da posegne za vanrednim pravilima. Na kraju, nije bilo ničeg vanrednog (pogledajte tekst "Već je neregularno"), mada je Republička izborna komisija odlučila da ne proglasi šest izbornih lista za koje je utvrđeno da su falsifikovale potpise, ne zato što su

Belorusije u Srbiji Vladimirom Čuševom i saopštio da je postignut dogovor o tome da se što pre počne sa realizacijom zajedničke proizvodnje vatrogasnih vozila, traktora i autobusa.

2. APRIL – Postavio kamen temeljac za fabriku kompanije Mei Ta u Bariču.

5. APRIL – Otvara Svetsko takmičenje u rešavanju poslovne studije slučaja na Fakultetu organizacionih nauka.

6. APRIL – Otvara novi hangar na vojnom aerodromu Batajnica.

7. APRIL – Preseca vrpcu na otvaranju fabrike Teklas automotiv u Vladičinom Hanu. Premijer je u preduzeću Smelting d.o.o. u Vladičinom Hanu pokrenuo prvu rekonstruisanu mašinu za proizvodnju alu-čelične užadi za dalekovode.

8. APRIL – Vučić je iskazao zahvalnost Kraljevini Švedskoj kao najznačajnijem bilateralnom donatoru u oblasti zaštite životne sredine u Srbiji.

11. APRIL – Otvara deonicu auto-puta na Koridoru 10 od Grabovnice do Grdelice.

12. APRIL – Vučić je, na svečanom otvaranju međunarodnog sajma privrede "Mostar 2016" rekao da najveći potencijal za ekonomski rast leži u saradnji u regionu, i dodao da će Srbija dati sve od sebe da se očuvaju i unaprede prijateljski odnosi među zemljama u ovom delu Evrope. Vučić je razgovarao sa episkopom zahumsko-hercegovačkim i primorskim SPC Grigorijem o pomoći Vlade Srbije za izgradnju Saborne crkve u Mostaru.

13. APRIL – Nakon razgovora sa predsednikom Republike Srpske Miloradom Dodikom u Klašnicama, kod Banjaluke, Vučić je izjavio da je postignut dogovor da se u narednom periodu unaprede putne veze između Srbije i RS, pre svega put ka Bijeljini i Višegradu.

13. APRIL – Aleksandar Vučić i predsednik Vlade Mađarske Viktor Orban u obilasku nove fabrike Masterplast u Subotici.

14. APRIL – Postavio kamen temeljac kojim su radovi na izgradnji nove robne kuće IKEA svečano otvoreni.

15. APRIL – Postavio kamen temeljac za oblakoder "Kula" (visok 220m) u okviru projekta "Beograd na vodi".

16. APRIL – Otvorio radove u Nišu na rekonstrukciji objekta fabrike turske kompanije Aster tekstil. Prisustvuje otvaranju nove fabrike elektromotora Džonson elektrik u Nišu.

17. APRIL – Otvorio fabriku Mitros u Sremskoj Mitrovici.

17. APRIL – Postavio kamen temeljac za izgradnju hotela Hilton u Beogradu.

18. APRIL – Potpisan ugovor o prodaji smederevske Železare kineskoj kompaniji Hestil u krugu fabrike.

DRAGOSLAV GRUJIĆ I DOKUMENTACIONI CENTAR "VREME"

falsifikatori nego zato što nisu uspeli da otklone "nedostatke" za 48 sati. Republikanci su "otklonili nedostatke" i ostali u igri. Sporno je upravo to što će se na glasačkom listiću ipak naći Republikanska stranka, na čijoj listi je, posle proglašenja, pored neophodnih 10.000 validnih potpisa, pronađeno i 900 falsifikovanih.

Ukratko, učešće Republikanske stranke dovodi u pitanje legalnost i legitimnost izbornog procesa. Što reče Vesna Pešić, "i tako smo crno na belo dospeli do toga da u Srbiji poslanici tj. najviša vlast u zemlji, mogu biti obični *falsifikatori*", a to se "odlično uklapa u širu sliku Vučićeve Srbije koja nije ništa drugo do falsifikat života u kome se lako imitiraju izbori". ("Peščanik", 11. april)

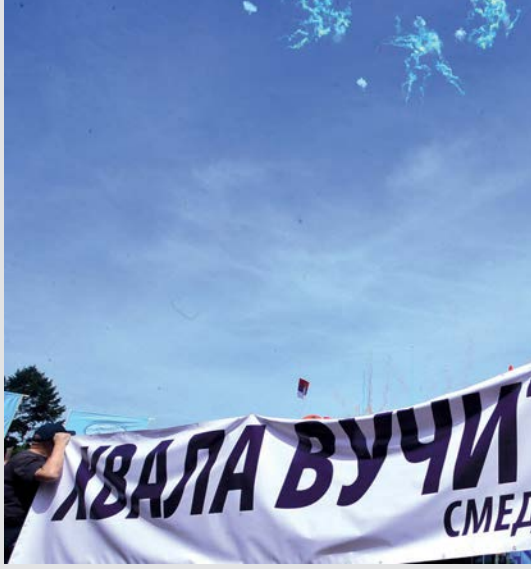
U razgovoru za "Vreme" Vladimir Goati kaže da je demokratski izborni proces u Srbiji nesumnjiv, ali ima propusta među kojima je i taj što izborne komisije na svim nivoima nisu u mogućnosti da u kratkom vremenskom roku utvrde da li su svi potpisi od 10.000 regularni ili ne. "Naše pozitivno pravo nema odgovor šta sa ljudima koji su izabrani na nelegalnoj listi, zapravo listi sa kandidatima koji su se tu našli na nelegalno prikupljenim potpisima. Zakonodavac bi time trebalo da se pozabavi da se nešto tako ne bi dogodilo sledeći put."

Na pitanje šta Srbiju čeka posle izbora, Vladimir Goati odgovara: "Ovi izbori nisu bili potrebni. Izbori nisu znak procvata demokratije, oni su nužno zlo u demokratiji, ne treba ih preuveličavati, ne treba predimenzionisati njihov značaj i često ih sprovoditi. Bolje je, umesto toga promeniti zakone koji regulišu izbore, ako je cilj demokratija, a trebalo bi da demokratija bude cilj. Pri tom, skupi su, uvek »

PRAGAN ILIĆ

Vučić i sirotinja

Predizborna tišina nam daje mogućnost da sumiramo utiske iz završene predizborne kampanje u Srbiji. Ako bih svoj utisak morao da sažmem u jednu rečenicu, ona bi glasila: Vučić i sirotinja.

Srbija je 2016. pokazala minimalan otklon od partijskog populizma. Umesto konkretnih programa i sučeljavanja različitih stavova u medijima smo gotovo isključivo pratili promociju lidera i manipulisanje teškom ekonomskom situacijom građana. Iako građani pokazuju sve manji stepen poverenja u političke stranke, u Srbiji se nije pojavio neki alternativni oblik samoorganizovanja građana radi ostvarenja političkih ciljeva. Jedini pokret među listama je onaj koji predvodi bivši ministar Saša Radulović (Pokret Dosta je bilo), mada se i on percipira kao stranka, pre nego grupa organizovanih građana. Građani se nisu značajnije samoorganizovali ni na lokalnom nivou, jer ih je iskustvo naučilo da u centralizovanom sistemu izvršne vlasti najbolje prolaze opštine gde vlast sprovodi vladajuća stranka ili koalicija sa republičkog nivoa.

Analizu predizbornih aktivnosti zato možemo pratiti kroz dva pomenuta lajtmotiva: za ili protiv Vučića.

Prva grupa je, prema istraživanjima, brojnija i uticajnija. Teško je zamisliti SNS bez slike lidera, pa se on pojavljivao u nekoliko različitih uloga. Zanimljiv je izostanak drugog važnog naprednjaka – Tomislava Nikolića, kog upadljivo nema u predizbornim aktivnostima. To je ovde protumačeno kao politička izolacija Nikolića, odnosno "preuzimanje stranke" i buduće stranačke infrastrukture. Možda je to zaista političko oceubistvo, možda SNS više neće imati dva zaštitna lica lidera – Tomino i Vučićevo, ali sam zahvalan predsedniku što je tokom kampanje bio uzdržan i neutralan. To je u krajnjoj liniji njegova zakonska pozicija, koje se svojom ili tuđom voljom korektno pridržavao.

U prvom spotu SNS-a nije bilo Vučića. Umesto njega, optimistični tekst sa slikama javih službi i korisnika budžeta izgovarao je glumac Svetislav Bule Goncić.

U svim narednim spotovima videli smo Vučića na govornici, okruženog mladim simpatizerima i stranačkim zastavama. Shodno prihodima stranke, spotovi SNS-a sa Vučićem u glavnoj ulozi bili su najčešće emitovani. Opozicija je tek posle mesec dana na Buleta udarila Lekom (Branislav Lečić, takođe glumac), u predizbornom spotu Demokratske stranke.

Na Vučića kao lidersku političku figuru ostale stranke su pokušale da odgovore kako su znale i umele i, čini mi se, napravile veliku grešku. SPS je intenzivno zacrveneo svoj predizborni materijal, sve više referišući na period socijalizma i Titovog doba. Dačić pokušava da govori glasno kao Vučić, da podseti kako je nekoliko puta bio uz Vučića kad donošene važne, uglavnom spoljnopolitičke odluke. Dačić citira himnu "Hej Sloveni" kao referencu na socijalističku tradiciju i vodi na mitinge Jošku Broza – mislim da su svi shvatili poruku. Ako Dačić ne može da dohvati Vučićeve rejtinge, onda se popne na leđa Titu!

U pomenutu zamku nadmetanja lidera uplela se i koalicija koja je pokušala da po principu 3 u 1 parira Vučiću. Tako je nastala kovanica koja u medijskom smislu veoma čudno zvuči: Čeda-Boris-Čanak. Ukoliko ste pažljivije pratili nastupe ove koalicije, možda ste primetili da je najdecidniji protivnik Vučića – Tadić, dok se ostala dvojica mnogo žešće bave kritikama Šešelja ili Dačića.

Jedini ozbiljan sparing partner na ovim izborima Vučiću je Vojislav Šešelj, sveže ovenčan oreolom haškog pobednika. Međutim, Šešelj je tokom kampanje neuporedivo više napadao Nikolića, koji je apstinirao od partijskog delovanja, nego Vučića, koji je simbol vlasti u Srbiji. Zato je od Slobinog vremena Šešelj omiljeni srpski opozicionar.

Najgrublje napade, to takođe treba reći, tokom kampanje pretrpele su Zorana Mihajlović i Sanda Rašković Ivić, koja je bila meta Šešelja i tabloida. Osim uvreda na račun njihovog političkog rada, bilo je mnogo onih mizogine prirode, što je unazadilo političku kulturu Srbije pred ove izbore.

Pošto je kampanju odredio odnos prema Vučiću, on je pribegao pojačanom medijskom prisustvu. Tu je preuzeo ulogu univerzalnog čoveka, kojeg je u našoj političkoj tradiciji oslikala ona knjiga "Tito u reči i slici", gde vidite da se Drug Tito razume baš u sve. Vučić je tako dobio ogromno vreme kao diplomata (susret u Mostaru, susret sa mađarskim premijerom u Subotici, sastanci u Briselu).

Tokom kampanje, u medijima smo gotovo isključivo pratili promociju lidera i manipulisanje teškom ekonomskom situacijom građana

Vučić kao ekonomski stručnjak (otvaranje fabrika i postavljanje kamena temeljaca, od Ikee do Mitrosa, sa velikim finalom u Smederevskoj železari).

Vučić neimar infrastrukture – čovek koji pamti deonice auto-puta i otvara školske toalete. Oba su nam, naravno, potrebna, ali pitam se da li je baš premijer lično morao biti na svakom mestu. Naravno da je morao, jer je to značilo ogromno medijsko vreme.

Vučić je voleo da pokaže svoj odnos prema medijima, pa je u nekoliko navrata bio glavna zvezda emisija u kojima bi ga novinari propitivali o toj temi. Među predizbornim temama svih stranaka nije bilo kulture, obrazovanja i porodičnog nasilja, ali su zato opsesivna tema bili mediji.

Vrhunac ovog aspekta kulta ličnosti je najavljeni film o poreklu porodice Vučić. Ova pipava tema lične istorije pojavljivala

se prilikom afere sa Andrejem Vučićem, tokom obrazlaganja odluke o smanjenju penzija, a medijski je ranije eksploatisana u dokumentarcu TV Prve "Radni dan premijera", gde smo videli kako čovek može da ima 25 sastanaka dnevno! Ako ovom medijskom vremenu dodate sve one minute koje je opozicija potrošila pominjući Vučića, umesto da promoviše sopstveni program, onda je medijska satnica SNS-a u Vučićevom liku zaista ogromna.

Drugi aspekt ove kampanje bila je ekonomska situacija, da kraće kažemo – sirotinja. Tu je demagogija bila najupečatljivija. Umesto konkretnih rešenja, uglavnom smo slušali spiskove lepih želja i apstraktna obećanja. Političke stranke su jednoglasno pribegle metafizičkoj strategiji – o siromaštvu će se govoriti isključivo u dimenziji vremenskog kontinuuma.

Jednostavnije rečeno, nespornu činjenicu da veliki broj građana živi loše pomeraćemo kroz vreme, ili Istoriju: SNS – živeli smo loše (prošlo vreme), SPS – živeli smo bolje (nekada), DS – da živimo bolje (buduće vreme), DSS-Dveri – živimo loše (sada). Ukratko rečeno: sirotinja kao sudbina. Ukoliko spojite vremenske aspekte svih stranaka, ostaje nam samo maglovit nagoveštaj da ćemo jednog dana, ne znam tačno kada, živeti bolje. Kao da su se i obećanja istrošila, pa nema onih stotina hiljada novih radnih mesta ili dramatičnih povećanja penzija i plata. Biće jednog dana, valjda...

Za građane Srbije, opšta sirotinja donela je manjak para za TV spotove i plaćene termine političkih stranaka, što nas je u krajnjoj liniji sačuvalo od predizborne TV kakofonije. ¶

su preskupi, a za jednu siromašnu zemlju kakva je Srbija, posebno. Vlada će biti neaktivna od šest meseci do godinu dana, dok se novi ne naviknu. Tako to ide. Vučić će, posle ovih izbora, verovatno biti u prilici da menja koalicionog partnera. I to je sve."

Ovi izbori ostaće pod znakom pitanja i kad je reč o broju birača. Saopšteno je da u Srbiji ima 6.737.808 birača. Predsednik RIK-a Dejan Đurđević rekao je da su to podaci Ministarstva za državnu upravu i lokalnu samoupravu. Đurđević je kazao da je taj broj manji za nešto više od 30.000 u odnosu na izbore održane u 2014. godini. Pokrajinska izborna komisija (PIK) saopštila utvrdila je ukupan broj birača u AP Vojvodini 1.729.201. Prema popisu stanovništva iz 2011. godine ukupan broj stanovnika u Srbiji iznosio je 7.120.666 (sajt Republičkog zavoda za statistiku). Kada se od tog broja oduzmu maloletnici, tj. oni koji nemaju pravo glasa, stvarni broj birača ne bi trebalo da prelazi 6,1 milion birača. Razlika od 700.000 ljudi pogodna je za manipulaciju, mada se može donekle pravdati ljudima koji ne žive više u Srbiji a u spiskovima su, ali i "mrtvim dušama". Svejedno, Tomislav Nikolić je 2012. tvrdio da je tadašnja vlast iskoristila "mrtve duše" za izborne manipulacije.

ZAŠTO KAŽEŠ DESNICA, A MISLIŠ NA ŠEŠELJA

Silni su se ovih dana po brojnim forumima i u analitičkim tekstovima iskukali onoliko oko povratka desnice u parlament, kao da je ikada i izbivala iz Skupštine Srbije. Ali svejedno u kom teorijskom ključu definisali desnicu deluje da je to u kolokvijalnom razumevanju – nacionalista, pola Srbin a pola putinovac, onaj ko se protivi učlanjenju Srbije u NATO, prezire Haški sud, kiselo se osmehuje na Briselski sporazum sa Kosovom, išao bi u EU ali ako može pod "našim uslovima", a sa susedima bi uvek zagovarao princip reciprociteta. Ako mislite da je ovo profil člana i simpatizera Srpske napredne stranke ili Socijalističke partije Srbije ne grešite gotovo ni malo, ako u to umešate malo kobajagi ekonomskog patriotizma i brige za natalitet eto vam krokija člana i simpatizera DSS-Dveri koalicije. Drugim rečima posloženo, to živimo svakodnevno, u čemu je onda problem?

Problem je samo u tome što atmosfera siromaštva, priličnog beznađa i egzistencijalnog straha ne zaobilazi ni Vučićevo biračko telo, a to je idealan politički humus za samouverenog Šešelja, ispalog poput cirkuskog zeca iz šešira sudije Antonetija. Ima li u Šešeljevom programu, u tonu njegovih nastupa ičeg novog i neviđenog? Nema. Velika štetočina se samo prosto vratio i zagadiće javni i politički prostor taman onoliko koliko mu to buduća vladajuća većina bude dozvolila i koliko ga u tom pravcu bude instrumentalizovala. On će biti toliko desnica koliko Vučiću i vladajućoj koaliciji bude odgovaralo da se profilišu kao umereni centar, kao "garant stabilnosti". Šešeljeva misija neće biti samo u tome da podseća naprednjake da su presvučeni radikali, koliko će se odnositi na poruku svetskim centrima moći da je za mir u kući najisplativije podržavati najjačeg, njega Vučića, jer se po definiciji na Balkanu stvari retko menjaju na bolje, odnosno samo može biti gore. Za početak, u parlamentu će biti zabavnije, odnosno najčešće će izgledati da je i RTS uveo rijaliti formu. Vojvoda Šešelj će energično napadati opoziciju i Tomislava Nikolića. Ukupno, nikakav dobitak za demokratiju i Srbiju, a korist za Vučića.

ŠAMPION MEDIJSKOG MRAKA

Praćeni budnim okom finansijera, medijskih menadžera čiji je posao isključivo merenje prihoda od oglašavanja, urednici ponavljaju da nema cenzure, ali ima autocenzure. Ali nema autocenzure bez cenzure. U tom ključu treba posmatrati ne samo praćenje predizborne kampanje nego i ukupnu medijsku sliku od kada je PPV Vučić (PPV

pitaj prvo Vučića) postao sve i svja u Srbiji i pre nego što je zaseo na premijersku poziciju. Dva su osnovna utiska: odsustvo po vladajuću garnituru nezgodnih tema koje bi pokretali mediji nezavisno od tema koje nameće opozicija i Vučić u enormnim količinama, bez obzira da to da li se pojavljuje u ulozi premijera ili lidera SNS-a. Vučić je nagoveštavao da će u kampanji učestvovati minimalno, ali da eto ne može a da ne radi svoj premijerski »

Zemlja se, jelte, diže iz pepela, a od građana Srbije on očekuje da budu vodonoše, jer na svakom koraku između redova kao da poručuje da narod od kojeg zahteva da izađe na izbore i glasa za njega slabo šta ume, te da je nesposoban, lenj i ne mnogo inteligentan, da sve u Srbiji pravi neko drugi koga on "dovodi u zemlju" zahvaljujući svojim specijalnim vezama i odnosima, ali eto takav napor ovde nema ko da ceni

posao, tako da smo došli do nezapamćenog amalgama – Vučić na TV-u na predizbornim mitinzima, Vučić na TV-u povodom brojnih "premijerskih obaveza" presecanja crvenih vrpci i polaganja temeljaca. I tu se, eto, uvek nađu nasrtljivi novinari koji se sete da mu postave i neko predizborno, čisto stranačko pitanje, a on koji nema problem s tim da odgovori na baš svako novinarsko pitanje nema kud nego da tom prilikom agituje za sebe i SNS i da napada političke protivnike širokog spektra – od Dačića i Ružića do Pajtića, Sande Rašković i Šešelja. Dobro je primetio Zoran Nikolić, urednik "Cenzolovke" da su mediji uglavnom zauzeli kurs – nema kampanje, ima samo Vučića.

Analizirajući kako kampanja izgleda na javnim servisima, prema rezultatima građanskog nadzora izborne kampanje u kome učestvuju Novosadska novinarska škola, CRTA (Centar za istraživanje, transparentnost i odgovornost), "Cenzolovka" i BIRN, Srpska napredna stranka zauzima 28 odsto prostora, SPS 22, Demokratska i Socijaldemokratska stranka po 11, dok svi ostali zajedno zauzimaju tek 28 odsto. Na komercijalnim televizijama SNS zauzima 46 procenata programa, SPS 10, DS, SRS, DSS i Nova Srbija po pet, dok ostale stranke zauzimaju 25 odsto medijskog prostora, kazala je predstavnica Novosadske novinarske škole Dubravka Valić Nedeljković. Ona je ocenila da ove izbore odlikuje malo spotova, kampanja van kampanje, da stranke vode pre svega negativnu izbornu kampanju, ratuju saopštenjima i najviše govore o svojim političkim protivnicima, kao i da su najčešći sukobi na relaciji SRS–SNS, SNS–DS, PS–DS, DS–SNS i SPS–SNS.

Apsolutni šampion naslovnih strana je Aleksandar Vučić sa 28 naslovnica. ¶

ZORA DRČELIĆ

TEOFIL PANČIĆ

Glas protiv ravnodušnosti

Šta ćete raditi u nedelju? Dan će verovatno biti lep, idealan za tzv. slobodne aktivnosti na otvorenom, šta god to za koga bilo: za nekog mali fudbal, za drugog srkanje riblje čorbe na terasi uz Dunav... Enivej, ipak ću otkinuti koji minut od inhaliranja prolećnih divota i ući u jedan pomalo skučen prostor, inače pripadajući nekom dečjem vrtiću, ne bih li glasao na izborima. Pružiću svoj kažiprst onoj komisionoj gospojici da mi ga *nalakira*, zamaći ću iza paravana s buntom šarenih listića u ruci, i navaliti na njih naoružan plajvazom. Učiniću to vedro i lako, puna srca, mada nisam ni za jotu promenio mišljenje da je jedino konsekventno bilo da sve opozicione stranke – a onda, shodno tome, i birači – bojkotuju ove nepotrebne izbore raspisane protiv svih standarda parlamentarne demokratije, i tako ostave Uzurpatora na suvom, da se gica kako zna; vrlo brzo bi mu preselo. Nisu me poslušali. Zašto onda ipak izlazim i glasam, kao da je sve regularno? Zato što bi, u ovakvoj konstelaciji, jedino i gluplje i luđe i neodgovornije od izlaženja i glasanja bilo neizlaženje i neglasanje. Uostalom, od 1990. do danas glasao sam na svakim izborima na kojima mi je to tehnički i pravno bilo moguće. Uglavnom sam ostajao u manjini, pa šta? Uglavnom je i ta većina posle dolazila na moje pozicije, mada najčešće sa kobnim zakašnjenjem...

Zašto mrmljam sve ove reminiscencije, koje čitate dva-tri dana pred izbore? Zato što činjenica da nisam političar ili aktivan politički akter, niti sam stranački angažovan na bilo koji način, niti ću ikada "doći na vlast" ko god da pobedi na bilo kojim izborima bilo gde, i dalje ne znači da mi pripada luksuz – rezervisan samo za *idiote*, je li – da budem apolitično biće, ono koje ima prirodno pravo na svaku, pa i izbornu neutralnost. Jesam li slobodan od svih stranačko-interesnih stega i sprega? Jesam. Nisam ni žut ni plav ni crven ni crn. No, jesam li samim tim i *ravnodušan*? Nisam. Postoje gore i bolje opcije u politici, uvek i svugde, pa tako i u današnjoj Srbiji. Ne, ne govorim o "manjem i većem zlu", jer mi je ta isforsirana teorija odbojna i sasvim je deplasirana, nego govorim o tome da vrednosno-civilizacijska aura koja postoji i širi se oko ove ili one političke pojave nije bezazlena i beznačajna stvar; ona je bitan faktor u jasnom, a bezinteresnom političkom opredeljivanju onih koji nikada nisu i nikada neće biti "vlast", ali nipošto nisu indiferentni prema obliku i stanju društva u kojem žive.

Verujem da su nekako slično ovome razmišljali i mnogi "javni likovi" – pisci, reditelji, glumci, naučnici, "društvenjaci", novinari, estradne persone etc. – koji su ovih dana *podarili* svoje ime i simbolički kapital koje ono nosi, kao spoljnu podršku političkim strankama i koalicijama koje se kandiduju na izborima. Daleko ih je najviše, i u kvantitativnom i u kvalitativnom smislu, stalo iza liste Demokratske stranke; neposredno pred pisanje ovog teksta, na sajtu DS sam izbrojao 43 imena; prolazim kroz taj spisak: znam za svih četrdeset i troje, a bar o 41 imam visoko ili povoljno mišljenje i volim, cenim ili uvažavam to što rade. Potom, tu su dve liste takoreći sa dva ideološka pola, jedni podržavaju listu "Kanda, Kodža i...", pardon, "Čeda, Boris, Čanak"; gotovo da bi se moglo reći da se radi o nastavku ove prethodne liste, i većinu imena sa ČBČ liste mogli biste zamisliti i na DS-ovoj i obrnuto; drugu čine intelektualci desno-patriotske provenijencije koji podržavaju listu DSS-a i Dveri; to su ljudi s kojima bih se teško složio i oko toga da li se četvrtak nalazi između srede i petka, ali opet, ima i na njoj po neko respektabilno ime, nije to baš sam šoder. Zanimljivo je, potom, da je lista onih koji eksplicitno podržavaju vladajuću i u svemu hegemonu SNS vrlo tanka i da je u pitanju neopisivo kičasti miš-maš u kojem major Lazanski ili ona sveta Petka u civilu (pa i poneki nemušti sportista u pemziji) sasvim dobro plivaju jer su nekako u prirodnom okruženju, a Miki Manojlović mu tu dođe kao neočekivani dar, bizarnost kojom se ponose, dragocen trofej preotet od konkurencije; u svakom slučaju deluje nekako neprirodno, ali okej, svako je kovač i potkivač svoje sreće, ako je njemu lepo, i meni je. Zanimljivo je da SPS praktično nema javnih nestranačkih likova zvučnijih imena koji ih eksplicitno podržavaju (hm, Ana Bekuta, da izvinete?), dočim je taj potpuni izostanak podrške još vidljiviji kod "šešeljevaca": ima li ikoga od imena ko bi dan-danas ponosno stao ispred ili iza te bulumente? Ne, naravno, ali njoj ta vrsta podrške nije ni potrebna, kao što, recimo, ni u Francuskoj niko takav ne stoji iza Nacionalnog fronta (ili u Mađarskoj iza Jobbika, etc.): to je stranka lumpena, njoj ta vrsta potvrde ne znači ništa, čak pokušava da njen izostanak predstavi kao vrlinu, dokaz da je jedina zaista antisistemska, jedina protiv zlog establišmenta koji je međusobno uvezan bezbrojnim, a mahom nevidljivim nitima.

Liste spoljnih predizbornih podržavalaca političkih stranaka među javnim ličnostima govore nam mnogo o njihovim vrednosnim "aurama"

A jesi li ti, Pančiću, na nekoj listi? Nisam, mada mi je nuđeno. Samo što imam otpor prema kolektivnim sportovima. Pa opet, znamo i vi i ja koga mogu i hoću da podržim – a i protiv koga to radim. Znamo i da ću ostati u manjini, pa šta s tim? Postoje vremena kada je sramota biti u većini, i to nisu dobra vremena. Ovo je jedno od takvih. ¶

Već je neregularno

RIK je dopustio da se falsifikovane izborne liste nađu na glasačkim listićima, predsednik ove komisije je u ostavci, listići će biti sečeni u nekoj privatnoj štampariji u Borči, glasači u dijaspori nemaju gde da glasaju, birački spiskovi su nesređeni

Nekoliko dana prije no što birači izađu na birališta 24. aprila, sasvim je jasno da mnoge stvari koje su se u predizbornom procesu događale nisu na strani zakona, niti fer izborne utakmice.

Na stranu to što premijer Aleksandar Vučić, njegova stranka i poneki članovi Vlade koriste javne resurse u predizbornoj kampanji, siju svuda uokolo kamene temeljce, što je više od 50 posto vremena u elektronskim medijima s nacionalnom frekvencijom "pojeo" Vučić i naprednjaci, što su ovo prvi izbori u kojima nema ama baš nikakve javne polemike i sučeljavanja stavova između izbornih takmaca... O tome će se, sasvim sigurno, razgovarati i nakon izbora bez obzira na rezultate, ali je činjenica da po dobrim demokratskim običajima ta stvar već sada nije regularna. Ali tko je kriv opoziciji i biračima što su na to pristali. A jesu.

RIK

Ono tijelo koje bi trebalo biti garant zakonitosti izbornog procesa, Republička (i Pokrajinska) izborna komisija, upitne je legalnosti. Njen predsjednik Dejan Đurđević podnio je ostavku u avgustu 2014. godine zbog zabrane vršenja više javnih funkcija istovremeno. Tu ostavku, međutim, parlament nije prihvatio, odnosno nije ga razriješio. Tako je on ostao predsjednik RIK-a u ostavci, a usput i profesor na Pravnom fakultetu, kao i direktor Republičkog sekretarijata za zakonodavstvo, o čemu je opširno pisala na sajtu Peščanika Vesna Rakić Vodinelić. Ona navodi i Đurđevićevu izjavu "Politici" da je on, pošto ga skupština nije razriješila, i dalje predsjednik RIK-a. Pa kaže on: "Ja sam predsednik RIK-a dok me Skupština ne razreši. I *de fakto* rukovodim radom Republičke izborne komisije poslednjih šest meseci", kaže Đurđević.

Kad je Vučić već najavio da će on odlučiti hoće li biti izbora ili ne, Skupština Srbije je 3. marta ove godine donijela odluku da razrješava dotadašnje članove RIK-a, pa odmah potom – u istoj odluci – imenuje sve iste razriješene (samo su dva zamjenika novi) za članove tog tijela.

Svemu je prethodila skupštinska rasprava, od koje je dovoljno citirati sljedeće.

Maja Gojković, predsjednica parlamenta, 16. novembra 2015. kaže poslaniku Marku Đuriću: "To je pravo jedne političke partije koja je parlamentarna da menja svoje članove te i te sa drugima, što je ona i pravno politički učinila, a vi stalno spominjete nekog čoveka koji nije na dnevnom redu. Biće možda, ali to je stvar predlagača. To je na nivou kao kada bi mi ostali pitali – zašto neko ne zameni Borka Stefanovića? Ne mogu to da dozvolim. Zašto je on član nekog odbora kada svi očekuju da ne bude član tog odbora? Ipak smo mi različite partije. Svako radi ono što smatra za shodno da je dobro i oportono politički za svoju stranku, a vi se sada mešate u rad jedne političke partije i političke grupe ovde, poslaničke grupe."

Zoran Babić: "To što kolega Đurišić ne razume političke odluke, a na kraju krajeva i moralne odluke koju je doneo SNS o nepostojanju duplih funkcija, to više ide njemu na dušu. Ponosan sam što sam član SNS-a."

Pa onda opet Maja Gojković: "Znači, ne možemo da predlažemo jedni drugima ni koga bismo mi voleli da vidimo u nekom odboru ili komisiji. Kada budete imali poslaničku grupu, niko se ni vama neće mešati u to, a sada je nemate. Nemojte javnost da obmanjujete da je ovde sve podređeno partijskim interesima. Pa, normalno, ovde su partije u parlamentu. Čemu da budu podređeni interesi predlaganja, nego interesima političkih stranaka, za koje su građani glasali i omogućili im da u parlamentu određeni broj ljudi predstavljaju, zavisno procentualno od toga koliko su osvojili na izborima?"

Babić se još zauzeo za stav da o sukobu interesa odlučuje nadležna Agencija za borbu protiv korupcije. Točno, ali odluke te Agencije su i dalje prešućene: ne samo Đurđević, ima tu i drugih, poput ministra pravde Nikole Selakovića i još ponekog. Toliko o pravnoj državi.

NADZOR

Profesorica Rakić Vodinelić upozorava i na činjenicu da, usprkos slovu zakona, nije osnovan nadzorni odbor koji bi imao zadatak da prati postupanje političkih stranaka u predizbornoj kampanji, kao i način na koji je mediji prate i koji bi "imao na raspolaganju neka pravna i medijska sredstva – na primer da predlaže mere za poštovanje ravnopravnosti kandidata u izlaganju njihovih programa; da se obraća javnosti radi zaštite moralnog integriteta ličnosti kandidata; da upozorava na postupke političkih stranaka, organa uprave, kandidata i sredstava javnog obaveštavanja kojima se ometa izborna kampanja i ugrožava jednakost prava svih kandidata; da ako bilo koji učesnik u izbornoj kampanji svojim ponašanjem poziva na nasilje, širi nacionalnu, versku ili rasnu mržnju ili podstiče na neravnopravnost polova, daje inicijativu za pokretanje postupka pred nadležnim državnim organima."

Ništa od toga, iako bi bilo po zakonu.

Već ta dva aspekta, apsolutno u neskladu sa zakonima, govore o sumnjivom izbornom procesu, bar na formalnom nivou. Na onom praktičnom, još je gore. Činjenica, naime, da RIK otvoreno govori o falsificiranim potpisima na izbornim listama, kao i o nepostojećim pečatima nadležnih sudova kojima su ti potpisi ovjereni (u što se, bar po deklarativnim izjavama, uključilo i tužilaštvo), a da su te izborne liste ipak prihvaćene i da se nalaze u 20 proglašenih za izbore, ne samo da je kriminalna, već je

PREDSEDNIK U OSTAVCI: Dejan Đurđević, Republička izborna komisija

Foto: Tanjug

to i ruganje biračima. Te "egzotične liste", jedna, na primjer, koju vodi "kontroverzni biznismen", nekoliko njih (četiri, točnije) koje tvrde da zastupaju 2199 stanovnika ruske nacionalnosti (Popis iz 2011) ili 0,03 odsto od ukupnog stanovništva Srbije, nakon što smo se svi čudili na prošlim izborima 2014. godine slovačkim manjinskim strankama na kojima Slovaka nije bilo. Jasno, riječ je o zloupotrebi tzv. manjinskih stranaka: kako drugačije tumačiti čak četiri ruske, na kojima se ni mikroskopom ne mogu naći ruska imena? (Autorku ovog teksta, deklariranu Ruskinju, Tatjanu Borisovnu, nikad nitko nije kontaktirao.)

Tu je i dalje neriješeno pitanje veličine biračkog tijela: i dalje su tu oni koji odavno žive u inozemstvu i koji u velikom broju više nemaju srpske dokumente; pitanje glasanja regularne dijaspore, jer nešto više od 4000 srpskih državljana koji bi to htjeli ne mogu da glasaju u diplomatskim predstavništvima po Evropi i u svijetu; pitanje glasanja na Kosovu. Rečeno je da će izborne materijale odbori preuzimati u Vranju, zatim ih nositi u kosovska mjesta u kojima će izbori biti provedeni, potom se s kutijama vraćati u Vranje i tamo prebrajati glasove. Koliko li je tu mogućnosti za muljanje...

KO ŠTA ŠTAMPA

Glasački listići se, inače, štampaju u Službenom glasniku. Tu nije ništa sporno, oduvijek je tako bilo – ali je RIK (tako stoji u vijesti Tanjuga od 12. aprila, pravno nepostojeće agencije) odobrio zahtjev da se izvrši sječenje 14 rolni izbornog papira u odgovarajući format izvan prostorija štamparije, uz prisustvo predstavnika RIK-a i uz obezbeđenje MUP-a. Obrazloženje je da se to, navodno, ne može učiniti u Službenom glasniku iz tehničkih razloga, pa će biti u prostorijama poduzeća Beodragos u Borči.

Opravdanje je u broju biračkih lista, što republičkih, što pokrajinskih i lokalnih višejezičnih, ali valjalo bi pogledati broj lista na ranijim izborima, bilo ih je i duplo više, pa se nije izlazilo iz kruga Službenog glasnika, a svejedno je bilo nebrojeno prevara i krađa.

Kad se svemu dodaju i tvrdnje s društvenih mreža – koje su jedan od rijetkih ventila za ušutkanu javnost (i medijsku, uglavnom) – da su već počeli stizati čudnovati i lažirani pozivi za glasanje nepostojećim ljudima na tim adresama ili mrtvima – opet smo kod nesređenog biračkog spiska, kojega niti jedna vlast nije željela srediti – dobijamo nove sumnje u regularnost izbora.

Vlast obećava da će biti regularni, taman nas policija nadzirala (još ne znamo kako, valjda će Nebojša dr Stefanović to pobliže objasniti do izborne šutnje) i taman kršili izborne propise na svim stranama i taman glasali i za falsificirane liste; tužilaštvo će tu navodno postupati, ali i te liste će biti pred građanima-biračima.

Uostalom, još je u maju 2012. godine Upravni sud Srbije donio odluku da to što zapisnik na biračkom mjestu nisu potpisali svi članovi izbornog odbora ne utječe na regularnost izbora i ne proizvodi nikakve pravne posljedice.

Bit će zanimljivi ovi izbori, praznik demokracije... ¶

TATJANA TAGIROV

Nema dalje, rođače

Koje će korake morati da preduzme nova vlada ukoliko želi da ostane na dosadašnjem koloseku

Ukoliko posle 24. aprila predsednik Vlade Srbije ostane isti čovek – a sva predizborna istraživanja govore da će tako i biti – i ako taj isti čovek prilikom prvog obraćanja Skupštini Srbije bude opširan kao i prethodnog puta, to će značiti da ćemo najranije iz ekspozea moći detaljno da saznamo kakva će biti ekonomska politika nove vlade i koji će koraci uslediti. Međutim, ako je suditi prema kratkoj izjavi koju je za "Vreme" dao Milenko Dželetović, predsednik ekonomskog saveta vladajućeg SNS-a i finansijski direktor Telekoma Srbije, mogli bismo da ocrtamo nekoliko glavnih pravaca koje će nova vlada morati da sledi.

"Sve što je dogovoreno sa MMF-om uspećemo da uradimo. Odmah po formiranju nove vlade MMF će doći da proveri stanje, ne samo u javnim preduzećima nego i u reformi javne uprave, i ja sam optimista da neće imati nijednu ozbiljniju primedbu, ni na rokove ni na kvalitet onoga što je urađeno", kaže Dželetović. Na pitanje koji su najteži problemi sa kojima će se buduća vlada Srbije suočiti na početku mandata, Dželetović objašnjava: "To su oni problemi sa kojima se ova vlada suočavala i kada je preuzela mandat. Pre svega mislim na završetak procesa restrukturiranja sto preduzeća u državnom i deset preduzeća u društvenom vlasništvu, gde će sigurno biti onih koji neće moći da opstanu i nađu mesto na tržištu. Naravno, reforma javnog sektora će biti bolna, i to nijedna vlada pre vlade Aleksandra Vučića nije bila u stanju da načne – vlada je nasledila takvu situaciju da mi nismo znali ni koliko javni aparat ima činovnika. Sada imamo jasnu evidenciju sa jasno definisanim programima."

Dakle, osnova za buduće korake Vlade Srbije, kada je o ekonomiji reč, i dalje će se nalaziti u sporazumu iz predostrožnosti koji je početkom 2015. Vlada potpisala sa MMF-om. A u njemu se, moguće, nalazio i jedan od razloga zbog koga su raspisani izbori: na red treba da dođe otpuštanje više desetina hiljada ljudi, što iz sektora države, što iz javnih preduzeća.

Pre nekoliko dana, na brifingu MMF-a u Vašingtonu, zamenik direktora evropskog departmana Filip Gerson izjavio je da je, generalno gledano, Srbija imala dobar učinak, ali da postoje izvesna kašnjenja u strukturnim reformama: "Važno je da se to 'odglavi', i da se obezbedi da se ti elementi reformskog programa (reforma sektora države i restrukturiranje javnih preduzeća, R.M.) ponovo pokrenu", rekao je 15. aprila Gerson.

Iako je boravio u Srbiji u februaru, tim MMF-a zbog aprilskih izbora nije obavio redovnu, četvrtu reviziju sporazuma, a šef misije Džejms Ruf je rekao da će o četvrtoj reviziji diskusiju završiti nakon formiranja nove vlade. U saopštenju koje je MMF izdao nakon ove posete naglašava se da vladin ambiciozan, ali neophodan plan smanjenja broja zaposlenih kasni, a da su reforme javnih preduzeća "vitalne" za poboljšanje konkurentnosti, rasta i zaposlenosti u Srbiji. "Godina 2016. je kritična za reforme u EPS-u, Srbijagasu i Železnicama Srbije, i nova vlada će morati brzo da dela u rešavanju nekih strateških državnih preduzeća koja su ušla u program", stoji, između ostalog, u saopštenju MMF-a iz februara.

Prema tome – nema dalje, bar ne ovim putem kojim Vlada Srbije vodi zemlju u protekle četiri godine, ukoliko se ne zagrize u ono što su do sada sve vlade od 2000. do danas uspešno izbegavale: "bolne i nepopularne reforme" moraju postati još bolnije tokom ove i sledeće godine. A koliko će to biti bolno govori statistika. Uprkos podacima Republičkog zavoda za statistiku koji kažu da je znatno smanjen procenat nezaposlenih u protekle dve godine, podaci Nacionalne službe za zapošljavanje govore da je u 2008. bilo registrovano 756.000, a u 2015. godini 744.000 nezaposlenih lica – još nekoliko desetina hiljada ljudi više u ovoj armiji nezaposlenih biće dodatan težak udarac po osiromašeno društvo.

TUŽNIH LICA U SVETLU BUDUĆNOST: **Otvaranje fabrike "Geox" u Vranju**
Foto: Slobodan Miljević /FoNet

ŠTA JE OBEĆANO MMF-U

Pošto još uvek nema četvrte revizije sporazuma, pogledajmo šta piše u trećoj, objavljenoj u decembru 2015. Početkom 2016, Vlada Srbije trebalo je da otpusti 9000 ljudi iz administracije (a nije), i još 20.000 do kraja 2016. Iz EPS-a bi tokom ove godine trebalo da ode 1000 ljudi (predviđa se i poskupljenje struje u maju), a iz Železnica Srbije 2700 zaposlenih. Do kraja maja morao bi da bude

rešen i problem preostalih deset strateških kompanija u vlasništvu države, jer im tada prestaje zaštita od naplate potraživanja – među ovim kompanijama su, između ostalog, i RTB Bor, Resavica, Galenika i Simpo. Osim ovih strateških preduzeća, sporazum sa MMF-om predviđa i rešavanje statusa firmi koje su još uvek u portfoliju Agencije za privatizaciju. "Od životne je važnosti da se reši problem kompanija koje prave gubitak, i to tako da više ne predstavljaju teret državi, kao i da se progura restrukturiranje i otpuštanje u velikim javnim energetskim i putarskim preduzećima. Propusti u ovim oblastima mogu ozbiljno da ugroze fiskalne ciljeve programa i rast", navodi se u trećoj reviziji.

Vlada se obavezala i da će u 2017. biti smanjeni troškovi za fond plata opšte države za još pet odsto (budžetom za 2016. ovaj fond plata smanjen je za tri odsto), a za 2016. i 2017. vlada je predvidela dodatne uštede uvođenjem e-vlade, uz obećanje da će sve dodatne uštede u 2016. biti iskorišćene za smanjenje duga i/ili prioritetne javne investicije. Dakle, prema onome što je Vlada obećala, u 2016. ne bi trebalo da bude novih povećanja (zapravo smanjivanja smanjenja) plata i penzija, mada u toj trećoj reviziji MMF kaže da može doći do skromnog povećanja penzija i plata u javnom sektoru, ukoliko se obezbedi da ove kategorije troškova nastave da se smanjuju o odnosu na BDP. Podsetimo, plan je da se ukupna masa plata u javnom sektoru svede na sedam odsto BDP-a (sada je nešto iznad devet odsto), a ukupna masa penzija na 11 odsto BDP-a.

Naravno, postoje odredbe u ovom sporazumu čiji je rok za donošenje odavno prošao – preduzeća Koridori i Putevi Srbije trebalo je da se spoje još u martu 2015, a to ni do danas nije urađeno. Valjalo je naći rešenja za Azotaru, MSK i Petrohemiju najkasnije do kraja aprila 2015, a do jeseni iste godine doneti i novi Zakon o finansiranju lokalnih samouprava. Sporazumom je bilo predviđeno da se uvede akciza na sva bezalkoholna pića (osim vode), ali, kako je to premijer Vučić objasnio u februaru ove godine otvarajući Regionalni centar za sokove Koka-Kola Helenik, "Koka-Kola je toliko značajna da nije bilo moguće da se na početku fiskalne konsolidacije povećaju akcize na gazirane sokove". Na kraju krajeva, nije ispunjeno ni banalno obećanje da će sporazum sa MMF-om biti preveden na srpski i postavljen na sajt Vlade.

FISKALNA STRATEGIJA I FISKALNI SAVET

Prema Vladinoj Fiskalnoj strategiji za 2016. godinu (sa projekcijama za 2017. i 2018), donetoj krajem 2015, još uvek se ne zna na koji će način biti smanjivan broj zaposlenih u državnom sektoru. "Imajući u vidu ranije, manje uspešne pokušaje rešavanja problema linearnim smanjenjima broja zaposlenih, za rešavanje ovog pitanja potreban je drugačiji pristup. Za odgovor na pitanje o optimalnom broju i strukturi zaposlenih potrebno je sprovesti dubinske funkcionalne analize po sektorima imajući u vidu obim i kvalitet usluga koji se od države očekuje", piše u Fiskalnoj strategiji.

Međutim, prema "Godišnjem izveštaju za 2015. godinu o implementaciji Akcionog plana za sprovođenje Strategije »

KARTA U JEDNOM PRAVCU: Najsigurniji izlaz iz krize
Foto: Marko Rupena

reforme javne uprave u Republici Srbiji za period 2015–2017", koji je sačinilo Ministarstvo državne uprave i lokalne samouprave u februaru 2016, vidi se da je od ukupnog broja aktivnosti predviđenih ovim Akcionim planom realizovano tek nešto više od trećine (37 odsto). Još 23 odsto aktivnosti je delimično realizovano, a čak 40 odsto uopšte nije realizovano. Kako se navodi u Izveštaju, "pokazuje se da su još u procesu planiranja određeni rokovi planirani preambiciozno kao i mnogobrojne paralelne aktivnosti koje su u praksi morale naknadno da budu prioritizovane, što je za posledicu imalo da se kasni u realizaciji rezultata i aktivnosti. Usled aranžmana sa MMF i procesa fiskalne konsolidacije, prioritetne aktivnosti u 2015. godini su bile fokusirane na proces optimizacije broja zaposlenih i uređivanja sistema plata u javnoj upravi, sa rezultatom da razvojni deo upravljanja ljudskim resursima ne bude u prvom planu", a još se kaže i da bi oblast ljudskih resursa i usklađen javno-službenički sistem zasnovan na zaslugama (zapošljavanje, napredovanje po učinku, karijerno vođenje, politika zadržavanja kadrova, procedure otpuštanja...) "trebalo da budu prioritet u 2016. godini".

Ipak, Fiskalni savet (FS), koji ocenjuje kredibilitet fiskalne politike, nema dobro mišljenje o Fiskalnoj strategiji. "Plan Vlade oličen u Fiskalnoj strategiji nije dovoljno dobar i uverljiv program za ozdravljenje javnih finansija. Glavne mere za smanjenje fiskalnog deficita koje predviđa Strategija su racionalizacija broja zaposlenih u opštoj državi i zamrzavanje penzija i plata u javnom sektoru. Međutim, već u vreme pisanja Strategije bilo je izvesno da se neće ostvariti sve planirane uštede od racionalizacije", jasno stoji u Oceni Fiskalne strategije objavljenoj početkom marta. Fiskalni savet navodi da je u 2016. godinu prebačeno nerešeno pitanje oko 55.000 zaposlenih u preduzećima u privatizaciji, i da je tu reč uglavnom o firmama čije je probleme najteže rešiti. U skladu sa tim, za firme koje zapošljavaju između 15 i 20 hiljada radnika (RTB Bor, Resavica, zaposleni na Kosovu...), Fiskalni savet kaže da je "malo verovatno da će se naći rešenje tokom 2016. godine".

Fiskalni savet ističe da su reforme velikih javnih preduzeća – što je "jednako važan, ako ne i važniji deo ekonomske politike za izbegavanje krize javnog duga" – u Strategiji pomenute samo načelno, "bez konkretnog plana i čvrstih rokova za rešavanje njihovih najvećih problema (višak zaposlenih, niska naplativost usluga, neodgovarajuće cene i brojne druge neracionalnosti)", te da Strategija nekritički prihvata planove prema kojima će se svi problemi i status preduzeća u privatizaciji rešiti u prvoj polovini 2016. bez fiskalnih troškova.

Poput MMF-a, i Fiskalni savet preporučuje "odlučno reformisanje EPS-a i Srbijagasa", neodložno rešavanje preduzeća u privatizaciji, uz obaveznu reformu Poreske uprave i vraćanje na politiku zamrznutih plata i penzija. "Ovo su ključne mere koje se moraju sprovoditi u 2016. (neke i u narednim godinama) kako se ne bi urušio započeti proces fiskalne konsolidacije i Srbija vratila u opasnu zonu u kojoj preti izbijanje krize javnog duga – a Fiskalna strategija ih ne prepoznaje na ispravan način", piše u Oceni FS.

Prema ovoj Oceni koja je, verovatno, predstavljala inicijalnu kapislu za smenu dotadašnjeg direktora EPS-a Aleksandra Obradovića (a što je omogućilo da Milorad Grčić kompletira "holivudsku" priču i od vlasnika pečenjare "Fantazija", preko mesta direktora Rudarskog basena Kolubara, postane direktor najvažnije kompanije u zemlji), povećanje cene struje iz 2015. godine EPS je "po svemu sudeći" potrošio na povećanje plata zaposlenih. Za Srbijagas FS navodi da nije uspeo da izvede ni "relativno bezbolnu statusnu promenu preduzeća u skladu sa direktivama EU", napominjući da Srbijagas mora da izađe iz vlasništva Azotare, MSK i drugih (neuspešnih) preduzeća, čijim se delatnostima Srbijagas uopšte i ne bavi, a ujedno i da mora da prekine isporuku neplatišama, poput Staklare Paraćin. Zaključujući da se u reformisanju EPS-a i Srbijagasa nije odmaklo dalje od "kozmetičkih" promena, FS konstatuje da se sada "već s pravom može postaviti pitanje da li država uopšte ima dovoljnu kontrolu nad njihovim poslovanjem".

Rečju, ukoliko ne bude iz temelja promenjen način rada javnih preduzeća, džaba smo krečili. ¶

RADMILO MARKOVIĆ
I DOKUMENTACIONI CENTAR "VREME"

U PRODAJI!
NAPREDNA KNJIGA DRAGOLJUBA ŽARKOVIĆA

Ova knjiga nastala je u pokušaju da se iz ugla komentatora društvenih zbivanja opiše period od 2012. do 2016. godine. To je period uspona Aleksandra Vučića i on je, kako se to kaže, glavni junak ove knjige. Iz stotine i stotine tekstova objavljenih u novinama (pretežno u nedeljniku „Vreme“) bez naknadnog dopisivanja nastala je ova hronika. [...] Knjiga sadrži opis i ocene zanimljivih događaja i ljudi. Zanimljivijih nego što bi autor voleo.

(iz predgovora)

168 strana, format A5, meki povez

Može se nabaviti u redakciji Vremena

(radnim danom od 9.30 do 14.30h)

po ceni od 800 dinara

ili u ovim knjižarama:

BEOGRAD

Delfi knjižare 24	Bulevar kralja Aleksandra 146
Delfi knjižare 10, Kod Vuka	Bulevar kralja Aleksandra 92
Apropo	Cara Lazara 10
Bestseler 1	Cetinjska 6
Spirit	Generala Štefanika 21
Via media	Gospodar Jovanova 27
Tačka art	Knez Mihailova 35
Delfi knjižare	Knez Mihailova 40
Cepter	Knez Mihailova 42
Dereta – Knez	Knez Mihailova 46
Bigz školstvo – knjižara 1	Kosovska 37
Delfi knjižare 7, SKC	Kralja Milana 48
Bestseler 2	Kralja Milana 56
Plavi krug	Majke Jevrosime 2
Delfi knjižare 01	Makedonska 12
Delfi knjižare 05	Požeška 118a
Libri	Požeška 128a
Bigz školstvo – knjižara 2	Požeška 136
Delfi knjižare 20, Zira	Ruzveltova 33
Vulkan – Sremska	Sremska 2
Delfi knjižare 02	Stanoja Glavaša 1
Aleksandar Belić, Kolarac	Studentski trg 5
Zlatno runo	Svetogorska 24
Delfi knjižare 06	Terazije 38
Vulkan – KCB	Trg Republike 5
Delfi knjižare 03	Vareška 4, Miljakovac
Delfi knjižare 34	Vase Čarapića 2-4, Meriot
Vulkan – Stadion	Zaplanjska 32
Delfi knjižare 31, AVIV	Živka Davidovića 86

NOVI BEOGRAD

Delfi knjižare 14	Bulevar Mihajla Pupina 121
Vulkan – Ušće	Bulevar Mihajla Pupina 4
Vulkan – Merkator	Bulevar Umetnosti 4
Delfi knjižare 21	Gandijeva 21, Imo centar
Vulkan – Delta siti	Jurija Gagarina 16

BEOGRAD, ZEMUN

Delfi knjižare 29,	Zemun park , Autoput za Novi Sad
Delfi knjižare 16	Glavna 20
Vulkan	Glavna 25

BEOGRAD, MLADENOVAC

Prima	Kralja Petra 1 – 177

ČAČAK

Delfi knjižare 12	Gradsko šetalište bb

GORNJI MILANOVAC

Delfi knjižare 30	Vojvode Milana 4

JAGODINA

Delfi knjižare 28, Vivi Šoping park, Stevana Ivanovića bb

KRAGUJEVAC

Delfi knjižare 13	Kralja Petra 1
Vulkan – Merkator	Bulevar Kraljice Marije 56

KRALJEVO

Delfi knjižare 17	Omladinska 37

KRUŠEVAC

Delfi knjižare 23	Mirka Tomića 89

LOZNICA

Svet knjiga	Trg Jovana Cvijića 3

NIŠ

Delfi knjižare 9, Kalča	TC Kalča
Delfi knjižare 15	Voždova 4
Vulkan – Merkator	Vizantijski bulevar 1
Vulkan – Forum	Obrenovićeva 42

NOVI SAD

Vulkan – Merkator	Bulevar oslobođenja 102
Bulevar buks	Bulevar oslobođenja 60
Delfi knjižare 25, Big C	Sentandrejski put 11
Solaris	Sutjeska 2, TC Spens
Delfi knjižare 4	Zmaj Jovina 12
Most Prometej	Zmaj Jovina 22
Vulkan	Zmaj Jovina 24

PANČEVO

Delfi knjižare 18	TC Aviv , Miloša Obrenovića 12
Kulturni centar Pančevo	Vojvode Živojina Mišića 4
Riznica	Radomira Putnika 6

POŽAREVAC

Delfi knjižare 26	Stari korzo 2

RUMA

Konan – Đuro Šušnjar	Veljka Dugoševića 157

SREMSKA MITROVICA

Delfi knjižare 08	Trg Svetog Stefana 32

SUBOTICA

Gradska knjižara “Danilo Kiš”, Rudić 2

Delfi knjižare 22	Korzo 9
Delfi knjižare 35	Segedinski put 88

ŠABAC

Sova	Trg Đačkog bataljona 15

UŽICE

Delfi knjižare 27	Trg Svetog Save 46

VALJEVO

Delfi knjižare 11	Kneza Miloša 33

VRŠAC

Delfi knjižare 33	Trg Svetog Teodora Vršačkog 5

ZAJEČAR

Kaligraf	Svetozara Markovića 26

ZRENJANIN

Delfi knjižare 32 – AVIV	Bagljaš Zapad 5

ŠIBICARENJE NA RECI: Sad ga vidiš, sad ga ne vidiš
Foto: FoNet

Beogradska vodena prevara

Brižljivo se pazi na prezentaciju čitavog projekta, pa su tako izbledele zastave sa savskog šetališta zamenjene novima. Pravovremeno se popravljaju i gigantski bilbordi koje vetar cepa. Na prilazima gradu auto-putem iz pravca Šida ređaju se oznake "Belgrade Waterfront 10, 7, 5, 3... km", samo što na nultom kilometru gotovo ničega nema

Na obali Save, negde u ravni Glavne železničke stanice, 15. aprila je svečano postavljen kamen temeljac za Kulu "Beograd". Tako se naziva najviša građevina još neizgrađenog "Beograda na vodi". Bila je to peta svečanost otvaranja ili promocije nekog od budućih delova kontroverznog projekta u poslednjih petnaestak meseci. Naspram optimističkih najava, u dosadašnje realne rezultate se mogu ubrojati kompletno završen kafić na obali reke, dve monumentalne makete, jedna polovično renovirana zgrada, jedna rekonstruisana ulica i deo šetališta, otpočeti radovi na dve stambene zgrade i nepregledan niz spornih izmena i kršenja domaćih zakona.

JEDAN ČOVEK

Glavni akteri postavljanja kamena temeljca su bili premijer Srbije Aleksandar Vučić, predsednik Upravnog odbora investicione arapske kompanije Igl Hils Mohamed Alabar i gradonačelnik Beograda Siniša Mali. Oni su u nelegalnom kafiću "SavaNova" (vidi "Vreme" 1261, marta 2015) objasnili da će: kula potpuno promeniti izgled Beograda i Srbije, obasjati potencijale Beograda, ali i Novog Sada, Niša, Kragujevca, Leskovca, Subotice, da će se njome nadoknaditi ono što je propušteno u poslednjih 30 godina, da će ljudi shvatiti da "oni" umeju da sanjaju i uspeju i da su deo sveta, da će Beograd postati centralno mesto za turizam i trgovinu u regionu...

Premijer Vučić je rekao i da je uveren da će i oni ljudi koji su bili protiv ovog projekta doći da uživaju na najlepšoj promenadi u Srbiji, i u onome što je nazvao "kreiranje novog života na desnoj obali Save".

Nakon tih govora, stotinak okupljenih je odšetalo niz Savu, ka mostu Gazela. Mesto gde je pre pola godine otvoreno gradilište za prve dve zgrade "Beograda na vodi" ograđeno je reklamnim paravanima, a kroz dva "prozora" se može videti da radovi napreduju. Vidi se izbetonirana ploča iz koje vire armatura i započeti stubovi. Tu su neke građevinske mašine, jedan kran, nekoliko radnika... Uz taj paravan su postavljeni stolovi na kojima

IZGRADNJA, ODAVDE DO VEČNOSTI:
Svečano zatrpavanje vremenske kapsule
Foto: Mirko Rudić

su predstavljeni uzorci materijala od kojih će biti uređen enterijer buduće kule.

Nakon svečanog posmatranja bilborda na kome se nalazi nekoliko informacija o gradilištu (vidi antrfile "Postoji li građevinska dozvola?"), Alabar i Vučić su napisali poruke za vremensku kapsulu koja će biti ugrađena u temelje kule, pa su lopatama ubacili kolica betona u rupu nasred platoa. Nakon što je Alabar dao lopatu gradonačelniku Beograda da i on učestvuje u postavljanju kamena temeljca, premijer je primetio da se investitor "brzo umara", a da se "Siniša teško prihvata lopate". Gradonačelnik je, uz kiseo osmeh, odgovorio nešto poput: "A, jeeeste!"

Čitava ceremonija je izgledala mnogo svedenije i skromnije nego ona sa kraja septembra kada je postavljen prvi kamen temeljac "Beograda na vodi" (vidi "Vreme" 1291, oktobra 2015). Ovaj put su, osim premijera, gradonačelnika i arapskih investitora, među gostima bili samo gradski funkcioneri: glavni gradski urbanista Milutin Folić i direktorka Zavoda za zaštitu spomenika kulture Grada Beograda Nela Mićović. Nije bilo balona, razglasa, urmi i suvih šljiva, devojaka obučenih u zastave Srbije i Ujedinjenih Arapskih Emirata, kao ni stranačkih pristalica koje bi aplaudirale niti aktivista pokreta "Ne da(vi)mo Beograd" koji bi zviždali.

Atmosfera je bila toliko tiha da su u šetnji nazad ka kafiću "SavaNova" svi mogli da slušaju telefonski razgovor Andreja Kesića, kontroverznog menadžera koga mediji dovode u vezu sa nekoliko beogradskih ugostiteljskih lokala među kojima je i sporni kafić na obali Save. "...Čovek je fantastičan. On potpuno čisto i temeljno radi, a sve kroz rupe u zakonu. Sa njim sam radio i 'Pevac' i još neke poslove...", pričao je u slušalicu svog telefona Kesić, a zatim sagovorniku rekao da je skoro registrovao automobil, da su se radnici na šalteru iznenadili kako nema nijednu kaznu za parkiranje, kako je tako najbolje, kako ne želi da ga iko juri i traži...

OD KAMENA DO KAMENA

Od prethodnog kamena temeljca, položenog 27. septembra, u javnosti se periodično pričalo o kapitalnom projektu aktuelne vlasti. Nedelju dana od početka izgradnje dveju stambenih zgrada, počela je i prodaja stanova u njima. Iz kompanije "Beograd na vodi" d.o.o. su izvestili javnost da je prodato čak 75 odsto ponude. "Ovo predstavlja ključnu prekretnicu u razvoju projekta", rekao je tada generalni direktor te firme Nikola Nedeljković i dodao: "Veliki broj kupaca je iz Srbije, a za njima sledi dijaspora. Fantastičan odziv i veliko poverenje koje su današnji kupci stanova ukazali 'Belgrade Waterfrontu' označava svetlu budućnost za naš projekat."

Gradonačelnik je, ponekad u društvu premijera Vučića i investitora Alabara, obilazio radove i svaki put su konstatovali da sve ide po planu, čak i brže nego što je najavljeno. "Ukoliko budemo pratili ovu dinamiku, već u januaru 2016.

»

Postoji li građevinska dozvola?

Kao po dosadašnjem običaju u izgradnji "Beograda na vodi", ni buduća kula na dan postavljanja kamena temeljca nije imala istaknutu građevinsku tablu sa svim neophodnim informacijama.

Na mestu gde je svečano otvorena gradnja postavljen je bilbord (ispod koga je stavljen kvadrat-dva veštačke trave) na kome se može videti natpis "Kula Belgrade" i sledeće informacije: rukovodilac projekta je MACE, glavni arhitekta je SOM, izgradnju će da radi Energoprojekt, teren od mina čiste PMC i Milenium tim, pripremne radove radi Novkol (Više o pomenutim firmama pročitajte u "Vremenu" br. 1291). Informacije su na engleskom jeziku, nema podataka o investitoru, građevinskoj dozvoli, rokovima izgradnje, što je nastavak netransparentnog odnosa države, grada i arapskih investitora prema javnosti.

Da podsetimo, zakonski obavezna građevinska tabla nije nikad postojala ni za izgradnju kafića "SavaNova", koji je svojevremeno predstavljan kao prvi objekat "Beograda na vodi", pa "privremeni i promotivni štand", a na kraju je izgrađena – moderna kafana. Građevinsku tablu nisu imali ni radovi na rekonstrukciji zgrade bivšeg Geozavoda ni Hercegovačke ulice sa parkingom. Tablu u početku nije imalo ni gradilište za prve dve stambene zgrade, ali je posle istaknuta.

Objašnjenje za nedostatak građevinskih tabli, kako su stručnjaci ranije objašnjavali za "Vreme", jeste nedostatak građevinskih dozvola.

Foto: Mirko Rudić

Kula "Belgrade"

Kako je objavljeno još 1. marta, na javnom uvidu urbanističkog projekta Kule "Beograd", projektnu dokumentaciju za buduću najvišu građevinu ovog dela Evrope su izradile domaće firme Energoprojekt i DNEC d.o.o. Arhitektonskim delom projekta bavila se američka firma "Skidmore, Owings & Merill LPP" (SOM).

Tada je rečeno i da će Kula biti građena na katastarskoj parceli 1508/411 katastarske opštine Savski venac; da će biti visoka 168 metara, da će imati 42 sprata i oko 50.000 kvadrata, 222 luksuzna stana, da će na prvih devet spratova biti hotel St Regis Belgrade sa 125 soba, na prva dva podzemna nivoa će biti parking, a da će na vrhu kule biti restoran sa pogledom na čitav grad. Takođe, u Kuli ništa neće biti obeleženo "baksuznim brojem 13".

Premijer Vučić je pre dve godine, na predstavljanju projekta "Beograd na vodi", rekao da će pre kraja 2016. Beograđani "moći da se dive Kuli i prostoru oko nje". Na postavljanju kamena temeljca za Kulu ipak je rečeno da će Kula biti izgrađena u periodu od dve i po do tri godine, dakle, 2018. ili 2019.

Kula je u početku trebalo da bude visoka 220 metara. Kasnije je njena visina smanjena na 200 metara, pa u martu na konačnih 168. Gradonačelnik Beograda Siniša Mali je rekao da je za to smanjenje odgovoran "tim dizajnera iz Čikaga", koji je ocenio je da bi se Kula "lepše uklopila u perspektivu grada ukoliko bi bila niža".

Izgled kule se takođe menjao iz godine u godinu. U zgradi Geozavoda, gde se nalaze monumentalne makete čitavog "Beograda na vodi" i dveju stambenih zgrada koje se grade, još nema makete kule koju po gradskim kafanama i društvenim mrežama nazivaju "krastavac" i "vibrator".

imaćemo građevinske radove iznad zemlje na izgradnji prve dve stambene kule, koji će biti vidljivi za građane", rekao je Mali u oktobru prošle godine. U novembru je rekao nešto slično: "S obzirom na dinamiku radova očekujem da ćemo u martu, aprilu naredne godine imati sve ove zgrade iznad zemlje." Na postavljanju kamena temeljca za Kulu, u aprilu ove godine, rekao je da će građani videti i prve radove iznad zemlje – za mesec i po.

U međuvremenu, martovski porast vodostaja Save je od gradilišta napravio omanje jezero. "To je porozno tlo i podzemne vode su sasvim normalna stvar", rekao je za "Večernje novosti" direktor "Beokom servisa" Darko Glavaš. "Gde god dublje u Beogradu kopate, javi se voda. Pumpe ispumpavaju vodu i to je rutinska stvar. To što se ovde stvorilo jezero nema nikakve veze sa porastom vodostaja."

Usput su gradonačelnik i njegovi saradnici najavljivali naredne korake. "Tokom letnjih meseci 2016. godine u planu je da počnu radovi za hotel 'W', koji će imati pet plus zvezdica i to će biti prvi sledeći objekat koji će se graditi nakon postavljanja kamena temeljca za Kulu 'Beograd'", rekao je Siniša Mali. Za leto je najavljen početak radova i na tržnom centru i još dva objekta. Pre koju nedelju počela je izgradnja nove obaloutvrde na Savskoj promenadi u dužini od 488 metara, a najavljeno je da će šetalište biti završeno do sredine maja; do kraja 2017, Most "Miladina Zarića" (stari železnički most) će biti proširen i za pešački saobraćaj, biće završeni urbanistički uslovi i projekat za gondolu od Kalemegdana do Tržnog centra Ušće, a rekonstruisaće se i Brankov most. U oktobru ove godine će biti izmeštena Lastina stanica u Blok 42, a za drugu polovinu 2017. planiran je početak izgradnje nove autobuske stanice...

REAKCIJE

Kamen temeljac za kulu "Beograda na vodi" je bio jedan od ukupno pet takvih kamenova u izbornom aprilu. Iako gradonačelnik to objašnjava početkom građevinske sezone, u Inicijativi "Ne da(vi) mo Beograd" su za "Vreme" rekli da nisu protestovali na postavljanju kamena temeljca za kulu zato što nisu želeli da na taj način budu iskorišćeni u izbornoj demagogiji vladajuće stranke. Ali ne samo zbog toga: "Ceo događaj oko novog kamena temeljca je organizovan pod velom tajne i za njega se saznalo tek u kasno popodne, dan pre postavljanja kamena", kaže za "Vreme" Dobrica Veselinović iz Inicijative. "Postavljamo pitanje – ako je sve sjajno kao što gradonačelnik i premijer govore prilikom svakog obilaska tog gradilišta, ako su ta izgradnja i taj projekat nešto toliko dobro kao što nam pričaju, zašto je onda problem da jedan takav svečani trenutak bude dostupan za sve građane Beograda?" Da je prisustvo svečanom polaganju kamenu temeljcu za Kulu bilo veoma kontrolisano, svedoči i reporter "Vremena" kome su na ulazu u Hercegovačku ulicu koja vodi ka obali Save tražili ličnu kartu na kontrolu.

Početkom aprila se deklaracijom oglasila i "Akademija arhitekture Srbije", grupa istaknutih arhitekata koja odavno kritikuju "Beograd na vodi". U njihovoj deklaraciji se traži hitna smena glavnog urbaniste Beograda Milutina Folića, direktora Urbanističkog zavoda Nebojše Stefanovića, direktorke Gradskog zavoda za zaštitu spomenika kulture Nele Mićović i arhitekata koji su članovi Komisije za planove. Razlog: "Izneverili su svako poverenje građana i struke, dok su u svojoj neupitnoj servilnosti prekršili etički kodeks profesije."

Kritikama se, uobičajeno mlakim intenzitetom, priključuje i opoziciona Demokratska stranka. "Danas nije postavljen kamen temeljac za najvišu zgradu u ovom delu Evrope, već za najveću korupciju u Evropi", rekao je Balša Božović iz DS-a. Iz centrale vladajuće Srpske napredne stranke su odgovorili da je

VISOKA JE KULA: Ekipa "Belgrade waterfronta" sa premijerom Vučićem ovih dana na obali Save
Foto: Milovan Milenković i Mirko Rudić

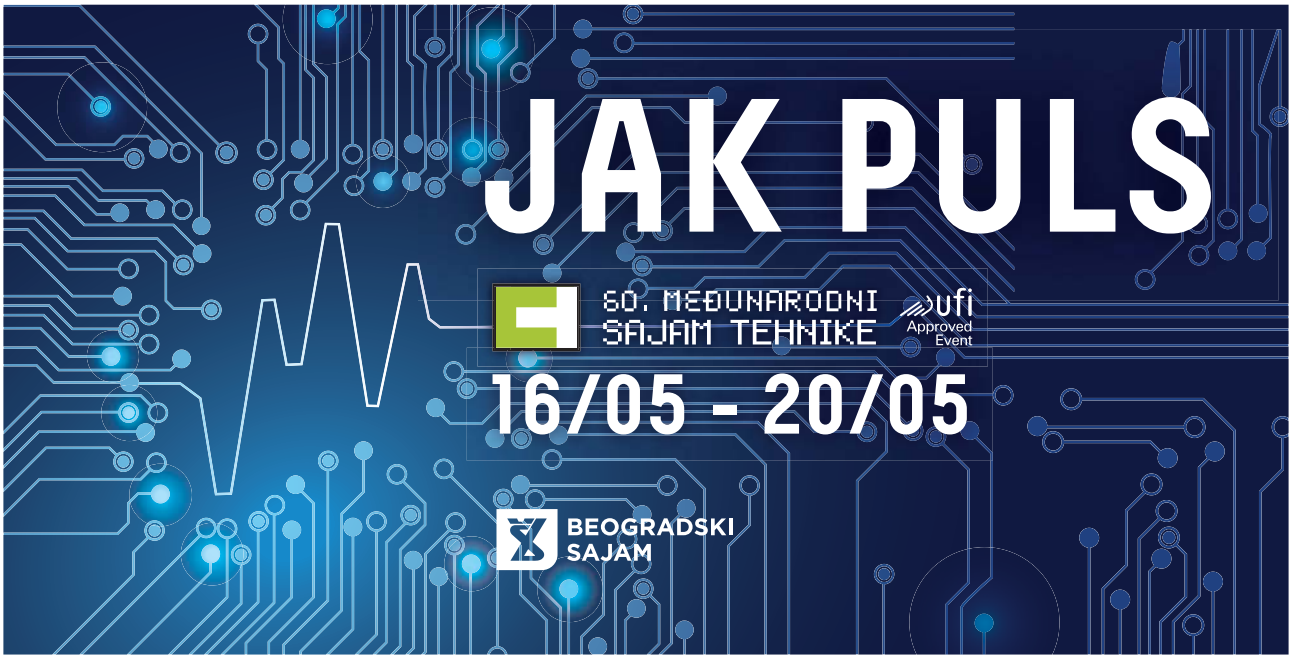
"kamen temeljac za najvišu kulu u 'Beogradu na vodi' danas postavljen u Srbiji, a ne na Maldivima", aludirajući na to što je Božović letovao na ovim ostrvima u blizini Indije.

FRAUD

Prošlo je već više od četiri godine kako "Beograd na vodi" pliva u svakodnevici Beograđana. Osim najavljenih radova, na red dolaze i problemi iseljenih porodica koje su uz velike pritiske privremeno pomerene sa teritorije namenjene ovom projektu, istekla je i privremena dozvola za rad kafića "SavaNova", a zaposleni u "Beogradu na vodi" d.o.o. ne odgovaraju na bezbrojna pitanja javnosti i novinara sa obrazloženjem da su oni privatno pravno lice i da nisu dužni da obaveštavaju javnost o svom poslovanju.

Brižljivo se pazi na prezentaciju čitavog projekta, pa su tako izbledele zastave sa savskog šetališta zamenjene novima. Pravovremeno se popravljaju i gigantski bilbordi koje vetar cepa. Na prilazima Beogradu auto-putem iz pravca Šida ređaju se oznake "Belgrade Waterfront 10, 7, 5, 3... km", samo što na nultom kilometru gotovo ničega nema. Na nekoliko mesta po gradu su postavljeni putokazi sa strelicama i natpisom "Belgrade Waterfront". Na jednom od njih je neko poslednjih pet slova promenio u "fraud", tako da bi se sada natpis sa engleskog mogao prevesti kao "Beogradska vodena prevara". ¶

MIRKO RUDIĆ

Dok država ćuti

Kada je reč o nasilju u porodici i nad ženama, neophodna su sistemska rešenja, a ne obećanja bilo kog političara da će se angažovati u konkretnom slučaju, neophodno je da se medijska struka ponaša odgovorno i da se ukaže na pravi uzrok nasilja, neki su od zaključaka tribine

U okviru projekta “Nasilje u porodici: pogled uprt u evropsko pravo”, nedeljnik “Vreme” je organizovao prvu, od ukupno pet tribina koje će se baviti temom porodičnog nasilja i nasilja nad ženama. Povod za razgovor bili su rezultati istraživanja koje je sproveo istraživački tim “Nove srpske političke misli” u februaru ove godine na uzorku od 1200 ispitanica i ispitanika na teritoriji Srbije bez Kosova, o percepciji nasilja nad ženama (vidi “Vreme”, br. 1317).

U Srbiji na svakih deset dana bude ubijena jedna žena. Za mnoge od njih postojali su jasni pokazatelji da je takav, užasan ishod moguć. Iako je Srbija bila među prvima koja je potpisala Istanbulsku konvenciju, nije načinjen nijedan korak u njenoj primeni.

O rezultatima istraživanja govorili su Ivana Rajić i Jelena Nikolić, članice Istraživačkog tima NSPM-a, Tanja Ignjatović iz Autonomnog ženskog centra, Relja Pantić iz Kancelarije poverenice za ravnopravnost, a tribinu je moderirala novinarka “Vremena” Jovana Gligorijević.

DRŽAVNA TIŠINA

Kao ključne tačke za analizu i prikaz stanja, Jelena Nikolić navela je tri podatka – oko 70 odsto građana i građanki se slaže da je nasilje u porodici veliki problem, dok je 60 odsto onih koji smatraju da naše društvo ne pridaje dovoljno važnosti tom problemu, a skoro da je isti procenat, 60,8, onih koji veruju da žrtve nasilja nemaju poverenja u nadležne službe koje se bave tim pitanjima. Ovde je važno spomenuti da iako su odgovori muškaraca i žena bili ujednačeni u proceni da li u Srbiji postoji problem nasilja u porodici, skoro 80 odsto ispitanica je odgovorilo da je to veliki problem, dok je (samo) 56,2 odsto ispitanika odgovorilo tako.

Pomenuto nepoverenje u nadležne službe je, nažalost, opravdano. Kako Tanja Ignjatović naglašava, u Srbiji se procenat prijavljenog nasilja povećava iz godine u godinu, ali je glavno pitanje šta je društveni odgovor: “Ako političari svakog dana pozivaju žene da prijave nasilje, a društvo ne odgovara, koja je poruka žrtvama? Konvencija Saveta Evrope o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici jasno zahteva koordinisane sveobuhvatne politike, dobru prevenciju, dobru opštu i specijalizovanu pomoć žrtvama, dobro zakonodavstvo.” Srbija, iako je ratifikovala pomenutu Konvenciju, nije primenila niti jedno rešenje, a stavila je i veto kada je reč o finansijskoj odšteti žrtvama. Ovaj veto je, po rečima Tanje Ignjatović, očigledan dokaz državne neodgovornosti i odnosa prema žrtvama. Ona napominje da je najlakše promeniti zakone, a primena je složeniji posao. Na polju promene zakona nismo nigde odmakli. “Žrtva mora da bude u centru naše društvene i institucionalne pažnje”, dodaje Ignjatović. Ona naglašava da je ozbiljan problem i međusobna nepovezanost institucija, što čini da se reaguje sporo i neefikasno.

UZROK I POSLEDICE

Većinsko mišljenje, sudeći prema istraživanju, jeste da je fizičko nasilje najrasprostranjenije (43,8 odsto), zatim slede psihičko (40 odsto) i ekonomsko (10,2 odsto). Kada je reč o ekonomskom nasilju, ali i ekonomskoj situaciji u kojoj se žene nalaze, indikativno zvuči podatak da vlasništvo nad stambenim objektom u 93 odsto slučajeva u Srbiji ima suprug.

Kako je istakla Tanja Ignjatović, treba napraviti jasnu razliku između ekonomskog konteksta i početne razlike koja stalno ide u korist muškaraca, ali se smanjuje emancipacijom; siromaštva koje pogađa sve u Srbiji; ekonomskog nasilja u porodici i partnerskom odnosu koje ima vrlo specifične forme – na primer, u vidu zabrane ženi da radi, da napreduje u karijeri, da raspolaže sredstvima koja su zajednička ili njena... Ekonomsko nasilje oduzima snagu ženama da se izbore sa svim drugim formama nasilja. Kada napušta brak, ona se susreće sa ozbiljnim finansijskim problemima, a država nema fond koji bi pomagao samohranim majkama.

Razlika u platama između zaposlenih žena i muškaraca, kako ističe Relja Pantić, odraz je ukorenjenog lošijeg položaja žena u odnosu na muškarce: “Uzrok leži u duboko ukorenjenom diskriminatorskom odnosu društva prema ženama, između ostalog, i u ekonomskom smislu.”

foto: Milovan Milenković

Kao uzroke nasilja u porodici, ispitanici su navodili lošu ekonomsku situaciju, razne vrste poroka, psihički poremećaj nasilnika, loše porodične odnose, neverstvo, uticaj društva... Međutim, među odgovorima skoro i da se nisu našli oni koji se tiču zloupotrebe moći muškarca nad ženom. "Kada govorimo o lošoj ekonomskoj situaciji, neverstvu, porocima, oni mogu biti neka vrsta okidača, ali svakako nisu uzroci nasilja", dodaje Pantić. Svi pomenuti uzroci koje su naveli ispitanici pokazuju da društvo ne percepira tu razliku u moći, što abolira nasilnika, kako je primetila Jovana Gligorijević.

"Ljudi vole da misle kako su loši činovi izvan kontrole onog koji ih čini ili da on na to ne može da utiče, da su okolnosti krive. Društvo koje misli da je spoljni kontekst odgovoran ima problem, jer odgovornost ne locira u nasilniku. Tako se nasilje umanjuje, opravdava i pravi se pritisak na žrtvu da oprosti", naglašava Tanja Ignjatović.

U ovu vrstu "opravdanja" spada i mišljenje da su nasilnici ljudi sa teškim psihičkim poremećajima. Brojna istraživanja pokazuju da su ljudi sa psihičkim poremećajima skloniji da povrede sebe nego druge. Jelena Nikolić je dodala da ljudi nisu imali kada i kako da se informišu o ovoj temi te da njihove predstave potiču iz senzacionalističkih medijskih slika u kojima uvek postoji neki razlog koji nasilje opravdava – da li je nasilnik izgubio posao ili pije... te da je važno početi od toga kako se ono predstavlja u medijima.

JEDAN ČLANAK, MNOGO ŠTETE

"Najčešće ćete u medijskim izveštajima videti nedopustivo mešanje i prelaženje granica ličnih i poverljivih podataka ne samo o žrtvi, već o svim članovima porodice, maloletnoj deci", naglašava Tanja Ignjatović, dodajući da novinari i urednici, ne bi li skočio tiraž, stavljaju na papir što više brutalnosti, krvi i privatnih detalja: "Jedan neadekvatan novinarski prilog o nasilju može proizvesti veliku štetu, može podstaći sve moguće stereotipe koji o tome već postoje – da je objašnjenje za porodično nasilje upotreba alkohola, ljubomora, siromaštvo... Nije reč samo o izveštavanju o porodičnom nasilju i nasilju nad ženama, reč je generalno o medijskoj slici koja u Srbiji postoji o ženama. One se i dalje predstavljaju stereotipno i ta slika je potpuno diskriminatorna", naglašava Relja Pantić.

Jedan od sramotnih primera navela je Jovana Gligorijević – članak u ovdašnjim medijima bio je naslovljen sa: "Ubio ženu bez razloga." Naslov pogrešan i strašan po nebrojeno mnogo osnova.

"Taj naslov nas vraća na pitanje uzroka i na duboko ukorenjeno uverenje da mora postojati razlog", kaže Tanja Ignjatović, navodeći primer svoje klijentkinje koju je partner pretukao. "Otišla je u policiju i tamo su je pitali zašto se to dogodilo. Ona kaže – dobro, policajac nije dovoljno senzibilan i odgovori mu – ne mogu vam reći zašto, ali vam mogu reći šta se desilo i kako. Poslali su je potom do psihijatra, da bi je i on je pitao zašto." Ignjatović kaže da se ova žrtva zapanjila pitanjem jer psihijatar mora da zna – "zašto" zvuči kao prebacivanje krivice za nasilje na žrtvu. Pošto je bila žrtva fizičkog nasilja, klijentkinja AŽC-a izvadila je svoj predmet, fotografije sa modricama po celom telu i rekla psihijatru: "Recite vi meni šta je razlog da prođem ovako."

KAKO SMANJITI NASILJE

Na pitanje šta bi trebalo učiniti da se nasilje nad ženama u Srbiji smanji, više od 35 odsto ispitanika je odgovorilo da bi trebalo pooštriti kazne za nasilnike. Sagovornici na tribini su naglasili da je neophodna prevencija, kao i primena Istanbulske konvencije koja podrazumeva hitne mere i protokole o postupanju policajaca, o čemu je "Vreme" već pisalo. Takođe, kada je reč o kaznenoj politici, ne postoji nikakav nadzor nad onima koji su dobili uslovne kazne, kao i da se preventivne mere koje postoje u porodičnom zakonu ne koriste.

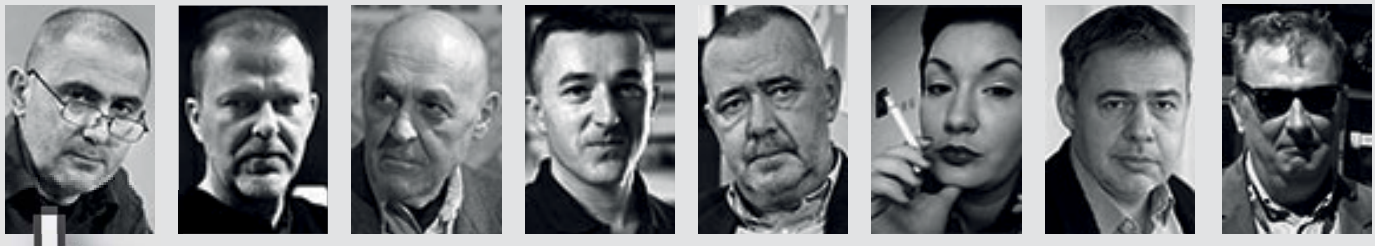
Konačno, postavljeno je i pitanje zloupotrebe štićenica sigurnih kuća u političke svrhe. Kako je podsetila novinarka "Vremena", na televiziji sa nacionalnom frekvencijom, štićenica sigurne kuće je intervjuisala premijera, on je posetio sigurnu kuću poručivši da niko nije jači od države. Koliku štetu to nanosi žrtvama? Po mišljenju Tanje Ignjatović, to je etički nedopustivo: "Autonomna ženska kuća u Zagrebu, koja je finansirana od strane države, nalazi se u centru Zagreba i niko ne zna adresu, čak ni država koja daje novac. Nema slikanja i obećanja da će neko da ustupi svoj pravni tim u konkretnom slučaju, a mi deset godinama nemamo zakon o besplatnoj pravnoj pomoći. Nama su potrebna sistemska rešenja, sistem koji funkcioniše bez obzira na to gde ste, a ne pojedinačno obećanje bilo kog političara", naglasila je Tanja Ignjatović. ¶

PRIREDILA: J. JORGAČEVIĆ

Članak je objavljen u okviru projekta "Nasilje u porodici – Pogled uprt u evropsko pravo" koji finansira Evropska unija (preko Delegacije EU u Srbiji) kroz medijski program. Objavljivanje ovog članka omogućeno je uz finansijsku pomoć Evropske unije. Sadržaj članka odgovornost je isključivo nedeljnika "Vreme" i ni na koji način ne odražava stavove i mišljenje Evropske unije.

čitajte, gledajte, glasajte na

www.vreme.com

dnevni komentar naših urednika
(Švarm, Grujičić, Vasić, Turudić, Žarković, Gligorijević, Ivanji, Anastasijević)

- **kratak pregled izbornih aktivnosti**
- **i danas aktuelni tekstovi iz arhive Vremena**

Ponovo IZBORNA KLADIONICA! Do nedelje, 24. 4. pogodite što približniji izborni rezultat i osvojite četvorogodišnju pretplatu! (detalji na www.vreme.com)

ČETVRTKOM:

novi razgovori u okviru web-emisije "Zumiranje"

PRETPLATA NA PRISTUP SADRŽAJU ŠTAMPANOG IZDANJA MOŽE SE PLATITI GOTOVINOM U REDAKCIJI!
DO 44% POPUSTA!
(detalje potražite na str. 59)

LJUBOMIR ŽIVKOV

Lisica i grožđe

Još pre deset godina držao sam da je moje ljudsko pravo na nagrađenost u više navrata bilo bačeno pod noge, lepo rečeno, čak sam u gnevu zbog istrajnog društvenog zanemarivanja moje hiperprodukcije jednog proleća samokonkurisao za nagradu naše prestonice: ne žaleći truda, vremena, ni novca, prikupio sam i odštampao sve što sam bio napisao i izdeklamovao u prethodnih možda pet godina, i sam taj karasvežanj delovao mi je polutolstojevski, žiri već i obimom ima biti zasopljen, a koje su tek divote bile tek unutra! Naramak sam na pisarnici svečano predao pošto sam na koricama prethodno udario jedan od svojih omiljenih pečata, krupna crvena štampana slova: PRIORITY!

Donedavno sam sanjario kako me zovu iz žirija za Pulicerovu nagradu, a na drugoj tj. prvoj vezi već imam ove iz Legije časti, međutim se sve to neosetno okrenulo tumbe

Prajoriti-neprajoriti, žiri me je kako bi se danas reklo iskulirao, neko sam vreme znao ko mi je ispred nosa uzeo titulu i novac (hteo sam da kupim polovnu fiestu, da se toliki moj rad i postignuće ovaplote u automobilu kakav mi je Stiv pozajmljivao u Filiju kad bi me uhvatio carsickness, nostalgija za vozikanjem: tri sam leta Gospodnja proveo bez auta!), onda sam si rekao, neko je želeo nagradu više od tebe, zato nemoj da neguješ pizmu na nedužnog laureata, nek ide žiri u pizmu materinu, istorija će o njihovom zulumu, neznanju ili o rđavo usmerenoj pristrasnosti doneti svoj strašni sud, ali dok taj dan ne svane, pamti njihova imena i vrebaj priliku da im se osvetiš svojom zverskom karaprozom gde ćeš do besmisla naduvati neku njihovu brljotinu, nezgrapnost ili bedastoću koja im se kad-tad mora omaći.

&

Neko od mojih bližnjih – neka ostane neimenovan, ne treba od svoje porodice da vavek pravim rijality – pitao/la me je šta bih ja da mi Karići bratski ponude istoimenu nagradu, podišli su me trnci od same pomisli na takozvani novčani deo nagrade, a koji je ruku na srce srce svake nagrade, i utoliko bi mi bilo teže da odbijem Nobelov komitet nego francusku ambasadu, jer mislim da je Legija časti možda samo ona lenta kakvu ima svaki matičar. Rekao sam: "Znaš šta: nikad nisam imao trideset hiljada maraka. Bogohulno bi i bolesno bi bilo da to odbijem, primio bih nagradu i shvatio bih je kao otpremninu iz novinarstva. Šta, čovek koji ima takav fondić, a još uvek svira tri ili četiri puta nedeljno, zar nema lep život i priličnu budućnost?!"

Braćekarićevska porota nije nikad presudila u moju korist, te me je ovo iskušenje blagomimoišlo, naredne godine mislim da nagradu nije dobio niko; jedan od prvodobitnika i miljenika Braće predsedavao je žirijem i rekao kako te sezone nijedan novinar, eto, nažalost, nije učinio nešto dovoljno veličanstveno da bude nagrađen. Ne časeći časa napisao sam da bivši dobitnik ne sme tako da razmišlja, naoborot, njegova ideja, da ne kažem ideja vodvilja, mora da bude – ako sam ja dobio tu nagradu, onda je bez sumnje i svake godine zaslužuju mnogi, da ne kažem svi!

Verovatno mi to nije zaboravio: u Sava centru, dok je FEST, klimne mi glavom uz vidan napor, može biti da moj pozdrav ne izgleda ništa poletnije, a kad smo se pre nemil. događaja slučajno sreli na Karaburmi, u blizini radionice majstora Žike Paunovića, malo je falilo da odemo na kafu!

&

Ima bogme nekoliko godina kako su se moji snovi posuvratili, ne nadam se više ni priznanju za čovečnost, ni za visoku pismenosti, ni za natprosečnu kuraž, ni za izuzetno visok paraliterar. domet, dapače, zamišljam kako odbijam nagrade: "Hvala vam, prekasno ste se setili, u neku sam ruku pregladnio, drugo, društvo u kojem bih se kao dobitnik obreo ne odgovara mi, ne mogu da proniknem šta vas je ponukalo da moj rad pobrkate sa njihovim!" Rado se podsetim ko je odbio Oskara, ko Nobela, titula sera dodeljuje se valjda samo Britancima, te mi ni teorijski ne bi mogla biti ponuđena, ali bih i nju bio odbio, a nisam, valjda mi se može verovati, donedavno znao da se Kruni baš to dvaput desilo i to od iste osobe, Dejvida Bouvija, koji je prvi put rekao da ne vidi svrhu toga, drugi put da nije zbog toga radio ono što je radio.

&

Ono što se ne drži u jeziku zar može opstati i u logici, ili u stvarnosti? Avaj, titula "Najevropljanin godine" i dalje se, meni uz nos, dodeljuje li dodeljuje. Imenica u superlativu, njezin početak (tj. Evropljanin, zarobljen u muškom rodu) zabačen je iza besmislenog "naj", "naj" ima veliko "N", Evropljaninu pripada malo "e", nagrađeni i počastvovani bio je najveći i najbolji Evropljanin u našem govor. području! U svim evropskim, a zašto ne i vanevropskim zemljama mora da su dodeljene istovetne titule – zašto se među najevropljanima ne bi izabrao "Najnajevropljanin" za tekuću kalendarsku i fiskalnu godinu?!

Ova me nagrada vraća u jednu od mojih prvih postiđenosti: išao sam u drugi razred, čekajući učiteljicu gađali smo se kuglicama gline, nagrdili školske zidove i prozore, kažnjeni smo tzv. zatvorom, ostali smo u učionici i nakon poslednjeg zvona, ruke na leđa, i onaj ko bude najmirniji ide prvi kući, zločesti će poći poslednji, svi smo se povinovali naredbi, posle pola minuta pomnog osmatranja učiteljica je pokazala na mene da prvi mogu kući, video sam da su svi bili ukočeni, zamrznuti i napeti kao i ja, pocrveneo sam i izvukao tašnu iz skamije. ¶

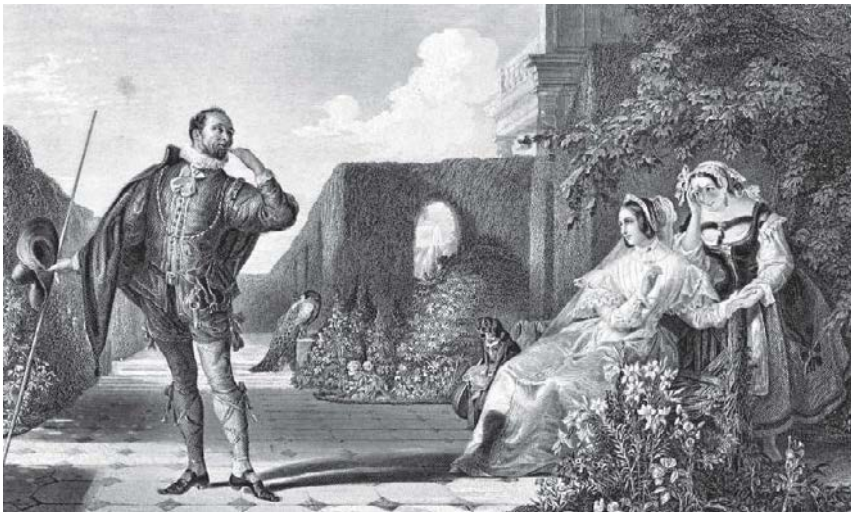
Kako vam drago

ŠEKSPIROVA MINĐUŠA: Slika Džona Tejlora, detalj, oko 1610.

Dvadeset trećeg aprila navršiće se tačno četiri stotine godina od smrti Vilijama Šekspira. Šekspir, pesnik "izgubljenog vremena" i "izgubljenih ljudi", i dalje je naš savremenik. Za ovaj broj "Vremena" trojica anglista su načinila lični izbor po tri najaktuelnija Šekspirova komada

Piše: **Zoran Paunović**

BOGOJAVLJENSKA NOĆ: Malvolio i Olivija na graviri R. Stejnsa, 1859.

BOGOJAVLJENSKA NOĆ

Romantična komedija prepuna likova koji bi svuda osim u Šekspirovoj drami delovali u najmanju ruku nesimpatično, ako ne i odbojno. Vojvoda Orsino zaljubljen je isključivo u samoga sebe; lepa Olivija služi mu tek kao povod za samozadovoljno uživanje u šmirantskoj patnji. Olivija, međutim, i ne zaslužuje ništa bolje: to postaje sasvim jasno kada u raspletu drame za tren preboli svoju doživotnu ljubav i promućurno se okrene drugoj, ostvarljivijoj i isplativijoj. Vitez Tobi i ser Endru Jezoliki podmukle su i neduhovite protuve koje manjak pameti nadoknađuju viškom bezobrazluka, zaštićene nedodirljivim društvenim statusom. U očima gledaoca iskupljuje ih to što je žrtva njihovih spletki, Malvolio, lik koji i kada pati (naročito ako pati zbog ranjene sujete) teško može da pobudi saosećanje. Puritanac Malvolio je predstavnik nove klase, beskrajno opijen novostečenom političkom moći, i još više začuđen činjenicom da ga – premda radi više od svih i oličenje je protestantske etike – ljudi ne vole. Zbog toga ima želju da im se sveti – ne samo ukidanjem kolača i piva, nego i na mnogo ozbiljnije načine. I to u svetu koji će biti skrojen sasvim po njegovoj meri, i u kome romantičnim junacima neće preostati ništa drugo do da pevaju setne pesme. Ili da kliču novom gospodaru.

BURA

Drama čiji *spiritus movens*, čarobnjak Prospero, ume da stvara elementarne nepogode na zemlji i moru, da diže mrtve iz grobova, ali ne i da samog sebe izdigne iz duhovnog mrtvila kojim »

BURA: Kaliban na slici Dž. N. Patona, 1868.

BURA: Miranda na slici Dž. V. Voterhausa, 1916.

je tako pogubno obuzet. Prospera muči jad od koga pate svi faustovski junaci – nemogućnost da plodovima svojih znanja i moći ubedi sebe da je s đavolom napravio dobar posao. Zbog toga njegova demonstracija sile deluje kao holivudski spektakl s vrhunskim specijalnim efektima, ali lošim scenariom: njegove čarolije lišene su smisla i svrhe. Razočaran u ljude, koje ni dramatična blizina smrti ne može da oplemeni i učini boljim, i još više u sebe zbog toga što makar svoje dušmane nije umeo da nauči pameti, Prospero ojađen odlazi sa svog ostrva. Na njemu ostaje Kaliban, subhumano čudovište u kome svaki vid lepote izaziva strah i očajanje. U svetu u kome je Prospero zaćutao, mnogo se glasnije čuju Kalibanove pretnje, psovke i kletve.

SONET 66.

Bez komentara.

LXVI
Umornom od svega u smrt mi se žuri,
Jer videh zaslužnog kako bedno prosi,
I nitkova što se bogato kinđuri,
I odanost kako poniženja snosi.
I zlatna odličja o pogrešnom vratu,
I savršenstvo u blatnom bešćašću,
I device silom predane razvratu,
I snagu straćenu nesposobnom vlašću,
I umetnost kojoj moćnik uzde stavlja,
I zločince kako vladaju dobrotom,
I mračnjaštvo kako mudrošću upravlja,
I kako iskrenost brkaju s prostotom:
Skrhan, spokojnoj smrti ću se dati,
Od nje me tek ljubav može sačuvati.

(Prevod: Milan Marković)

Piše: **Muharem Bazdulj**

MLETAČKI TRGOVAC

U svijetu gdje su i globalna ekonomija i privatni životi pod krucijalnim uticajem kredita, pozajmica, dugova, bankarenja i zelenašenja, nema potrebe za pretjeranim elaboriranjem ideje da je *Mletački trgovac* neobično aktuelan za savremeni politički trenutak. Taj aspekat ove drame danas čak donekle baca u sjenu antisemitske kontroverze na tragu stavljanja Šajloka u kontekst holokausta. Ali kao i uvijek kod Šekspira, politički i socijalni okvir zaokružuje priču o onom najvažnijem u ljudskim životima, o ljubavi

i prijateljstvu. Ljubav Basaniova prema Porciji i prijateljstvo sa Antoniom su onaj sadržaj zbog koga život uopšte ima neki smisao. Ipak, da bi ostvario privatnu sreću, Basanio mora da stupi u interakciju sa svijetom, a tu ga čeka politika, u najširem smislu riječi. Šekspirov zaplet je ingeniozan, a rasplet je još bolji. Pamtim koliko sam to volio još kao klinac kad sam čitao pojednostavljenog i prozaizovanog *Mletačkog trgovca* u nekoj od onih ilustrovanih dječijih knjiga velikog formata kakve su objavljivane u Jugoslaviji. Zdravorazumska sofisterijska začkoljica uz pomoć koje u muškarca preobučena Porcija na sudu trijumfuje nad Šajlokom je s jedne strane dobra fora, a s druge je opet i neviđeno subverzivno prokazivanje voluntarizma i provizornosti u sudskim odlukama, a sudovi su, je li, još jedan od temelja na kojima počivaju moderno društvo i civilizacija. Sve je to samo djelić onog što je stalo u *Mletačkog trgovca*.

MLETAČKI TRGOVAC: Šajlok na crtežu Dž. Gilberta, 1804.

MERA ZA MERU

Čuveni esej Džonatana Dolimora započinje rečenicom: "U gradu Beču u komadu *Mjera za mjeru* raspomamljena seksualnost očito podriva društveni poredak; anarhija prijeti da će da proguta državu ako se seksualnost ne podvrgne novim i ozbiljnijim propisima." Naravno da Šekspirov Beč nema pretjerane veze sa bilo kojim istorijskim Bečom, ali ova rečenica savremenog čitaoca htio – ne htio asocijativno vodi preko Frojda i psihoanalitičkog kružoka do današnjeg *novog ljubavnog nereda* dejting aplikacija, salona za masažu i rutinskog promiskuiteta (a ljubitelji književnosti će se, naravno, sjetiti i Pinčona odnosno *smrti i milosti u Beču*). Dok dženderaši polako ali sigurno sprovode svoju diktaturu besmislene dnevnopolitički korektne smarачine po zapadnjačkim univerzitetima, dok estradni filozofi presipaju iz šupljeg u prazno i predstavljaju zbirke banalnih anegdota kao ozbiljne analitičke uvide u problematiku ljubavi i revolucije, Šekspirova *Mjera za mjeru* se ukazuje kao gejzir zabave, mudrosti i duha. Čak i u današnjem svijetu *Mjera za mjeru* na način bahtinovski karnevalizuje sivilo banalnosti i birokratije.

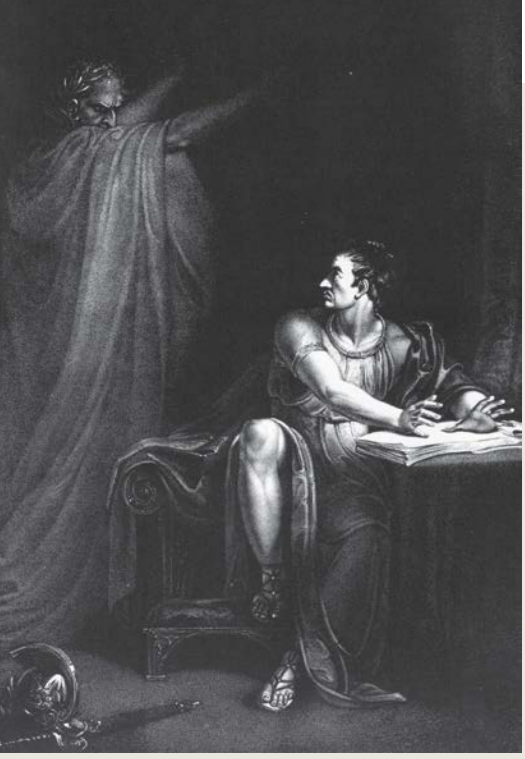

MERA ZA MERU: Klaudio i Izabela na slici V. Hanta, 1850.

Pitanja pravde, morala i korupcije u centru su ovog komada čiji je naslov na slovenački preveden lijepo i tačno čak i iz srpskohrvatske jezičke perspektive: *Milo za drago*. Opšte je mjesto da je kod Šekspira praktično nemoguće razgraničiti tragedije od komedija, da je kompleksnost života kakva se ukazuje u njegovim djelima neprilagodljiva bilo kojem kalupu, a sve to možda nigdje nije toliko očigledno kao u *Mjeri za mjeru*. »

POVORKA ŠEKSPIROVIH JUNAKA: Slika nepoznatog autora, oko 1840.

JULIJE CEZAR: Brut i Cezarov duh, crtež E. Skrivena, 1802.

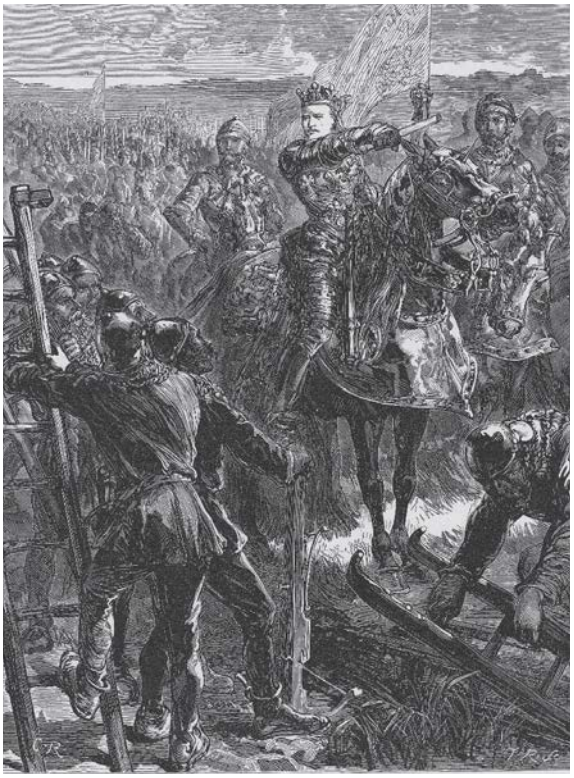
JULIJE CEZAR

Koliko god da je to kliše, mora se reći: Šekspir je čarobnjak jezika i majstor riječi. Mislim da mi se dubina te istine nije nikada prikazala toliko jasno nego kad sam na fakultetu prvi put čitao *Julija Cezara* u originalu. Koliko je samo puta izgovorena sintagma "psi rata": nju je zapravo izmislio i u *Juliju Cezaru* je prvi put napisao Šekspir, koliko puta se svjesno ili nesvjesno parafrazirala fraza o "zlu koje čine ljudi", da i ne govorim o "polemici" sa fatalizmom i horoskopom u onoj famoznoj replici po kojoj krivica nije u zvijezdama nego u nama samima. Takvom verbalnom magijom ispričana je priča o vlasti i prijateljstvu, o moralu i retorici, o zahvalnosti i nezahvalnosti, o časti i domoljublju. I mada je *Julije Cezar* jedna od najboljih ilustracija činjenice koliko je Šekspir, po slavnoj frazi Jana Kota, *naš savremenik* te je ovaj komad često postavljan u tendencioznom ključu, toliko je također on i pokazatelj ispravnosti one Šopenhauerove primjedbe po kojoj je Šekspirova veličina u tome što je svaki njegov junak, u trenutku dok govori – u pravu. U epohi hipertrofiranog subjektivizma i posvemašnje atomizacije, Šekspir i na najosnovnijem nivou ukazuje na relativnost utemeljenu na različitim tačkama gledišta. Korisna je to pouka i generalno i iz perspektive psihologije, ali nipošto je ne bi valjalo zanemariti i u kontekstu politike, kontekstu koji je krucijalan za *Julija Cezara*.

Piše: **Đorđe Matić**

HENRIK V

Ako se traži i markira (još) jedan od znakova kroz koji se vidi gotovo apsolutna izgubljenost, blokada – *paralysis* – ove i svih kultura u okolini, on se ukazuje i u nemogućnosti, nesposobnosti umjetničkih i intelektualnih elita da iščitaju i intepretiraju poseban i izdvojen dio Šekspirovog golemog djela. Takozvani historijski komadi – engleski ciklus (*Kralj Ivan*, *Rikard III*, i naročito tetralogija *Rikard II*, *Henrik IV* i *Henrik V*), rimski (*Koriolan*, *Antonije i Kleopatra* i *Julije Cezar*), te *Kralj Lir* i *Magbet* kao djela koja su u jednom i tragedije i izraziti *politički* komadi – redom vape za višestrukim, opetovanim tumačenjem baš ovdje, na ovom mjestu. Taj nedostatak metafora je pada i gluhosti po liniji kako građanskog tako i nacionalnog dijela kulture.

HENRIK V: Pred bitku kod Azinkura, crtež T. Robinsona

Netaknuto poglavlje, suma transformacije i postajanja vladara-ratnika, komad koji se čita i kao nacional-patriotski i antimarcijalni, odnosno najintrigantnije kao *oboje* – *Henrik V* prolazi pored jednih i drugih. A da se samo uzme čuveni govor kraljev u jutro pred bitku kod Azinkura u Stogodišnjem ratu (!), otkrio bi se jedan strahovit potencijal intepretacije. On ide u historijskom luku svih naših ključnih historijskih odluka što su ih uvijek donosili malobrojni a najodrješitiji, od Neretve do Atentata, do danas, i materijalizira se u trajnom pitanju: "zar nas nije malo?"

Na što kralj odgovara:
"Ne, rode moj dobri,
Ako smo namjereni mrijeti,
Dovoljno nas je."
Jer:
"Nikad manje ljudi, ni veći udjel časti."

(4. čin, scena III, prev. Đ.M.)

ROMEO I JULIJA

Malo je dramskih djela koja se tako mijenjaju u odnosu na mjesto na kome se čitaju i igraju. Tako, u sretnijim kulturama ova rana Šekspirova tragedija (mada to formalnim uzusima nije), izvan svoje osnovne popularne i reducirane asocijacije, dodiruje nešto duboko skriveno: užitak i nelagodu – nad apsolutnom ljepotom mladosti, nad ekstatičnom čulnom napetošću rođenom iz senzualne sazrelosti i emotivne nevinosti: Romeo je mladić neoznačene dobi, Đulijeti je trinaest godina. Iz te se fascinacije komad stalno, svakom generacijom, samoobnavlja kroz beskrajan niz kazališnih, filmskih i muzičkih verzija. Nepotrošiv, on se rađa svaki put iznova i na potpuno neočekivanim mjestima: najčarobniju izvedbu storije o mladim ljubavnicima iz Verone, vidio sam u jednoj "običnoj" holandskoj gimnaziji.

U manje sretnim svjetovima pak, priča o zaljubljenoj djeci dvije zakrvljene

ROMEO I JULIJA: Montagi i Kapuleti se mire nad leševima dece, slika F. Lejtona, 1855.

familije, o zabranjenoj ljubavi djece istog zaraćenog grada, drugačije se čita. Tamo, i kad se priča i dob mijenjaju, čeka užas u kome Romeo i Julija uvijek imaju i svoja stvarna imena – imena kao što su Boško i Amira.

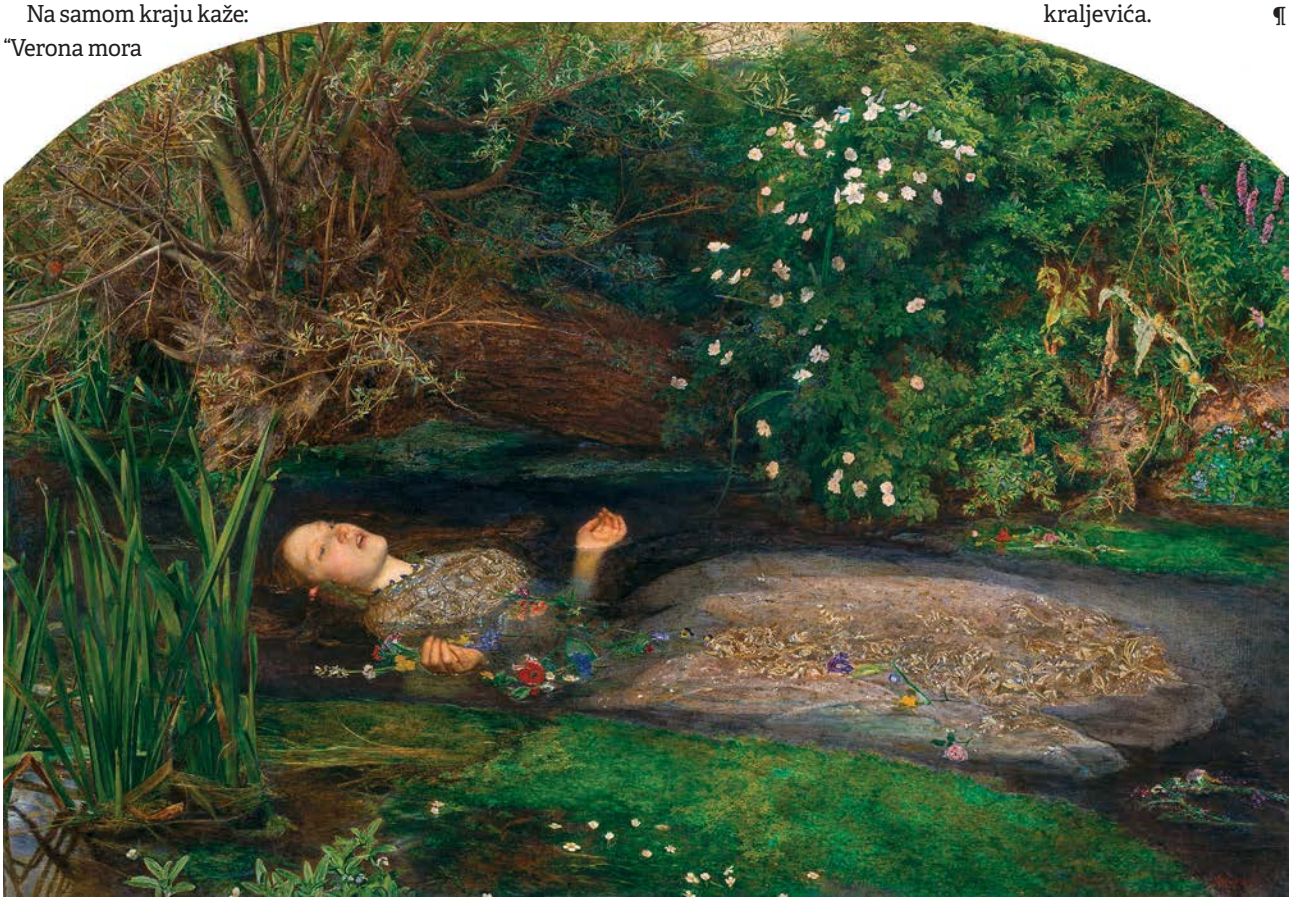
U predgovoru jednog – sarajevskog – izdanja prijevoda Živojina Simića i Sime Pandurovića, predgovarač piše kako Romeo "nije pokrenuo vrzino kolo mržnje već se samo nesmotreno u njega uhvatio". I dodaje: "Zbog toga i jeste nemoguće odgovoriti na pitanje 'ko je kriv'." Ime pisca predgovora je Nikola Koljević.

Na samom kraju kaže: "Verona mora da se mijenja."

HAMLET

Reći nešto o Šekspiru i njegovom krucijalnom djelu na ovoliko prostora, otprilike je isto kao pokušati u tri rečenice ispričati Baha ili Bibliju. Kompleksnost i kontradiktornost, ambivalencija i trajna enigmatičnost lika koja umjesto da se novim čitanjem rasvijetli, naprotiv izmiče. Sumnja – u poredak, u sebe, sumnja metafizička, bijes, psihoseksualna dvojba, rodoskrvnuće (Harold Blum kaže, kroz Frojda, kako bi se "Edipov kompleks" trebao zvati "Hamletovim" – Edip je naime već ostvario vlastitu fantaziju). Samomržnja i fundamentalna podjela zapadnog subjekta koja se artikulira prvi put upravo od Hamleta i nakon njega, rastočenost između akcije i pasivnosti; Hamlet osvetnik i Hamlet humanist (u klasičnom smislu riječi), nositelj i *najava* temeljnih vrijednosti zapadne kulture. Nikada se kompleksniji lik nije kretao pozornicom. I nikada sublimnije ostvaren dramski, napisan nebeskim jezikom i ostavljen u nasljedstvo civilizaciji.

Kao dramski lik on je i historijska i autorska suma, od Eshilovog Prometeja, do renesanse i Šekspira samog, i Hamletova radikalna pojava vremenom će promijeniti zauvijek put drame. No, čak da i prethodno sasvim metnemo u stranu, ostaje nešto drugo ključno: svaki veliki, misleći lik na sceni, intelektualac pritisnut historijskom ili unutarnjom silom, koji promatra, vidi i mora se postaviti moralno ili nestati – Danton i Ivan Karamazov, Nora Helmer i Leone Glembay, vladika Danilo i Boris Davidovič – svaki je baštinik psihološke i etičke "atomizacije" danskog kraljevića. ¶

HAMLET: Ofelija na slici Dž. E. Milea, 1851.

Melodije juga

Ovih dana mađarski sastav Šenderge dolazi u Beograd na svoje prvo koncertno gostovanje u Srbiji. Reč je o zvezdama *world music* scene, orkestru koji svira muziku srpske i hrvatske manjine u Mađarskoj čiji su članovi uglavnom Mađari koji ne govore srpski ni hrvatski, ali vole i bravurozno sviraju melodije juga na gajdama, frulama, dvojnicama i tamburama

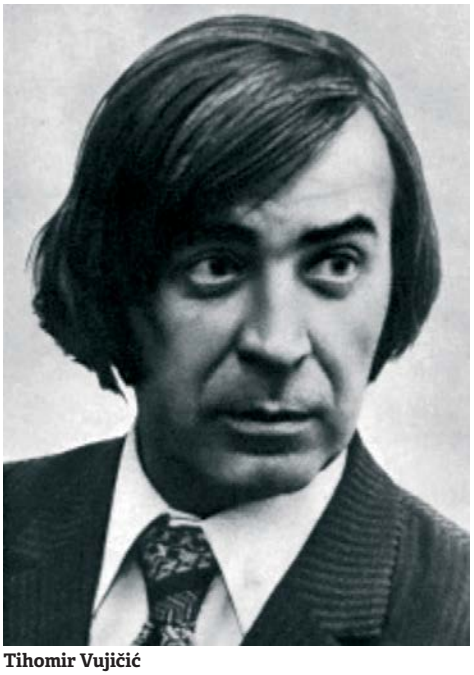
SRPSKI MAĐARIK I DRUGE PESME: Šenderge
Foto: The Orbital Strangers Projects

Iako mađarski sastav Söndörgö (čita se Šenderge) postoji od 1995. godine, tek sa četvrtim albumom (*Tamburising: The Lost Music of Balkan*, 2011), objavljenim za američku etiketu, upadljivije prelazi granice Mađarske, da bi ih naredno izdanje, *Tamburocket: Hungarian Fireworks* (2014), pretvorilo u svetske zvezde, na "večitoj turneji". Ovih dana Šenderge dolazi u Beograd na svoje prvo koncertno gostovanje u Srbiji. U okviru *world music* festivala "Todo Mundo" održaće 24. aprila koncert u Domu omladine Beograda i sutradan predavanje na Fakultetu muzičke umetnosti.

Šenderge je u srži tamburaški sastav, s tim što je svakog od petorice muzičara talenat odveo i ka drugim instrumentima, kojima se takođe odlično služe, tako da se pored tambura različitih tipova i obavezne "mečke", u aranžmanima sreću i darabuka, klarinet, truba, saksofon, kaval, frula, tapan, harmonika, pa čak i hulusi (kineska duvaljka). Sve u zavisnosti od toga da li sviraju *Igran čoček* ili *Marice*, *Cigančicu* ili *Drago kolo*... Možda bi neko pomislio da je ovo samo još jedan strani bend opčinjen balkanskom muzikom, kakvih danas nema malo u Evropi i Americi. No, priča oko grupe Šenderge je sasvim drugačija. Dublja. Potiče iz vremena kada su se trojica dečaka iz Sentandreje – Aron, Benjamin i Salamon – radoznalo vrzmala po sobi u kojoj su njihovi otac Kalman i stric Gabor Eredič imali probu. Eredič je familija koja korene vuče iz Hrvatske, a zaljubljenicima u muziku i diskofilima ovo bi prezime trebalo da bude spona ka slavnoj mađarskoj grupi među čijim su osnivačima bili Kalman i Gabor: Vujicsics Együttes / Ansambl Vujičić. Ovaj, takođe u osnovi tamburaški sastav formiran je 1974. godine u Pomazu, malom mestu kod Sentandreje, koje baš kao i drugopomenuta pripada skupini naselja u Mađarskoj sa izvesnim procentom populacije južnoslovenskog porekla. Taj postotak vidno jenjava sa smenom vekova, a s tim u vezi iščezava i svest o poreklu, nacionalnoj pripadnosti, jeziku...

SMISAO NARODNE PESME

Ansambl Vujičić je najpre funkcionisao kao orkestar lokalne nacionalne folklorne grupe, to jest – da budemo bliži ovdašnjim jezičkim navikama – kulturno-umetničkog društva. Pedesetih godina 20. veka, ovakva folklorna društva su se množila u selima i gradovima Mađarske, podstaknuta kulturnom politikom razvijanom po sovjetskom modelu. Na svoj neautentični, stilizovani, sceni prilagođen način, ona su bila dominantni reprezent narodnih plesova, sve do početka sedamdesetih i rađanja kulturnog pokreta "tanšaz" (táncház), koji je bio nošen novim potrebama mladih, urbanih ljudi. Tražeći sveže načine da se izraze, okrenuli su se čistom izvoru – narodnoj pesmi i plesu. Rečju – selu. "Nije u tome bilo tugaljive nostalgije: oni su hteli da se svojoj generaciji obrate putem arhaične muzike i folklornih stihova, kao nesumnjivih izražajnih formi", objašnjava Jávorszky (Javorski) u knjizi *The Story of Hungarian Folk* (2015). Čuvena, tada oformljena grupa Muzsikás (Mužikaš), ostrašćeno se okrenula popularizaciji prave seljačke mađarske muzike. Njihovu posvećenu ljubav prema folkloru dugu više od četiri decenije, imali smo mogućnost da doživimo na prošlogodišnjem "Todo Mundu". Slično kao i Mužikaš, godinu dana mlađi Ansambl Vujičić okrenuo se izvoru, omogućivši i tradiciji južnoslovenskih naroda u Mađarskoj (uglavnom Srba i Hrvata) da doživi sopstvenu renesansu na krilima tanšaza. "Mađarska publika je pre skoro pola veka sa oduševljenjem prihvatila Ansambl Vujičić. Razlog tome su bile znatiželja i otvorenost prema tradicionalnoj muzici drugih naroda, pa i nacionalnih manjina", smatra direktor Mađarskog instituta za kulturu u Beogradu Janoš Deže. "U Budimpešti i danas postoje klubovi ili domovi kulture u kojima se redovno okuplja veliki broj ljudi, da bi plesali tradicionalne plesove

Tihomir Vujičić

Južnih Slovena. Električne gitare i sintisajzere nećete naći na takvim svirkama, a ni visoke štikle i haljine sa šljokicama. Međutim, prepoznaćete narodnu nošnju ili elemente te nošnje kombinovane na primer sa farmericama, jer je i to deo suštine tanšaz pokreta. Zanimljivo je da većina ovih plesača i muzičara ne pripada nacionalnim manjinama. To su uglavnom Mađari koji ne govore ni srpski ni hrvatski, ali vole i bravurozno sviraju melodije juga na gajdama, frulama, dvojnicama i tamburama."

VUJIČIĆEVO NASLEĐE

Članovi Ansambla Vujičić su repertoar gradili i proširivali na razne načine. Vršljali su po terenu baveći se sakupljačkim radom, redovno su slušali Radio Beograd, a prilikom posete Srbiji, ranih osamdesetih, obilazili su festivale, te ostvarili kontakt sa etnomuzikolozima Dragoslavom Devićem i Radmilom Petrović. Dobrim delom oslanjali su se na notne i zvučne zapise mađarskih istraživača-etnomuzikologa, Bele Bartoka i još više Tihomira Vujičića, ugledne ličnosti budimpeštanskog kulturnog sveta šezdesetih i sedamdesetih, pripadnika srpske nacionalne manjine. Nakon Tihomirove pogibije 1975. godine u avionskoj nesreći, članovi Ansambla, koji je još uvek bio bez imena, odlučili su da se grupa nazove po njihovom velikom prijatelju i guruu, rodom iz istog sela, Pomaza. Tihomirov rad nije do danas u našoj sredini ostvario odgovarajuću vidljivost. U Srbiji se time ozbiljnije bavi etnomuzikolog Jelena Jovanović: "Pored snimaka, tu se nalazi i veliki broj rukopisa (notnih i drugih beležaka) na različitim jezicima (srpskom, mađarskom i drugim). Od 2016. oformljen je dvogodišnji zajednički projekat između dva muzikološka instituta – u Beogradu i u Budimpešti – osmišljen sa ciljem naučne obrade Vujičićeve zaostavštine."

Nije lako doći do Vujičićevih knjiga – *Naše pesme* (1957) i posthumno objavljene *Muzičke tradicije Južnih Slovena u Mađarskoj* (1978). Lično sam imala sreću da oba naslova nađem na najboljem od svih buvljaka, internetu, naletevši na moje neistomišljenike koji su, smatrajući beznačajnim nešto što ja doživljavam kao dragoceno, želeli da se oslobode suvišnih predmeta.

Kao što je slučaj sa Tihomirom Vujičićem, čini se da ni Ansambl nije u našoj zemlji stekao zaslužen ugled i priznanje za istrajnost u promociji muzike srpske i hrvatske manjine u Mađarskoj. Nismo u Srbiji imali priliku da ih uživo slušamo od nastupa na Bemusu 2006. Manje sviraju, posebno van Mađarske. Srećom, zanat i interesovanje preneli su na mlađe, na one male, šunjajuće Erediče, koji su u međuvremenu porasli i zajedno sa rođakom Davidom Eredičem i drugarom Atilom Buzašem nastavili jednu uzbudljivu priču, virtuoznu i stilski doteranu. Naravno, razvijaju stvar dalje, od muzike srpske i hrvatske manjine u Mađarskoj ka širem, balkanskom nasleđu. Prsti su im još brži, produkcija ispeglanija, modernija. Sviraju i pevaju (na srpsko-hrvatskom jeziku koji ne govore) po celom svetu, a u Srbiji do sada nisu držali koncert. Ali, svraćali jesu. Nedavno im je novu prim tamburicu uradio majstor iz Sremske Mitrovice. Kako ona zvuči dok se na njoj svira *Jozo, Srpski Mađarik* ili *Kolovođa*, čućemo za koji dan u Beogradu. ¶

MARIJA VITAS

Ansambl Vujičić
Foto promo

Vrata percepcije

"Ono zbog čega treba da brinemo jeste činjenica da mediji ograničavaju maštu i mladih i starih, percepciju i način izražavanja. Jer, suština medijskog sadržaja svodi se na plasiranje prepoznatljivih priča jezikom široke publike, zbog čega se i kreativnost u stvaranju medijskog sadržaja svodi na oponašanje jezika kojim govore mediji"

Kako izgledaju mladi u očima današnjih medija, da li je ta slika objektivna, da li je društvo s pravom zabrinuto zbog uticaja medija na mlade – samo su neke od tema knjige Endija Radoka *Mladi i mediji*, koju je u prevodu Jelene Petrović objavila izdavačka kuća Clio. Endi Radok je profesor na australijskom univerzitetu Monaš, stručnjak u oblasti teorije masovnih komunikacija i popularne kulture, i bavi se istraživanjem medija o čemu je objavio nekoliko knjiga. Takođe, bio je predavač na univerzitetima u Sjedinjenim Američkim Državama, Velikoj Britaniji, Južnoj Koreji, Kini i na Novom Zelandu.

U Srbiji je bio nedavno prvi put. Sa studentima Filozofskog fakulteta u Novom Sadu i u Nišu, srednjoškolcima u Novom Pazaru, i prisutnima na forumu *Mediji u Srbiji u digitalnom dobu* u Beogradu, razgovarao je o medijskoj pismenosti.

"VREME": Kao što ste objasnili u prvom poglavlju, u knjizi govorite o shvatanju i ispitivanju društvenog uticaja medija, posebno na mlade. Kakav utisak povodom te teme imate o Srbiji?

ENDI RADOK: Moj najveći utisak odnosi se na zainteresovanost ljudi ovde za medijsku pismenost. To nisam iskusio na drugim mestima, a dvadeset godina se bavim istraživanjem medija. Naime, kad govorim na skupovima i predavanjima, najčešće primećujem da me većina ne sluša, nego se igra mobilnim telefonom. Ovde to nije bio slučaj. Posebno bih da istaknem Novi Pazar, zato što sam tamo razgovarao sa tinejdžerima sa kojima je teško komunicirati i ostvariti kontakt. Međutim, oni su vrlo rado i zainteresovano razgovarali sa mnom o popularnoj zabavi, konkretno o činjenici da popularna zabava iz percepcije medija postaje ozbiljna stvar, da postavlja pitanje mladima ko su oni pa samim tim utiče i na njihov identitet, kao i na sliku i percepciju drugih o njima.

Sudeći po primerima iz raznih sredina o odnosu medija prema mladima koje ste naveli u knjizi, vidi se da se svuda po svetu učestalije izveštava o izgredima nego o uspesima mladih, zbog čega javnost ima pogrešnu sliku o njima.

Moć medija se pre svega ogleda u tome što oni kreiraju našu stvarnost. U izveštaju *Pravično izveštavanje*, koji su 2011. godine podnele 73 omladinske organizacije Velike Britanije Komisiji za žalbe na štampu za decu i omladinu, zaključeno je da su reportaže o mladim kriminalcima toliko zastupljene da se novinarska praksa svodi na neku vrstu diskriminacije mladih, što je isto onoliko uvredljivo koliko i rasizam i seksizam. Odnos štampe prema omladini, kako se kaže u izveštaju, uznemiravajući je pokazatelj njenog odnosa prema svim društvenim grupama koje nemaju moć. To dalje stvara potencijalno još gori problem: društvo postaje apriori sumnjičavo prema određenim društvenim grupama, nacijama i verama, bojama kože, pa postoji opasnost demonizacije tih grupa. Takođe, mediji često koriste društvene događaje u kojima su akteri mladi ljudi, poput vršnjačkog nasilja, kako bi postavili politička pitanja o budućnosti celog društva.

Jedan od zaključaka vašeg istraživanja je da su mladi svesni te medijske manipulacije. Da li to znači da mediji ipak ne predstavljaju opasnost koja im se pripisuje?

Mladi često prepoznaju manipulaciju medija, ali ne znaju kako da reaguju na nju, kako da opovrgnu stvoreni medijski stereotip o sebi. Mediji imaju moć da mlade predstave kao narodne neprijatelje koji su pretnja javnom redu i miru,

Foto: M. Milenković

mladi ne znaju kako da im se suprotstave, osećaju zbog toga gnev, taj gnev rađa agresiju, i oni postaju takvi kakvi su predstavljeni u medijima. Društvo je s razlogom zabrinuto zbog negativnog uticaja medija na mlade, zato što su oni glavni konzumenti medijskih sadržaja. Ipak treba znati da gangsterski filmovi iz tridesetih godina, stripovi iz pedesetih, rep muzika, ili rijaliti programi mladima više služe kao povod za druženje i razgovor, nego kao uzor.

Ova knjiga kritikuje pojednostavljena

mišljenja poput tvrdnje bivšeg američkog vojnog psihologa Dejvida Grosmana da video-igre glorifikuju nasilje, ali i uče tinejdžere da se izvešte u njemu zbog činjenice da je Majkl Karnial, četrnaestogodišnjak iz Kentakija, ukradenim pištoljem ustrelio osmoro vršnjaka sa osam hitaca iako je streljaštvo vežbao samo u video-igrama. Većina istraživača uticaja smatra da mediji utiču na društvo jer su deo društvenog sveta, što znači da moć medija zavisi od konteksta u kojem se ti mediji koriste. Inače, na osnovu istraživanja uticaja, znači na osnovu anketa i eksperimenata tokom protekle decenije, zaključeno je da medijsko nasilje podstiče agresivnost kod publike i kratkoročno i dugoročno. I dalje nije jasno zbog čega je nasilje u medijima sila koja deluje na društveni svet, kakvo je to dejstvo i kako se tačno proizvodi.

Ono zbog čega treba da brinemo je činjenica da mediji ograničavaju maštu i mladih i starih, percepciju i način izražavanja. Jer, suština medijskog sadržaja svodi se na plasiranje prepoznatljivih priča jezikom široke publike, zbog čega se i kreativnost u stvaranju medijskog sadržaja svodi na oponašanje jezika kojim govore mediji.

Ovdašnji političari često krive medije za nastanak raznih problema u društvu, ali i za nepovoljnu sliku u javnosti o njima.

Mislim da je takav stav nepošten, s obzirom na to da su današnji političari sami sebi glasnogovornici, oni su postali mediji. Poslednjih decenija političari su postali selebritiji: intenzivno se piše o njihovom privatnom životu, čega ranije nije bilo. Te priče su pozitivne, pišu se reportaže o rođendanima njihove dece, izveštava se o njihovim porodičnim godišnjim odmorima. Političari se žale da je to zadiranje u njihov intimni život ali neiskreno, zato što su takvi izveštaji pozitivni spin po njihov politički život.

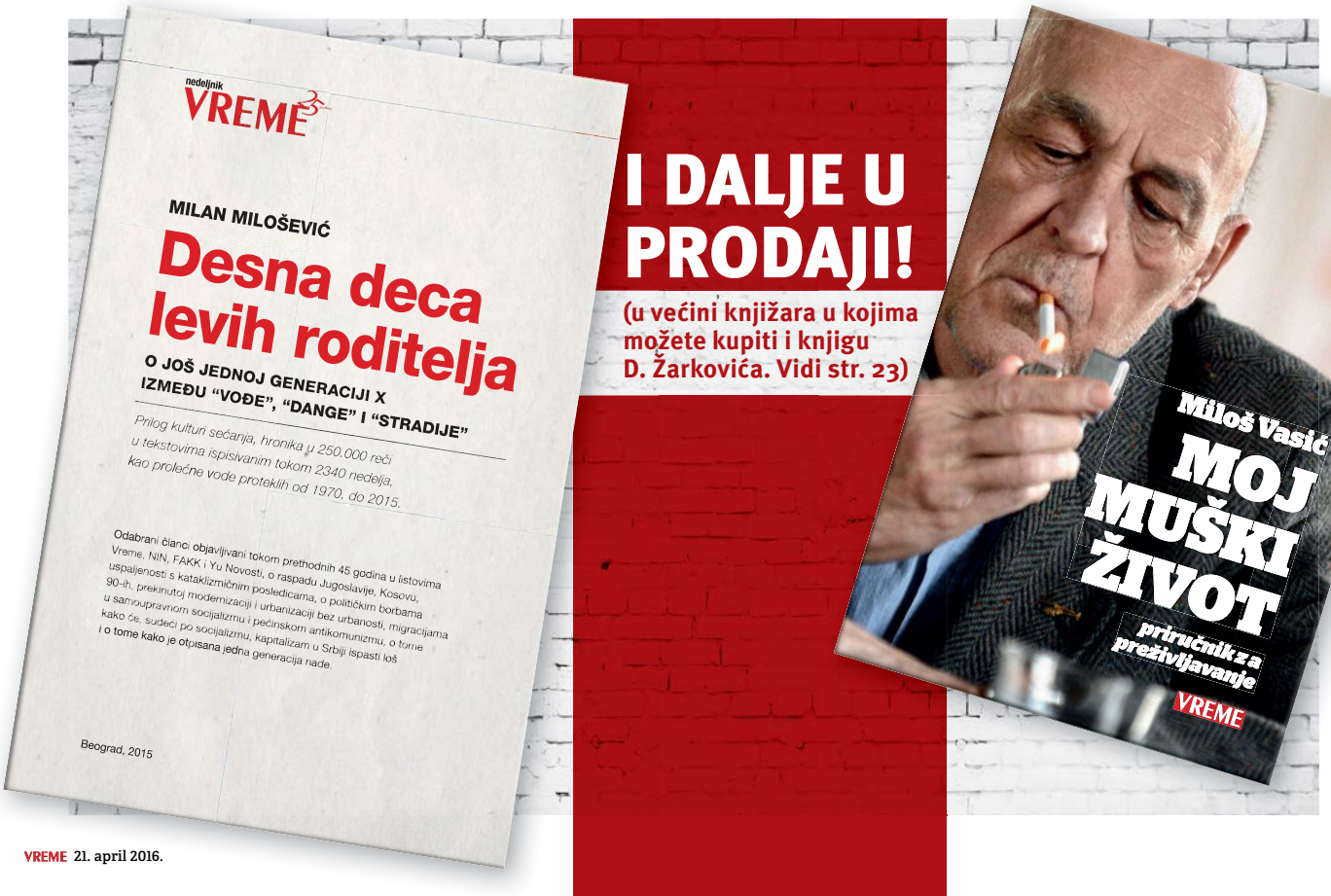
U Srbiji je predizborno vreme, pa ste tokom svog petodnevnog putovanja morali da vidite barem stranačke bilborde kao deo kampanje. Kako ocenjujete tu vrstu medijskog uticaja?

To je manipulacija, i to više niko ne krije. Ona je otvorena i jasna. Takođe, svi znaju da je to manipulacija i – ništa. Kad smo došli u Novi Pazar, zatekli smo neopisivu gužvu u gradu. Nismo znali šta se dešava. Ispostavilo se da je jedan političar (Rasim Ljajić) u grad doveo zvezdu turske sapunice (Burak Ozdživit, Bali-beg iz serije *Sulejman Veličanstveni*). Sve je bilo blokirano, hotel u kome smo imali rezervisanu sobu je zbog njega ispražnjen, nismo mogli da popijemo kafu u restoranu blizu manastira Studenica zato što je on trebalo da se tu pojavi, bilo je vanredno stanje u gradu. Vaš političar je uradio isto ono što rade i zapadni političari: angažuju popularne glumce i muzičare u svojim kampanjama i tako stiču popularnost i glasove. Svima je jasno zašto je ta zvezda dovedena, svima je jasno da je to manipulacija, pa ipak – funkcioniše. Meni, privatno, bilo je veoma zanimljivo što sam bio u prilici da budem učesnik jedne medijske manipulacije.

Da li imate neki savet, i medijima i njihovim konzumentima?

Tu smo gde smo, to je borbeno polje na kome egzistiramo. Mediji nam omogućavaju da diskutujemo o stvarima koje nisu sastavni deo našeg života i naše neposredne sredine, i to je pozitivno. Negativno je nekultura koja nastaje pod uticajem medija i to treba istražiti. U suštini, medije ne treba demonizovati, samo treba naći neki novi način na koji oni mogu da deluju i funkcionišu na obostranu korist. ¶

SONJA ĆIRIĆ

Zograf u Zagrebu

Ovih dana šetači zagrebačkim ulicama mogu da razgledaju crteže Aleksandra Zografa inspirisane televizijskom serijom *Bitange i princeze* i sa Zidnih novina saznaju šta se desilo junacima ove popularne serije. Projekat je realizovan u saradnji sa udruženjem Bacači sjenki

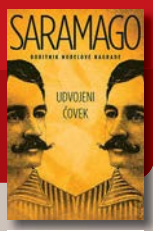
Na osam lokacija u centru Zagreba, u staklenim vitrinama koje su nekada pripadale zagrebačkoj Kinoteci, prolaznici će od 16. aprila biti u prilici da razgledaju Zidne novine opremljene Zografovim crtežima inspirisanim TV serijom *Bitange i princeze*, pod okvirnim nazivom "Gde su, šta rade?". Ovaj projekat Aleksandra Zografa realizovan je u saradnji sa udruženjem Bacači sjenki, a "Vreme" ga od ovog broja prenosi u dva nastavka (vidi strip na strani 60-61). O tome kako je došlo do realizacije ove zamisli, Aleksandar Zograf je objasnio u kominikeu Bacača sjenki:

"Volim da razmišljam da je moj rad na stripu povezan sa istraživanjem stvarnosti, pre nego fantaziranje. Ponekad se bavim ilustrovanjem starih i zaboravljenih članaka iz novina, ponekad crtam beleške sa putovanja, a devedesetih sam crtao nestvarnu realnost života u Srbiji. Uglavnom, bavio sam se stvarnošću na jedan, uslovno rečeno, dokumentaristički način, po mogućnosti ne i lišen humora. Čak i kada sam nastojao da u stripu zabeležim snove, bili su to istinski doživljaji iz snova – tako sam usavršio i različite tehnike da bih što bolje zabeležio projekcije iz snova i hipnagogičkih vizija. I uprkos fantazmagoričnosti prizora iz sna, bile su to duboko proživljene fantazmagorije, a ne maštarije. Za razliku od mog faha, "stvarnosnog" stripa, televizijske serije su nešto potpuno drugačije – to je *fikcija*, drugi medij, drukčija pravila. Priznajem da ne poznajem dovoljno taj medij, niti sam naročito zainteresovan, ako se stave po strani retki izuzeci kao što je *Monty Python Flying Circus*, recimo. Ipak, pre neku godinu mi je pažnju privukla serija *Bitange i princeze*, prikazana između 2005. i 2010. godine na HRT-u, i emitovana na brojnim televizijama u regionu, uključujući i one u Srbiji. Serija je delovala ubedljivo zato što je bila oslobođena pretencioznioznosti, dok je humor bio pun popkulturnih referenci, univerzalan uprkos što je nepogrešivo lociran u realitet hrvatskog društva tog vremena. U poređenju sa serijom *Bitange i princeze*, skoro svi ostali televizijski proizvodi nastali u postjugoslovenskim prostorima delovali su nekako kruto, provincijalno, i bez trunčice smisla za ironiju, a kamoli autoironiju. Zato sam tokom boravka u Zagrebu krajem 2015. godine sreo autora serije Gorana Kulenovića, nejasno zamišljajući da na osnovu njegovog dela kreiram svoj prilog za Zidne novine, kao deo projekta Bacača sjenki. Goran je sugerisao koncept "Gde su, šta rade?", i tako sam krenuo da razmišljam na temu šta bi danas moglo da se dešava sa junacima serije. Bio je to zanimljiv eksperiment, s obzirom na to da se nikada nisam tako eksplicitno bavio smišljanjem fiktivnih sižea, a u nastojanju da se držim autentičnog kulturnog miljea serije, svi dijalozi su na hrvatskoj leksičkoj varijanti."

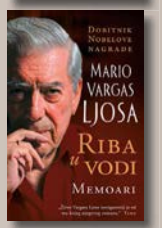
Inače, udruženje Bacači sjenki sebe definiše kao "neprofitnu međunarodnu umjetničku i produkcijsku platformu za promišljanje intermedijalnih umjetnosti posebice u području njihove primjene u urbanim prostorima. Zidne novine vidljivi su dio kontinuiranog istraživanja Bacača sjenki o promišljanju grada, javnom i privatnom prostoru, urbanitetu, suživotu i identitetu. Zidne novine istraživačkim pristupom služe kao medij kojim grad komunicira sa svojim stanovnicima; putem kratkih priča one povezuju mjesta, ljude i događaje sa slučajnim i namjernim prolaznicima." ¶

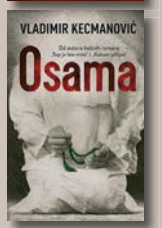
R. V.

VREME i Laguna preporučuju

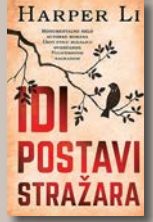

Laguna u Londonu

Drugi na svetu

Na upravo završenom prestižnom Londonskom sajmu knjiga „Laguna" je proglašena drugim najboljim svetskim izdavačem godine, što predstavlja najveće priznanje koje je jedna srpska izdavačka kuća dobila na međunarodnoj izdavačkoj sceni

> Laguna is interested only in the most significant contemporary titles globally. Only such books and authors have a chance in the small but highly competitive Serbian market

Pictured clockwise from far left: visitors at the Belgrade Book Fair; Laguna's bookshop chain, Delfi; attendees at its popular Book Club; and Laguna founder Dejan Papic.

The Bookseller o „Laguni"

Sajam knjiga u Londonu jedan je od najvećih i najvažnijih sajmova izdavaštva na svetu. Ima tradiciju dugu 45 godina i na njemu učestvuje više od 25.000 ljudi iz izdavačkog sveta iz 124 zemlje. U nameri da istakne pojedince koji doprinose razvoju izdavaštva i afirmaciji knjige, Londonski sajam je, u saradnji sa Udruženjem izdavača Velike Britanije, pre tri godine ustanovio Nagradu za izdavača godine koja danas ima status Oskara među izdavačkim priznanjima. Ove godine za ovo prestižno priznanje prijavilo se 170 izdavača iz celog sveta. Među njima je „Laguna" bila jedina izdavačka kuća iz Srbije koja se našla u konkurenciji, i koja je, pored izdavačkih kuća „Actes Sud" iz Francuske i „Interlink Publishing" iz Sjedinjenih Američkih Država ušla u najuži izbor za Nagradu za izdavača godine.

Prvog dana Londonskog sajma knjiga, 12. aprila, na svečanoj ceremoniji u Konferencijskom centru „Olimpija" u Londonu, francuskoj izdavačkoj kući „Actes Sud" dodeljena je prva nagrada, dok je laskavo drugo mesto pripalo „Laguni", što predstavlja najveće priznanje koje je jedna srpska izdavačka kuća dobila na međunarodnoj izdavačkoj sceni.

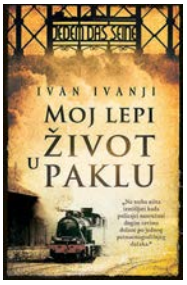
O nastupu na Londonskom sajmu knjiga, nastanku, razvoju i izdavačkom profilu „Lagune", kao i o načinima na koje „Laguna" promoviše knjigu i skraćuje njen put do čitaoca, pisao je i prestižni časopis o izdavaštvu *The Bookseller*, objavivši veliki intervju sa Dejanom Papićem, direktorom „Lagune". Pored ostalog, kao uspešan model komunikacije izdavača sa čitaocima *The Bookseller* je istakao Lagunin klub čitalaca sa više od 400.000 članova, dok je Dejan Papić objasnio način funkcionisanja i razlog postojanja Kluba, beneficije koje članstvo u njemu pruža, kao i kako se iz Kluba razvila ideja o Noći knjige, danas najvećoj književnoj manifestaciji u zemlji posle Beogradskog sajma knjiga, na kojoj se dva puta godišnje u lancu knjižara Delfi okupi više od 30.000 ljudi.

Efikasna izdavačka infrastruktura, uspešna uređivačka politika koja pravi balans između komercijalnih naslova i vrhunskih umetničkih ostvarenja, učinili su „Lagunu" izdavačkim liderom u ovom delu sveta, čiji model poslovanja je kao uzoran prepoznat, evo, i na međunarodnom planu.

Autobiografija

IVAN IVANJI

Moj lepi život u paklu

Književnik i prevodilac Ivan Ivanji rođen je 1929. godine u Zrenjaninu. Roditelji, oboje lekari, Jevreji, ubijeni su 1941. godine, a on se spasao bekstvom kod rođaka u Novi Sad. Imao je petnaest godina kada je uhapšen u martu 1944. godine i poslat u koncentracioni logor, najpre Aušvic, a zatim Buhenvald, gde je bio do aprila 1945. godine. Nakon rata završio je srednju tehničku školu u Novom Sadu, studirao arhitekturu i germanistiku u Beogradu, a onda preko 20 godina bio prevodilac za nemački jezik Josipu Brozu Titu i drugim državnim i partijskim funkcionerima. Paralelno s karijerom diplomate, pedagoga, novinara, dramaturga i brojnim funkcijama koje je obavljao u kulturnom životu Beograda, Ivanji se bavio i književnošću. Njegovim najznačajnijim delima smatraju se romani *Čoveka nisu ubili*, *Diokle-cijan*, *Konstantin*, *Na kraju ostaje reč*, *Preskakanje senke*, *Barbarosin Jevrejin u Srbiji*, *Guvernanta* i *Balerina i rat*, kao i zbirke pripovedaka *Druga strana večnosti*. *Moj lepi život u paklu* je autobiografski roman, knjiga svođenja bilansa o pređenom životnom putu. „Na tom putovanju započetom pre skoro devet decenija u Bečkereku, u idili imućne lekarske porodice, i prekinutom Drugim svetskim ratom, sledeća stanica je bila koncentracioni logor Buhenvald. Iskustvo koje je tamo stekao petnaestogodišnji Ivan odredilo je njegov odnos prema iskušenjima u budućnosti", zapisao je Dragan Velikić. „Ivanji će postati svedok epohe, Titov prevodilac, diplomata, čovek koji će biti prisutan tamo gde se kroji istorija. O svojim zabludama i pogrešnim procenama govori otvoreno, primereno osobi koja je prošla kroz pakao života sačuvavši razboritost i dostojanstvo. *Moj lepi život u paklu* je izveštaj koji pisac podnosi samome sebi na poslednjoj deonici putovanja. Čini to bez sentimentalnosti, samoironičnim tonom." Kritičar Mića Vujičić o ovom romanu je zapisao: „Kao da istresa korpu sa starim igračkama i kasnije slučajno nagazi svaku oštru ivicu, glavni junak romana prolazi kroz najtragičnije događaje XX veka. Sklapajući lični katalog (ratova, logora, uzbuna, kuća, uživanja, susreta, predmeta, državnika, ljubavi, oproštajnih pisama) i spisak zvukova (sirena, brujanja tenkova, vozova, podizanja lifta, škripe kočenje starog forda) – pisac jednostavno i duhovito zatvara mozaik strašne tragedije jedne porodice kamenčićima lepog života posle pakla dušegupke."

Triler

L. S. HILTON

Maestra

Prevod: ELI GILIĆ

Liza Hilton je diplomirala na Oksfordu, istoriju umetnosti studirala je u Parizu i Firenci i napisala nekoliko istorijskih romana i biografija – pored ostalih knjigu o srednjovekovnim engleskim kraljicama i životopise kraljice Elizabete, markize de Montespan, ljubavnice Luja XIV, engleske glumice iz XVIII veka Lavinije Fenton i spisateljice Nensi Mitford. Ove knjige donele su joj zavidnu reputaciju, ali ne i svetsku slavu. A onda je Liza po ugledu na E. L. Džejms stvorila literarni alter-ego i pod imenom L. S. Hilton napisala napet erotski triler s inteligentnom i osvetoljubivom junakinjom u glavnoj ulozi, koja ne samo da tačno zna šta želi u socijalnom, seksualnom i finansijskom smislu, već i kako do toga da dođe. Mlada, lepa i ambiciozna Džudit Rašli vodi dvostruki život: danju je asistentkinja u prestižnoj londonskoj aukcijskoj kući, a noću hostesa u jednom od najozloglašenijih barova u gradu. Ali kada se njeni životni planovi sticajem okolnosti sruše, a put je odvede na francusku rivijeru, ona postoje gnevna i beskrupulozna osvetnica. *Maestra* je knjiga koja se upoređuje s *Talentovanim gospodinom Riplijem*, a njenu junakinju kritičari opisuju kao *femme fatale,* prepredenu kao Ejmi Dan iz *Iščezle* i opasnu kao Lizbet Salander iz *Muškarci koji mrze žene*: „Smešten u svet oligarha, mafijaša i mutnih trgovaca umetničkim delima, ovaj roman predstavlja junakinju koju ćete ili voleti ili mrzeti, zbog koje ćete bar dva puta doslovno zinuti, ženu zbog čijih bi seksualnih avantura čak i Kristijan Grej pocrveneo."

Esejistika

AMIN MALUF

Ubilački identiteti

Prevod: VESNA CAKELJIĆ

„Otkako sam napustio Liban da bih se nastanio u Francuskoj, koliko li su me samo puta pitali, sa najboljim namerama na svetu, osećam li se 'više Francuz' ili 'više Libanac'. Vazda odgovaram isto: 'I jedno i drugo!' Ne iz kakve brige za jednakost ili pravičnost, već zato što bih lagao odgovorivši drugačije. Ono što čini da sam ja ja, a ne neko drugi, jeste to što sam time na razmeđu dve zemlje, dva ili tri jezika, nekoliko kulturnih tradicija. Upravo to definiše moj identitet. Da li bih bio autentičniji ako bih sebi amputirao jedan deo samoga sebe?" Ovim rečima počinje knjiga Amina Malufa u kojoj on istražuje pojam identiteta, strasti koje identitet budi i njihove smrtonosne posledice. "*Ubilački identiteti*, knjiga mudrosti i lucidnosti, zabrinutosti ali i nade, pokazuje nam kako se identitet s vremenom menja i može da modifikuje ponašanje. Poziva nas na izgradnju novog humanizma koji u isto vreme odbija planetarnu uniformisanost i povlačenje u 'plemena'... Malufovi *Ubilački identiteti* su poslednji pokušaj da se objasni sklonost civilizovanih naroda da iznova i iznova učestvuju u masakriranju svojih komšija, praksi poznatoj kao genocid, rasni sukobi, etničko čišćenje ili masovna ubistva."

Drama

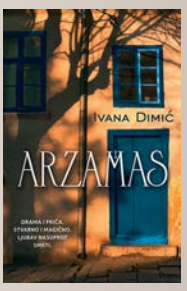
RIČARD FLANAGAN

Uska staza ka dalekom severu

Prevod: NENAD DROPULIĆ

„Srećan čovek nema prošlost, a nesrećan čovek nema ništa drugo", kaže australijski pisac Ričard Flanagan na početku svog izvrsnog romana za koji je pretprošle godine dobio Bukerovu nagradu. Njegov junak je Dorigo Evans, australijski doktor kome je Drugi svetski rat promenio život, i to jedna od njegovih najmučnijih epizoda sa azijskog fronta: kao ratni zarobljenik učestvovao je na izgradnji železničke pruge Tajland–Burma, koja je zbog surovosti japanske vojske prema zarobljenicima koji su je gradili nazvana „Pruga smrti". U paklu japanskog zarobljeničkog logora, Doriga opseda nedavna ljubavna veza koju je imao s mladom ženom svog ujaka, a onda dobija jedno sudbonosno pismo. Flanaganov roman je mnogo više od ratne hronike, on donosi večnu priču o ljubavi i smrti, ratu i istini, sazrevanju i gubitku, i mudro i sugestivno govori o načinu na koji vreme menja ljude. Flanegan na jednom mestu kaže: „Osećanja su ušla u modu, osećajnost je postala pozorište, a ljudi glumci koji ne znaju ko su van pozornice. Dorigo Evans će poživeti dovoljno dugo da vidi sve te promene, i sećaće se vremena kada je bilo sramota zaplakati. Kada su ljudi strepeli od slabosti koju suze otkrivaju. Od nevolja kojima suze vode. Doživeće da vidi kako ljude hvale zbog nečega nevrednog samo zato što se smatra da bi im istina povredila osećanja."

Drama

IVANA DIMIĆ

Arzamas

Nova knjiga književnice i dramaturškinje Ivane Dimić donosi uzbudljivu i neobičnu priču o ljubavi i smrti. U njoj se smenjuju pripovedni i dramski delovi: u dramskim dijalozima se na različite načine opisuje odnos ćerke i njene bolesne majke, dat u rasponu od svađe, preko straha od smrti, do ljubavi, dok se u pripovedno-esejističkim delovima indirektno odražavaju raspoloženja koja se predstavljaju u drami, i to kroz priče o snovima, pisanju, o Emili Dikinson i usamljenosti, o životu, postupcima, o Čehovu, o Raselu i njegovom učeniku Vitgenštajnu, ljubavi i smrti, sudbini, o Fransisku de Goji, Hajdegeru, o sreći... „Knjiga potresne iskrenosti, i vedre bodrosti, satkana od dramskog koje se magično preobražava u romaneskno", napisao je u recenziji knjige Predrag Bajčetić. „Razgovori koji se čine komički, a nisu – razmišljanja koja se čine tužna, a nisu. Pripada retkom i zanimljivom žanru *dance macabre*. I jeste ono bodlerovsko, da se smrt smeje našim ludostima, i nije to. Nije igra nego nadigravanje. I pisac to mudro dokazuje: suprotstavlja se smrti – moć ljubavi, jedini njen dostojan protivnik." Dejan Mijač je u preporuci za ovu knjigu naveo: „Ivana Dimić, čini se, priča o sebi, a zapravo priča o čudu povratka iz sna. Ona uspostavlja svojevrsni ritam koji izlazi iz sudara dve teme, iz nespojivosti dve sfere – stvarnosti i onostranog. I kao kad nas Laza Kostić uvodi u onaj predeo 'među javom i med snom', ovo pripovedanje suprotstavlja se življenju, jer život i jeste neprekidna smena, sve do trenutka večnosti."

Krimi

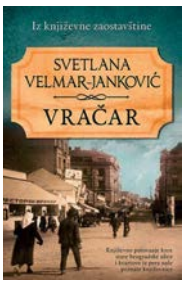
AGATA KRISTI

Tragedija u tri čina

Prevod: TATJANA BIŽIĆ

Ser Čarls Kartrajt, nekadašnji glumac, priredio je prijem za trinaest osoba. Trinaesti gost je Herkul Poaro. Pre večere ser Kartrajt strepi: „Zbog čega neki ljudi imaju uzbudljiv, a drugi dosadan život? Zbog životnih okolnosti? Nipošto. Jedan će čovek otputovati na kraj sveta i ništa mu se neće dogoditi. Masakr će se odigrati nedelju dana pre nego što on bude došao, zemljotres sutradan pošto bude otišao, a brod koji za dlaku bude propustio zadesiće brodolom. Dok neki drugi čovek može da živi u Balamu i svaki dan putuje do Sitija, pa će ga ipak snalaziti sve i svašta. Biće umešan s bandama ucenjivača, mladim lepoticama i banditima na motociklima. Postoje ljudi skloni brodolomima – dovoljno je da sednu u čamac na veštačkom jezercetu pa će se s čamcem nešto desiti. Isto tako ljudi kao što je taj vaš Herkul Poaro ne moraju da traže zločine, zločin će im sam doći." I zaista, te večeri jedan od gostiju, lokalni sveštenik, ispijajući koktel naprasno – umire. U čaši nema traga otrova, čak ni Herkul Poaro ne uspeva da pronađe nikakav motiv za ubistvo, u istrazi koju pokreće ništa nema smisla. A onda se zbiva još jedno ubistvo, pa još jedno. Ovo je jedan od najboljih krimića Agate Kristi.

Esejistika

SVETLANA VELMAR-JANKOVIĆ

Vračar

U knjigama *Dorćol*, *Očarane naočare: priče o Beogradu* i *Kapija Balkana: brzi vodič kroz prošlost Beograda,* Svetlana Velmar-Janković je ispisala svojevrsnu istoriju srpske prestonice, njenih ulica i kvartova. U knjizi *Vračar* nalaze se tri novele koje zaokružuju njenu „beogradsku hroniku". U pričama *Ulica Molerova* i *Ulica Kolarčeva*, Svetlana Velmar-Janković je dala literarne portrete dvojice značajnih ličnosti srpske istorije XIX veka po kojima su dve beogradske ulice i dobile ime: slikara i Karađorđevog vojvode Petra Molera, i beogradskog trgovca i dobrotvora Ilije Kolarca. Pričajući o njihovim životima, spisateljica vodi u književnu šetnju mestima i ulicama koje danas nose njihova imena. U trećem delu ove knjige nalazi se novela *Vračar*, koja počinje opisom današnjeg beogradskog naselja kako je izgledalo početkom XV veka, u vreme „prvog Beograđanina", srpskog despota Stefana Lazarevića, i prati njegov razvoj do današnjih dana. „Ova čudesna proza, bajkovita, lekovita, sva od svetlih niti poezije i tavnih vlakana istorije, povest je o jednom specifičnom i kulturnom prostoru Beograda, koji tek sad dobija ovaj spomenik po svojoj meri."

UVREĐENI SULTAN

Kako je nastup jednog nemačkog satiričara naljutio predsednika Turske Redžepa Tajipa Erdogana i da li je Angeli Merkel važniji sporazum o zaustavljanju izbegličkog talasa od slobode govora

Za "Vreme" iz Bona

KO MRSI KANCELARKINE RAČUNE: Satiričar Jan Bemerman; A.Merkel i R.T.Erdogan
Foto: ZDF i AP

Izvesni lekar Bilgin Čifči verovatno ima pametnija posla nego da pred sudom u turskom gradu Ajdinu dokazuje da Golum – ono stvorenje iz Tolkinovog Gospodara prstenova – nije sam po sebi negativan lik. Čifči je, naime, svojevremeno na Tviteru objavio mali kolaž na kome se nalaze tri snimka Goluma i tri fotografije predsednika Erdogana neodoljivo sličnih poza i mimika. Za tursko državno tužilaštvo stvar je bila jasna: u pitanju je uvreda zbog koje bi građanin morao dve godine na robiju. Doduše, čak i da sud odbaci tužbu, Čifči je već izgubio posao u državnoj bolnici. Bezazlena šala s interneta pretvorila se u nimalo naivnu niti smešnu zbilju.

Predsednik Turske Redžep Tajip Erdogan očigledno ne podnosi kritiku i šalu na sopstveni račun. Nema dve godine od kada je premijersku fotelju zamenio predsedničkim tronom, a u Turskoj je već podneto oko 2000 krivičnih prijava zbog "vređanja predsednika države". Poređenja radi, tokom sedam godina predsednikovanja bivšeg šefa države Abdulaha Gula podneto je 545 ovakvih prijava. Erdoganov bilans je još impozantniji kada se dodaju privatne tužbe u kojima traži odštetu zbog duševnog bola, disciplinski postupci protiv državnih činovnika i studenata, te tužbe za "vređanje službenog lica" iz vremena kada je bio premijer. "Govorimo o otprilike 10.000 procesa", rekao je nemačkom listu "Velt" pravnik Kerem Altiparmak s Fakulteta političkih nauka u Ankari. "To je čitava industrija s političkim ciljem: zaplašiti i ućutkati kritičare."

Vođa parlamentarne opozicije Kemal Kiličdaroglu je 34 puta prijavljen zbog vređanja Erdogana, od čega ga, trenutno, štiti poslanički imunitet. Postoje stotine prijava protiv medija, rekorder sa njih 50 je levičarski list "Birgun". Mogućnost da predsednik bude uvređen odavno je metastazirala i u polje jezika i ograničila upotrebu stilskih figura. Tako je jedna novinarka kažnjena jer je uporedila Erdoganove političke poteze sa postupcima "zveri saterane u ćošak". Podstiče se i atmosfera denunciranja i sve više građana podnosi prijave zbog vređanja predsednika. Šampion ove kategorije je jedan četrdesetogodišnjak iz zapadne Anatolije koji je tajno telefonom snimio sopstvenu suprugu kako psuje Erdogana dok televizija prenosi neki njegov govor, a onda ju je uredno prijavio gde treba.

UVREDLJIVA KRITIKA

Sve to u Turskoj niti je više novost, niti najdrastičniji dokaz da Erdogan vodi zemlju u pravcu diktature sultanskog tipa. Na jugoistoku zemlje i dalje se vodi gotovo otvoren rat u kojem su pobijene stotine kurdskih civila, vlada potpuna zabrana izlaska i preti humanitarna katastrofa. Protiv kritičkih medija se podižu optužbe da podržavaju terorizam, te ih pod "privremenu upravu" stavlja neka vrsta izvršnih sudija, što je Erdoganov izum. Dok redovno pravosuđe reaguje, često je kasno – u medijima su odavno instalirana poslušna uredništva, zauzete novine postaju pamflet vlasti koji niko neće ni da čita, pa tako po pravilu propadaju.

Ali ono što jeste novost je da u poslednjih mesec dana Erdogan pokušava da disciplinuje i strano javno mnjenje, novinare i satiričare. I to ni manje ni više nego u Nemačkoj, zemlji gde, iz razloga istorijskih i dobro poznatih, lične slobode, a posebno sloboda mišljenja i izražavanja uživaju najveći moguće stepen zaštite.

Počelo je sredinom marta kada je satirični magazin "Ekstra 3", koji se emituje na prvom programu nemačkog javnog servisa ARD napravio osvrt u kojem kritikuje Erdogana zbog ugnjetavanja medija i manjina. Vlast u Ankari je smesta pozvala nemačkog ambasadora i tražila da se "sporni prilog" obriše sa portala javnog servisa.

A onda je postalo zaista zanimljivo: poslednjeg dana marta je na ZDF-u (drugom programu javnog servisa) prikazana popularna emisija "Neo magazin rojal" nagrađivanog satiričara Jana Bemermana. On je "uvređenom" Erdoganu najpre poručio da u nemačkom Ustavu postoji član 5 koji garantuje slobodu izražavanja, a zatim je na praktičnom primeru pokazao razliku između satire i otvorenog vređanja – tako što je pročitao pesmicu

koju je nazvao "Uvredljivom kritikom" u kojoj se Erdogan predstavlja kao frustrirani glupak, pedofil i zoofil (vidi u okviru prepev stihova na srpski). Posebno je pikantno što se Bemerman dramski prenaglašeno ograđivao od sopstvene pesmice rečima "ovo se ne sme" i "ovo je zabranjeno". Tako je, smatraju mnogi, stavio uvrede u satirični okvir sa ciljem da ispita granice slobode umetnosti i medija.

Za mladog komičara Bemermana i njegov satirični šou dugo je znala samo uža publika. Na veliku scenu stupili su pre godinu dana kada se cela zemlja uzbudila zbog otkrića snimka sa zagrebačkog Subverziv festivala na kojem je bivši grčki ministar finansija Janis Varufakis pokazao srednji prst Nemačkoj, to jest njenoj politici štednje. Bemerman i ekipa su u desetominutnom snimku pokazali kako se uz kompjutersku tehniku običan gest rukom može pretvoriti u pokazivanje srednjeg prsta i na kraju ostali zagonetni: da li su oni lažirali Varufakisov snimak, ili su lažirali lažiranje? Time je javnosti odlično pokazano kako jedan gest, pri tome istrgnut iz konteksta, ne treba da bude razlog za uzbuđenje. Za taj je snimak Bemerman pre neki dan nagrađen prestižnom televizijskom nagradom Grime.

KAD S ĐAVOLOM TIKVE SADIŠ

Sa prozivkama Erdogana stvari ne teku tako glatko, jer se vicevi na račun turskog autokrate ne uklapaju u politiku Angele Merkel koja je konačno uspela da "reši" izbegličku krizu tako što je postigla sporazum sa Ankarom: u zamenu za milijarde evra, nastavak pregovora o pristupanju EU i ukidanje viza, Turska prima nazad sve izbeglice i migrante koji s njenih obala krenu put grčkih ostrva. Tamo ih sortiraju, neke smeštaju u kampove, neke najure, dok u Evropu regularnim putevima bivaju prebačeni samo državljani Sirije. Uz zadihtovanu granicu između Grčke i Makedonije, ovaj dogovor sa Turskom daje rezultat koji su Merkelova i svi ostali evropski vlastodršci i hteli: izbeglice više praktično ne dolaze do Nemačke, a sve ih se manje uopšte odlučuje na opasnu plovidbu trošnim brodicama preko Egejskog mora. Fokus je poslednjih dana opet na ruti iz Libije ka Italiji, neki izveštaji govore o stotinama hiljada migranata koji na obali Afrike čekaju da se more još malo stiša pa da krenu.

U tom svetlu se čita i razvoj događaja oko Bemermanove satire na račun Erdogana. ZDF uklanja "Uvredljivu kritiku" iz svoje onlajn-medijateke i repriza uz obrazloženje da prilog ne ispunjava standarde satirične emisije. Merkelova se u telefonskom razgovoru sa turskim premijerom Ahmetom Davutogluom saglasila da je reč o pesmi sračunatoj da "svesno povredi". Kako je javio berlinski "Tagesšpigel", kancelarka je računala sa tim da bi Erdogan – po zakonu samo on lično može podneti prijavu zbog uvrede – mogao da se okane krivičnog gonjenja nemačkog satiričara i da se tako prašina slegne.

Izjava Merkelove je, međutim, imala kontra-efekat pa je iz Turske ubrzo zatraženo krivično gonjenje Jana Bemermana na osnovu paragrafa 185 koji sankcioniše uvrede, ali i po paragrafu 103 nemačkog krivičnog zakonika gde doslovce piše: "Ko vređa stranog šefa države biće kažnjen zatvorom do tri godine ili novčanom kaznom, a u slučaju klevetajućeg vređanja kaznom od tri meseca do pet godina zatvora." U ovom drugom slučaju (103) je za pokretanje procesa bila neophodna saglasnost nemačke vlade koju je Merkelova, posle nekoliko dana premišljanja, dala. Pri tome su odluku podržali samo »

Satira ili uvreda

Nemački satiričar Jan Bemerman hteo je da pokaže u čemu je razlika vređajući u spornoj pesmi predsednika Turske Erdogana i time izazvao pravu političku buru.

Uvredljiva kritika

Glup, kukavan, iskompleksiran lik,
To je Erdogan, predsednik.
Gadno mu gubica na kebab smrdi
Gore nego kad svinja prdi.
To je tip što devojčice bije
Dok lice iza gumene maske krije.
Al' najviše voli koze da kara
I manjinama probleme da stvara.
Kurde gazi, na Hrišćane sêda
Dok porniće s decom gleda.
Čak i noću, umesto da spava,
On ovce oralno zadovoljava.
Erdogan je, jasno je pritom,
Predsednik sa malom kitom.
O tome Turci pričaju svuda
Taj konj ima smežurana muda.
Znaju u Istanbulu i Ankari
Taj je čovek peder stari.
Perverzni vašljivi zoofil,
Redžep Fricl Priklopil.
Muda prazna, mozak ćurke,
Zvezda svake gengbeng žurke.
Gura sve dok ne zapeče kad piški,
To je Redžep Tajip, predsednik turski.

(Objavljeno na Drugom programu nemačkog javnog servisa ZDF)
S nemačkog preveo NEMANJA RUJEVIĆ

njeni demohrišćanski ministri, dok su socijaldemokrate pohitale pred kamere da obznane da su glasali protiv. Nije mnogo pomoglo ni što je Merkelova u istom dahu rekla da se već radi na ukidanju paragrafa 103. Ta odredba, koju štampa ironično naziva paragrafom o "uvredi veličanstva", više nije primerena vremenu, rekla je Merkelova.

Ako se pre odluke vlade u Berlinu da dopusti istragu kritički govorilo i o samom Bemermanu – njegova je pesmica tu i tamo nazivana infantilnom, pubertetskom, kukavičkom ili čak rasističkom – nakon odluke je meta kritika isključivo Angela Merkel. Uzburkani medijski krajolik svedoči o neprijatnom osećaju koji je nastao, osećaju da sloboda javne reči, umetnosti i medija baš i nije tako nedodirljiva kako piše u Ustavu, odnosno da se i o njoj da pregovarati ako su na drugom tasu vage takozvani *viši politički interesi*. Čak 66 odsto građana protivi se odluci Angele Merkel da dopusti istragu,

OPASNA FOTO-HUMORESKA: Poređenje Goluma i Erdogana
Foto: www.twitter.com

pokazala je jedna anketa. Njen potez podržava samo 22 odsto ispitanika.

"U situaciji u kojoj je sporazumom o izbeglicama Nemačka dovela sebe u potpunu zavisnost od Turske, Bemerman je pokazao da je *car go* i u Turskoj i u Nemačkoj", piše Dojče vele. Kritika je najoštrija u redovima opozicionih Zelenih i Levice. Šefica poslaničke grupe Levice Sara Vagenkneht rekla je da Merkelova čini "nepodnošljivi koutou" – kineski izraz koji označava pad na kolena pred carem. Bemermanov kolega, popularni satiričar Oliver Velke, izjavio je da je nedopustivo da se kancelarka postavlja kao "vrhovni TV kritičar". "Ovo baca loše svetlo na prioritete Angele Merkel i, ako hoćete, na njen odnos prema zagarantovanim pravima", rekao je Velke za visokotiražni tabloid list "Bild".

IZMEĐU DVE VATRE

Duga je lista nepočinstava turskih vlasti koje je Merkelova u poslednje vreme prećutala na učestalim sastancima sa Davutogluom. Tek je ovlaš pominjala sukobe sa Kurdima, a glajhšaltovanje medija gotovo nikako. Džan Dundar, urednik lista "Džumhurijet" kojem se sudi zbog izdaje jer je u tekstovima razotkrio da je Turska dugo tolerisala ili čak sama naoružavala Islamsku državu, efektno je formulisao u jednom intervjuu: "Kada sam bio u zatvoru, bio je uključen televizor. Novinar koji radi za jednu nemačku agenciju upitao je Davutoglua da li u Turskoj ima uhapšenih novinara. Njegov odgovor je bio: Nema. Nemačka kancelarka Angela Merkel je stajala pored. To sam video kao uhapšeni novinar, u svojoj ćeliji. Bilo je smešno kako je Merkelova na to klimnula glavom."

Treba dodati da se kancelarka našla između dve vatre – sleva je kritikuju iz očiglednih razloga, dok desno krilo, oličeno pre svega u islamofobnoj Alternativi za Nemačku (AfD), a u koje spadaju i neka vodeća pera konzervativne štampe, u "slučaju Bemerman" vidi priliku da se udari packa "muslimanskom predsedniku Erdoganu". Cinik bi primetio da su protiv "pakta sa đavolom", kako se od milošte naziva dil Erdogana i Merkelove po izbegličkom pitanju, sada ustali i oni kojima nije smetalo što je Ženevska konvencija stavljena van snage, što se u Evropi pred tuberkuloznom decom dižu kao žilet oštre ograde, što je Sredozemno more postalo predimenzionirana plava grobnica. Tako je borkinja za slobodu govora naprasno postala i Beatriks fon Štorh, potpredsednica AfD-a, koja se, nema tome tri meseca, založila za to da se puca na "ilegalne migrante" koji bi došli do nemačkih granica.

Emisija "Neo magacin rojal" neće biti emitovana do sredine maja. "Dogovorili smo se sa ZDF-om da napravimo pauzu. To je bila zajednička odluka, kao kad se momak i devojka dogovore o pauzi. Jednostavno, sama emisija je sada previše u centru pažnje", kaže za "Vreme" jedan Bemermanov saradnik. Sam komičar se oglasio jedino duhovitom objavom na Fejsbuku, ali nije ulazio u detalje o mogućem procesu koji ga čeka. "Mislimo da će se stvar razvlačiti i da na kraju neće biti ništa od kazne", kaže sagovornik "Vremena". I jedan kolumnista nedeljnika "Cajt" je uveren da će nemačko pravosuđe "pokazati turskom predsedniku gde je granica između klevete i satire u jednoj pravnoj državi".

Hrabrost da povuku te jasne linije s vremena na vreme pronađu i sudovi u Turskoj. Tako će lekar Čifči s početka priče verovatno biti oslobođen. Jer, sudu je podneto stručno tumačenje u kojem se navodi da je Golum, nekadašnji hobit Smeagol, zapravo "dobar, miroljubiv, veran i pozitivan" lik sve dok ne potpadne pod pogubni uticaj prstena. Svaka moć pre ili kasnije pokvari i hobita i čoveka, a apsolutna moć kvari apsolutno – za tu tezu jedva da ima pogodnijeg primera od Redžepa Tajipa Erdogana. ¶

NEMANJA RUJEVIĆ

SNAGA
PRAVDA
MOĆ
OSVETA
NATALIE PORTMAN
JOEL EDGERTON
NOAH EMMERICH
i EWAN MCGREGOR
OPASNA DŽEJN
U BIOSKOPIMA
OD 28. APRILA

Foto: Yves Herman/Reuters

Starost u zemlji srećnih ljudi

Svakodnevno se susrećemo sa problemima starih ljudi. Na primeru Danske možemo da naučimo kako može da im se pomogne, kako društvo može da ih prihvati. Tu je volonterska pomoć starima sastavni deo života

Za "Vreme" iz Orhusa

Najstarija volonterka Crvenog krsta Danica Šmic svakodnevno obilazi starije i nemoćne sugrađane. Na Senjaku, gde živi, već je svi dobro poznaju i očekuju je u tačno određeno vreme, mnogima je više od komšinice. Vodi ih na izložbe i u muzeje, kupuje lekove, ide sa njima kod lekara i zakazuje preglede. U Crvenom krstu Savski venac postoje grupe samopomoći koje slede Daničin primer i pomažu starijima. "Želja da nekome pomognete potiče iz porodice. Rođena sam pre Drugog svetskog rata, tako da je moja generacija osetila šta znači nemaština i glad. Uvek smo pomagali jedni drugima. Zato smatram da treba u školama uvesti obavezan fond časova volonterskog rada da bi učenici stekli veći osećaj prema drugome, što bi bilo korisno i za njih i za zajednicu. Svako od nas može da bude volonter i pomogne koliko može u sredini u kojoj živi", kaže Danica Šmic.

Ovakvim stavom se rukovodi većina Danaca koji volonterski pomažu ljudima u trećoj dobi, dok je u Srbiji Danica manjina. Ne čudi zato što mediji ovih dana objavljuju vest da su Danci najsrećniji ljudi na svetu, a Srbi tek na 86. mestu. Među kriterijumima je i to da ljudi "imaju nekoga na koga mogu da računaju u vreme nevolja". Starost ne mora da bude nevolja kada, kao u Danskoj, možeš da se osloniš i na državu i na sugrađane. Namera je da se borbi protiv usamljenosti starijih pomogne stvaranjem mreže volontera, čime se razvija "zajedničko socijalno razumevanje". Tako student informatike u Kopenhagenu Taks nekoliko puta sedmično obilazi stare i donosi im šta im je potrebno, s njima provede dva-tri sata, zavisno od svojih obaveza. "Vidim koliko im to znači, već nekoliko godina volontiram. Moje je da ih odvedem kod doktora ili na neko drugo mesto gde žele da odu i pravim im društvo. Oni su ceo život brinuli za nas, red je da im se bar ovako odužimo", kaže Taks.

LJUDI IZ ANALOGNOG DOBA U DIGITALNOJ ERI

U Orhusu, drugom po veličini gradu u Danskoj, nalazi se Rehabilitacioni centar Vikergarden u kome se ljudi za dve do pet sedmica osposobljavaju za normalan život. Na ovom mestu nekada je bio staračko dom, koji je renoviran i modernizovan inovativnim i kreativnim rešenjima. Tehnologija je tako uzela primat, korisnici se prate putem personalnih kartica kojima čekiraju šta su od planiranih aktivnosti uradili tokom dana i da li su to uradili na pravi način.

TREĆE DOBA: Prizori iz Danske
Foto: Cycling without age

Gospođa u kolicima koju srećem na hodniku objašnjava mi kako ovde može bez problema da funkcioniše iako zgrada ima tri sprata, jer je sve prilagođeno u toj meri da nema problema ni kad ide do kupatila. Svi podaci o njenim aktivnostima i zdravstvenom stanju, kao i ostalih korisnika, na velikim ekranima u jednoj prostoriji prati dežurna služba. U okviru centra se nalaze i velnes i dve prostorije za fizikalnu terapiju. Većina sprava i tehnoloških otkrića koji se ovde koriste napravile su firme iz Danske. Pored tableta i kartica, u nekim sobama postoje i zvučni senzori kako bi samo glasom korisnik iz kreveta mogao da otvori prozor ili zatvori vrata. U ovom centru možete tako pomisliti da ste zalutali u neku od epizoda *Ratova zvezda* ili neki drugi naučnofantastični film kada vidite robota Silbota koji služi za druženje s korisnicima. "Ovo je skup sistem, ali dugoročno veoma isplativ. Pomažemo ljudima da što duže mogu da budu u svojim kućama umesto u domovima ili bolnicama. Prepoznajemo njihove probleme kroz rad sa njima, rešavamo ih i osposobljavamo. Tehnologija je ovde samo radi potreba ljudi i njihovog boljeg života", kaže Inger Oderšed, fizioterapeutkinja u ovom centru.

Prosečan životni vek u Danskoj danas traje 76 godina. Procenjuje se da će u narednih 19 godina broj onih preko 80 godina starosti porasti za najmanje 20 odsto. Ideja je da se obezbede uslovi koji će omogućiti starijima da ostanu kod kuće što je moguće duže. To pre svega omogućuje dobro razgranat sistem volontera i medicinskih sestara koje su zadužene za kućnu negu. Ovo uključuje pomoć u čišćenju, kupovini, pranju, pripremanju obroka, kao i ličnu higijenu i negu. Kućna nega može da se koristi da pomogne ili oslobodi članove porodice. Dva oblika kućne negu su dostupna – dugoročna i privremena pomoć. Dugoročna zaštita je besplatna, a privremene posete kućne nege mogu opravdati pojedinačno plaćanje u zavisnosti od prihoda primaoca.

Olakšanje kod praćenja zdravstvenog stanja pacijenata donela je i nova opcija e-zdravlje koja je projekat danske kompanije Sistematik i koristi se u već desetak gradova u Danskoj. Ovaj program omogućava da svoj karton sami pratite preko interneta, kao i vaš doktor. Brzina reagovanja i mogućnost brzog ažuriranja su osnovne prednosti novog sistema, koji funkcioniše kao javno-privatno partnerstvo. Generalni direktor ove firme Hans Erik Henriksen kaže da je upotreba tehnologije logična jer se već devedesetih počelo sa korišćenjem mejla, a sada su sve baze onlajn. "Tehnologija je tu da osnaži pacijenta i omogući mu brz pristup informacijama, to je deo strategije. Pacijenti mogu elektronski obnoviti svoj recept za lek. Mogu da vide svoje elektronske zdravstvene kartone, tako da se uvek mogu obratiti najbližem lekaru za pomoć kompletnim nalogom njihovog trenutnog zdravstvenog stanja. Svi misle da stari nisu spremni na ovaj sistem, ali to nije baš tako, danas svi koriste mobilne i tablete. S druge strane nude se i kursevi za korišćenje razne tehnologije", objašnjava Henriksen.

BEZ PARA, ALI SA ELANOM

Ono što je Srbiji i Danskoj zajedničko jesu gerontodomaćice, koje kod nas pomažu u kući starijim sugrađanima do dva sata dnevno radnim danima uz minimalnu nadoknadu od 26 dinara po satu. Ova pomoć se ostvaruje preko Centra za socijalni rad i u Beogradu je trenutno 2700 korisnika o kojima brine 687 gerontodomaćica. Ustanove za rehabilitaciju starih u Srbiji ne postoje, što ne čudi znajući kakva je ekonomska situacija. Ono što se još nudi starim jesu domovi, dnevni centri i klubovi. Prvi dnevni klub je osnovan još 1982. godine, ali njihov potencijal ni danas nije u potpunosti iskorišćen, pre svega zato što ih zakon ne prepoznaje. Oni nisu definisani zakonom, tako da odluke o njihovom osnivanju donose lokalne samouprave. Trenutno je u začetku i mogućnost dnevnih boravaka starijih lica obezbeđen u trajanju od po dvanaest sati svakog radnog dana. Korisnicima se obezbeđuju dnevno zbrinjavanje, ishrana, zdravstvena nega, radna i okupaciona terapija, kulturno-rekreativne aktivnosti, zavisno od potreba korisnika. Vidljivo je da ove prostorije koje im daje Grad nisu prilagođene za osobe sa invaliditetom, a neke se nalaze na višim spratovima zgrada.

"Mi trenutno imamo 6000 korisnika, ali mislim da ima još ljudi kojima su potrebne naše usluge. Sistem se ne osnažuje dovoljno. Sarađujemo sa domovima zdravlja tako da pored socijalne inkluzije, psihološke pomoći, pružamo pomoć i pri zdravstvenoj zaštiti", kaže Marija Markov, upravnica Dnevnih centara i klubova Beograda. U klubovima postoje sekcije i kursevi za razne oblasti, od stranih jezika do rekreativnih vežbi, svi predavači su volonteri. Često se organizuju putovanja i druge aktivnosti, a svakodnevno se ovde može i ručati po beneficiranim cenama. Tokom godine organizuju se razne manifestacije kao što su Međugeneracijski susreti, gde se seniori druže sa učenicima osnovnih i srednjih škola i studentima.

Dug je, međutim, put do društvene svesti, brige i nege kakvu stariji ljudi uživaju u Danskoj. ¶

SANJA ŠOJIĆ

Zemlja drugog izbora

Britanski časopis "Ekonomist" u septembru prošle godine objavio je tekst o tome šta bi ostatak Evrope mogao da nauči od Španije kada je reč o izbeglicama. Nakon naše kratke posete glavnom gradu ove zemlje, zaključak je – ne mnogo

Za "Vreme" iz Madrida

Sa vrha Gradske kuće na trgu Sibeles u Madridu već godinu dana vijori se ogromno belo platno na kome je velikim crnim slovima ispisano REFUGEES WELCOME ("Izbeglice, dobro došli"). Nakon petodnevnog boravka u Madridu i istraživanja o izbegličkom statusu u ovoj zemlji, čini se da izbeglice i nisu baš toliko dobrodošle.

Zanimljivo je uporediti tretman izbeglica u Španiji i Srbiji. Obe zemlje su tranzitne za izbeglice – Španija uglavnom za one sa severa Afrike, Srbija za one koji beže sa Bliskog istoka. Svi oni bi dalje, ka zapadnoj Evropi.

Već pri prvom pokušaju razgovora sa nekim od zvaničnika pokazuje se da onaj transparent o dobrodošlici ne govori istinu. U Ministarstvu za rad i socijalnu politiku, koje je nadležno za izbeglička pitanja, i u Ministarstvu policije tražili smo da nam objasne kakva je trenutna situacija sa izbeglicama, kakav je stav prema politici EU po ovom pitanju, kako su odgovorili na izbegličku krizu, da li se povećao broj izbeglica u Španiji, koliko ih je, ali i to da li su tačne spekulacije da španska vlada daje novac policiji i carinskoj službi Maroka da na svaki način zaustave izbeglice koje dolaze rutom preko Gibraltara. Odgovori nisu stigli do dana kada ovaj tekst nastaje, dva meseca nakon prvog kontakta. U pomenutoj Gradskoj kući smešteni su neke od državnih institucija i deo gradske vlasti. Gradska vlast Madrida u septembru prošle godine podržala je projekat "mreže gradova" za pomoć izbeglicama koji je inicirala gradska vlast Barselone. Ideja je da se gradovi povežu kako bi pomogli izbeglicama ne samo u Španiji, već širom Evrope. Na pitanje "Vremena" o tretmanu izbeglica, upućeno gradonačelnici Madrida, stigao je odgovor da nisu nadležni.

U moru turista koji posećuju glavni grad Španije teško je razaznati ko su izbeglice. Jedino je sigurno da su to i uličnи prodavci svega i svačega koji na belim čaršavima uvezanim kanapom sa svih strana prodaju svoju robu. Kada naiđe policija, povlačenjem kanapa neverovatnom brzinom skupljaju svoje "tezge". Za manje od minut, tašne, patike, garderoba, navijački rekviziti i sve ostalo sa tezge velike i po nekoliko metara postaju deo džaka na ramenu vlasnika. Oni uglavnom dolaze iz Somalije i sa juga Afrike. U Španiji su ilegalno, bez ikakvih dokumenata.

U ovoj mediteranskoj zemlji razgranata je mreža nevladinih organizacija koje pomažu izbeglicama. U Crvenom krstu im daju hranu, garderobu i osnovnu zdravstvenu pomoć i upućuju ih kome dalje da se obrate. Takođe, grupa advokata im pruža besplatnu pravnu pomoć oko dobijanja dokumenata. Nakon dogovorenog intervjua, naša sagovornica, advokatica, odustala je od razgovora.

Pod upravom Ministarstva za rad i socijalnu politiku radi Centar za dobrodošlicu izbeglicama. Glavni zadatak i cilj Centra jeste integracija izbeglica u špansko društvo. U zemlji postoje još tri ovakva centra koja su pod nadležnošću ministarstva.

Na prijavnici zgrade sedi čuvar. Od petominutnog uvoda, objašnjavanja ko smo i zašto smo tu i molbe da nas uputi na nekog od nadležnih s kim bismo mogli da razgovaramo, razumeo je samo da smo novinari i to na osnovu novinarske kartice. Uputio se ka prvoj prostoriji i nakon nekoliko minuta iz nje je izašao sa jednim momkom i predstavio ga kao prevodioca. Džordan iz Kalifornije, stažista u Centru, jedan je od malobrojnih koji govore engleski.

DUŽI, ALI JEFTINIJI PUT

U holu srećemo i trojicu Sirijaca. U Španiju su stigli preko Afrike. Iako je taj put duži, kažu da su se za tu rutu odlučili jer je jeftinija i sigurnija za one koji ne bi da idu dalje, u ostale evropske zemlje.

Halid ima 27 godina i dolazi iz Sirije. U Centru boravi oko tri meseca i kaže da je nakon torture koju je prošao na putu kroz Afriku i maltretiranje marokanske policije, ovde dobio pravo okrepljenje: "Ovde nam svi izlaze u susret. Nemamo problema sa Špancima. Pomažu nam. Često ne govore engleski, ali su gostoljubivi. Bio sam u Francuskoj, tamo ljudi uopšte nisu takvi. Ja danas dobijam status!"

Ahmed, drugi Sirijac, kaže da su svi njegovi sunarodnici koji su u Centru došli u Španiju preko Maroka. "Tamo smo imali problema sa policijom, maltretirali su nas. Kada smo to prošli, ovde je super. Zadovoljan sam. Svi nam pomažu kako da najbrže i najlakše savladamo sve teškoće, pronađemo stanove, posao..."

POKUŠAJ INTEGRACIJE

Zvanična poseta Centru počela je nezvanično. Upravnik Santjago Garsija pristao je da razgovara sa nama ukoliko novine ne izlaze na engleskom i španskom jeziku. Dozvolu o saradnji sa medijima i davanje bilo kakvih izjava mora da dobije od nadležnog ministarstva, a "pošto je aktuelna politička situacija takva da izbeglička pitanja nisu baš poželjna tema, do dozvole je teško doći".

Glavni zadatak i cilj centra je pomoć izbeglicama da se integrišu u špansko društvo, kaže Santjago. "Najvažnije za ljude koji ovde dolaze jeste da mogu da ostvare autonomiju, da nauče španski jezik, a mi im pomažemo da se uklope u život u Španiji. Obezbeđujemo im različite vrste pomoći i podrške – psihološku pomoć, pomoć oko obrazovanja, pomažemo im pri traženju i dobijanju dokumenata da bi mogli da rade u Španiji. Najviše im pomažemo da pronađu posao, pogotovo u okolnostima ekonomske krize, koja je ovde i dalje aktuelna."

DOBRA VOLJA I PROBLEMI: Izbeglice u Španiji
Foto: AP

Zgrada ima tri nivoa – prizemlje i dva sprata. U prizemlju su smeštene kancelarije, učionice, vrtić, biblioteka i menza. Tu se uglavnom obavljaju sve zajedničke aktivnosti. Na ostala dva nivoa nalaze se sobe. Prvi sprat je za porodice. Sobe su četvorokrevetne, imaju kupatilo, mini frižider, stočić, garderobere. Jedna takva soba upravo je očišćena i pripremljena za nove stanare. Njih čekaju i paketi sa osnovnim preparatima za ličnu higijenu, odvojeno muški i ženski, kao i manji paketi za decu. Postoje i posebno prilagođene sobe za porodice sa više dece, kao i za osobe sa invaliditetom. Svaka soba ima kupatilo, a zajedničke su prostorije za pranje veša. Na drugom spratu su sobe za muškarce. Posebnih "ženskih" soba nema jer se do sada nije dogodilo da u centar dođe sama žena, kaže Santjago. Zajedničke prostorije na ovom spratu su toaleti i televizijska sala.

U vreme posete u Centru je bilo 97 osoba, od toga 35 dece. Kapacitet je oko 120 ležajeva, ali gotovo nikada nije popunjen. "Najviše ljudi dolazi iz Ukrajine, Palestine, Iraka, Maroka, Meksika, Kameruna, sa Kosova, saharskih zemalja, Malija, Rusije, Sudana, Bangladeša, Makedonije, Mozambika, Kine, Zambije, Indije, Irana, Mauritanije, Sirije... Pravilo je da u Centru mogu da borave do šest meseci, ali u posebnim situacijama, kada je na primer o porodicama reč, to vreme može da se produži do devet meseci. Koliko će se zadržati u Centru zavisi od pojedinačne situacije. Nekada se dešava da se izbeglice vrlo brzo snađu i pronađu sebi stanove. Takođe, postoji i program Ministarstva za rad i socijalnu politiku za pomoć izbeglicama. Kada stignu u Španiju, prva stanica im je Centar za integraciju. Sledeće što dobijaju je ekonomska pomoć nevladinih organizacija i pomoć Crvenog krsta", kaže Santjago.

Većina stanara ovog centra govori engleski jezik, a među onima koji govore i španski najviše je dece. Tu se organizuje školska nastava, na španskom jeziku. U jednoj od učionica u koju smo ušli u toku je bio čas španskog za odrasle.

Santjago kaže da to koliko će država pomoći izbeglicama zavisi od konsenzusa koji se postigne u parlamentu oko tog pitanja. "Najgore je to što je zbog ekonomske krize u kojoj se zemlja nalazi novčana pomoć koja se izdvaja za izbeglice minimalizovana. Zbog toga je i vreme boravka u centru poput ovog moralo da se skrati." Izbeglicama se u Centru pomaže i oko pronalaženja posla, prijavljivanja na oglase, pisanja radnih biografija.

Na izlazu srećemo Halida. Hvali nam se dobijenim papirima, ide da se pakuje, sada ima svoj stan. Uz reči "pozdravite mi Srbiju", staje da se fotografiše sa Džordanom i dve radnice Centra. Sada je građanin Španije. ¶

KATARINA STEVANOVIĆ

Od Kapetana Lešija

"Raspadom Jugoslavije, nestao je imperativ povlađivanja nadnacionalnom identitetu, pa Srbin u kosovskom filmu, kao i Albanac u srpskom, dobija dominantno, ako ne i isključivo političko obeležje, determinisano novom političkom situacijom. Zajednički jugoslovenski mit koji treba podržavati je nestao, pa je i film postao oruđe aktuelne propagande uslovljene politikom, odnosno sučeljavanja nacija kao otelotvorenje vekovnog sukoba apsolutnog dobra i zla. S obzirom na takve okolnosti, u analizi likova Albanaca u srpskoj i likova Srba u kosovskoj kinematografiji, nema mnogo čega neočekivanog, a svaki izuzetak samo ide u prilog onog filma koji izbegava nametnute zamke nacionalizma"

Iako nije eksplicitno dokazano, smatra se da od svih umetničkih formi film ima najveću moć u kreiranju i našeg sećanja i naših stavova o prošlim i sadašnjim društvenim i političkim događajima i pojavama. Recimo, bitku na Neretvi iz Drugog svetskog rata zamišljamo onako kako ju je na filmu pokazao reditelj Veljko Bulajić. To isto važi i za stereotipe u vezi sa srpsko-albanskim odnosima.

Lik Albanca u filmovima srpske kinematografije, odnosno lik Srbina u filmovima kosovske kinematografije, menjao se u zavisnosti od političkih okolnosti. Dr Nevena Daković, profesorka Fakulteta dramskih umetnosti u Beogradu, teoretičarka filma i medija, u razgovoru za "Vreme" kaže da su do raspada SFRJ svi likovi u kinematografiji, bez obzira na osnovnu nacionalnu provinijenciju, pre svega bili Jugosloveni, što znači da su imali nadnacionalnu pripadnost: "Nije bilo ni pozitivnih ni negativnih stereotipa ni o Srbima, ni o Slovencima, Bosancima, Albancima, ni o ostalim nacijama, već etno utemeljenih tipova nasleđenih iz folklorne tradicije. U filmovima produciranim u jugoslovenskoj republici Srbiji lik Albanca retko se pojavljivao mimo 'etno ključa', kao, na primer, u emisijama novogodišnjeg programa u kome je trebalo da se pojave svi predstavnici naroda i narodnosti, s tim što, ponovimo, tada nisu imali vrednosnu odrednicu zbog nacionalne pripadnosti. Vredno je kao primer pomenuti da je Selenećev roman *Prijatelji*, koji pruža izuzetno nijansiranu i kompleksnu reprezentaciju srpsko-albanskih odnosa, zaživeo kao pozorišna predstava, ali ne kao film. Raspadom Jugoslavije, nestao je imperativ povlađivanja nadnacionalnom identitetu, pa Srbin u kosovskom filmu, kao i Albanac u srpskom, dobija dominantno, ako ne i isključivo političko obeležje, determinisano novom političkom situacijom. Zajednički mit koji treba podržavati je nestao, pa je i film postao oruđe aktuelne propagande uslovljene politikom, odnosno sučeljavanja nacija kao otelotvorenje vekovnog sukoba apsolutnog dobra i zla. S obzirom na takve okolnosti, u analizi likova Albanaca u srpskoj i likova Srba u kosovskoj kinematografiji, nema mnogo čega neočekivanog, a svaki izuzetak samo ide u prilog onog filma koji izbegava nametnute zamke nacionalizma."

PARTIZANSKI FILM

Teme iz kosovskog okruženja u jugoslovensku kinematografiju uveo je reditelj Živorad Žika Mitrović filmovima *Ešalon doktora M* (1955), *Kapetan Leši* (1960) i *Obračun* (1962). Likovi Albanaca u njima su i dobri i loši. "Dobri su, naravno, oni koji su uz partizane, revoluciju i komuniste – pa lik koji tumači Severin Bijelić pomaže doktoru M da spasi ranjenike bez obzira na čijoj strani su se borili, a da ne govorimo o kapetanu Lešiju, koji je zahvaljujući Aleksandru Gavriću dobio auru univerzalnog romantičnog junaka akcionih filmova kada nije važno da li je

do Enklave

Iz filma *Kapetan Leši*, 1960

on Francuz, pirat sa Kariba ili Albanac", objašnjava Nevena Daković.

U grupi filmova koje profesorka Daković karakteriše kao etno-antropološkomitske, u kojima je albanska zajednica na Kosovu prikazana kao gorštačka, patrijarhalna, kao zajednica u kojoj svi drže do časti i čojstva, "imena oca" i "krvnih veza", porodica je svetinja do čijeg raspada, najpre, dolazi ukoliko se u nju uplete politika koja vodi sukobima tradicionalističkih generacija i savremenih okrenutim uticajima novog doba. "Paradigmatski film te priče je *Vuk sa Prokletija* (1968) Miomira Mikija Stamenkovića o velikom porodičnom raskolu usled rata koji je došao u bezmerno planinsko bespuće, kada se otac odriče sina koji na strani italijanskih okupatora, nemilosrdno ubija braću, drugove, porodicu", kaže profesorka Daković. "U ovoj grupi filmova etno provenijencija negativnog junaka zasenjena je žanrovskom matricom porodične melodrame ili socijalne drame. To se najbolje vidi u ratnom filmu u kome su balisti arhineprijatelji i 'zli momci', ali ne zato što su Albanci, već zato što su neprijatelji socijalističke revolucije."

Među filmovima o NOB-u lociranim na Kosovu su *Vetar i hrast* (1979, scenario Petrit Imami, režija Besim Sahatciu) i *Kad proleće kasni* (1979, scenario Imer i Azem Škreli, režija Ekrem Kriaziu). *Kad proleće kasni* rađen je po istoimenim ratnim memoarima Fadilja Hodže, predsednika tadašnje Autonomne Pokrajine Kosovo. Režija je prvo ponuđena Živojinu Žiki Pavloviću, ali on nije mogao da je prihvati, zatim Bekimu Fehmiju, i na kraju Ekremu Kriaziu. Kao i ovaj film, i *Vetar i hrast* je rađen po literarnom delu, po romanu Sinana Hasania. Nevena Daković navodi da oba prenose obeležja atmosfere i okoliša Kosova na način na koji će bilo koja filmska adaptacija romana Bore Stankovića ili Stevana Sremca očekivano biti povezana sa Vranjem, odnosno Vojvodinom, sa plejadom pozitivnih, negativnih ili komičnih tipskih junaka.

UOČI RASPADA JUGOSLAVIJE

Filmovi *Kuća pored pruge* (1988), i *U kući moje majke* (1991) čiji je scenarista i režiser Žarko Dragojević, a koji su snimljeni u vreme kad kinematografija Srbije pod utiskom raspada SFRJ počinje da identifikuje neuralgične društvene tačke, pojavljuju se karakterizacije likova Albanaca određene i nacionalnom pripadnošću. Uprkos kontroverzi koje je izazvao, film *Kuća pored pruge* dobio je nagradu za najbolji scenario i režiju na Filmskom festivalu u Puli. Nevena Daković objašnjava da oba filma Žarka Dragojevića govore o teškom položaju Srba na Kosovu, o posledicama već nagoveštenog raspada: "Protagonisti i antagonisti ovih filmova zadati su nacionalnim odrednicama. Znači, od matrice Boro i Ramiz koja je važila u bivšoj SFRJ, nastala je matrica Boro vs Ramiz odnosno Ramiz vs Boro. Kako je tekao raspad SFRJ, stereotipi jačaju, a filmovi u kojima je prikazan srpsko-albanski odnos postaju deo manje-više jasno propagandnog diskursa u dramatičnom geopolitičkom kontekstu."

STRŠLJEN, BESA, VARIOLA VERA

Dva filma čiji su likovi Albanci, ali zahvaljujući svom žanrovskom pokriću ostaju van propagande, jesu *Stršljen* (1998) scenarista Faruka Begolija i Srđana Koljevića i režisera Gorčina Stojanovića, i *Besa* (2009) scenariste i režisera Srđana Karanovića. Po profesorki Daković, *Stršljen* izmešta priču o Srbima i Albancima kao priču o Romeu i Juliji, dva entiteta SFRJ čije tenzije i sukobi vode nesretnom ishodu: "Fini detalj filma je skoro lakanovsko pomeranje nemoguće ljubavi, ali i premošćavanje kulturnog i političkog jaza u lingvistički domen, kroz nekoliko jezika koji junaci u filmu govore »

Obračun, 1962.

Vuk sa Prokletija, 1968.

ili na kojima razmišljaju. Kao prema modelu nasleđenom iz mirnodopske kinematografije – jer junaka traže i albanska mafija i srpska policija – raspad porodice, prijateljstva, ljubavi, smrt junaka uspostavlja, uprkos svemu, poetsku pravdu koja je na srpskoj strani."

Besa Srđana Karanovića, nastavlja Nevena Daković, kao priča smeštena u doba Prvog svetskog rata, i po nacionalnoj postavci likova ima interesantan podtekst: Albanac i Slovenka, pripadnici dva mala naroda, ne ostvaruju svoju sreću zato što narativ funkcioniše po melodramskim moralnim načelima, pa, kako se ispostavlja, najviše kao zaštita ugleda trećeg lika, učitelja, oficira i Srbina, pripadnika naroda koji u tom trenutku jedini ima nezavisnu državu čiju slobodu brani po svaku cenu. Lik Albanca koji tumači Miki Manojlović je dobronamerno, pozitivno *drugo*, pa priča *Bese* u teorijskom smislu postaje veoma trendi narativ o različi, drugosti, o *otheringu*. "Posebno je interesantno kako se *Besa* posmatra u odnosu na raniji film Srđana Karanovića *Za sada bez dobrog naslova*, koji, pored ostalog, i naslovom govori o nemogućnosti 'imenovanja' i prepoznavanja onog što se dešavalo i što je najavljivalo buduće događaje. Kroz 'film o filmu', i brojne narativne slojeve, Karanović sažima promene reprezentacije kosovskih nemira. Pod pritiskom i ucenom producenata, reditelj menja planove, i tokom snimanja, planirani dokumentarni film postaje nešto blisko komercijalnoj melodrami da bi na kraju – kao i okvirni film koji nastaje pred našim očima – dobili komediju apsurda o propagandi i mnogo čemu drugom. Na metanivou, reditelj se poigrava medijskim, filmskim, političkim i drugim stereotipima, dosežući jasnu kritiku, crnohumorne note uspevajući da ne utone u politički pamfletizam. U tom smislu postoji još jedan film, meni lično i najdraži, gde je tema Kosova diskretno nagoveštena, ali kontekstualno razvijena kao spontana, snažna i obuhvatna metafora, pa na koji u prvom trenutku teško i da pomislimo. Reč je o filmu *Variola vera* Gorana Markovića, koji nastaje u trenutku kada svi govore o Kosovu, a kada ne postoji zvanična informacija o zbivanjima. Centar epidemije je na Kosovu, gde su je, iz Meke, doneli hodočasnici. Put zaraze je skica 'zelene transverzale' toga doba, a boginje haraju zemljom baš kao što će kosovska zbivanja inicirati nov krug smrtonosne bolesti koja će uništiti zemlju. Na kraju filma, Marković prepoznaje neuništivost iskonskog problema i bolesti, a frulu od plamena spasava predstavnik SZO-a koji ne mora ili ne želi da zna istinu. Zato *Variola vera*, metaforički strukturirana, daje snažan i delotvoran politički komentar, a da nije politički film. U godarovskom smislu ne progovara o reolucionarnim temama, ali je suštinski napravljen i deluje revolucionarno otkrivajući nova promišljanja."

PRE I POSLE RATA

U priči o srpsko-albanskim odnosima na filmu važan je makedonski film *Pre kiše* (1994), scenariste i reditelja Milčeta Mančevskog, koji je osvojio Zlatnog lava na Filmskom festivalu u Veneciji, pogotovo što se kao i *Stršljen* i *Besa*, kaže Nevena Daković, oslanja na mitsko sagledavanje rata. "U filmu Mančevskog rat progoni ove predele kao što olujni oblaci koji se nagomilavaju na obzorju pre ili kasnije donose nevreme, nepogodu i padavine. Film je podeljen u tri ljubavne priče, čiji su protagonisti (jer osim podneblja i vremena nema jasno ocrtanih antagonista) pripadnici različitih entiteta koji žive u Makedoniji. Nesretni ishod i izmenljiva mesta priča u

Medeni mesec, 2009.

Parada, 2011.

Variola Vera, 1982.

Kuća pored pruge, 1988.

Stršljen, 1998.

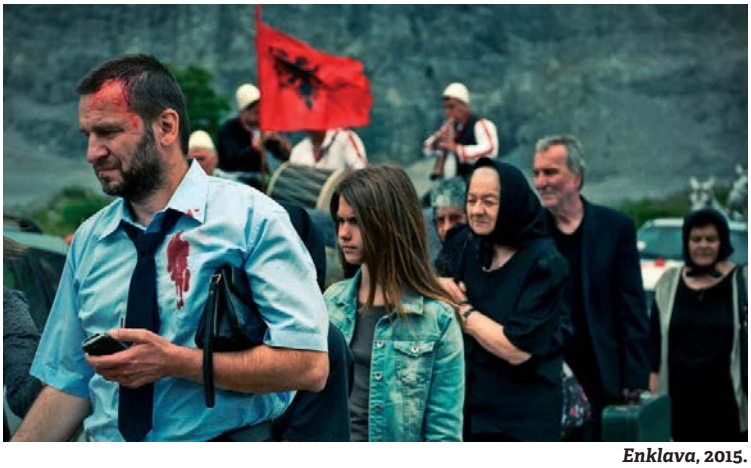
vremenskom (mitskom) krugu potvrđuju sudbinsku neizbežnost Balkana kao 'bureta baruta".

Iste godine kad i *Besa*, 2009, prikazan je *Medeni mesec* Gorana Paskaljevića, prva srpsko-albanska koprodukcija. To je priča o dva mlada para, albanskom i srpskom, koji odluče da potraže sreću na Zapadu. Odlazak ne donosi boljitak, zato što u Evropskoj uniji i na Srbe i na Albance gledaju sa istovetnim podozrenjem, pa se tako ispostavlja da oba naroda dele istu sudbinu. U vreme *Bese* i *Medenog meseca* na filmu dolazi do izvesne pacifizovane i "neutralizovane" interpretacije srpsko-albanskog sukoba, pa nastaju *Enklava* (2015), scenariste i reditelja Gorana Radovanovića, i *Otadžbina* (2016), scenaristkinje Milene Marković i reditelja Olega Novkovića. Radovanovićeva *Enklava* je priča o desetogodišnjem dečaku, Srbinu, koji je po kriterijumima svoje okoline uspeo nemoguće: da zavoli i stekne prijatelje Albance. Nevena Daković ističe da je početak *Otadžbine*, ono što se desilo na Kosovu, inicijalna kapisla za film najavljivan kao priča o kosovskim prognanim i izbeglim, ali i o povratnicima: "Verovatno najjači rediteljsko scenaristički tandem naše kinematografije uspeo je da dnevno političku potku iskoristi kao početak univerzalnog, pravoslavnog (možda je bolje reći zavetnog ili hrišćanskog) etičkog narativa, sa snažnim lokalnim detaljima. Povratak u 'otadžbinu', na kosovsko ognjište, snažan je, ali samo jedan od motiva koji pokreću heterogenu grupu junaka povezanih istim poreklom, istom zemljom otaca sa koje su proganjani i otišli. U savremenom, poprilično apokaliptičnom svetu rastrzanom ratovima i sukobima, sa milionima izbeglica, priča je podjednako važna i važeća za vaskolike izgubljene otadžbine i prognane, bez obzira na poreklo i podneblje. I u tom je njena vrednost. Umesto potrage za krivcem i zločincem, ide se za iskupljenjem, istinom i novim životom posle apokalipse."

Ovoj grupi pacifizovane, univerzalne interpretacije srpsko-albanskog sukoba donekle pripada i *Parada* (2011), film Srđana Dragojevića, čiji su likovi po oceni profesorke Daković prikazani karikaturalno koliko prema eks toliko i prema postjugoslovenskim obrascima. Lik Albanca je "dežurni negativac koji diluje drogu, bavi se iznudama, ucenama i trafikingom, ali je i politički neprijatelj i ratni zločinac. Ukoliko je reč o dobrom ili pozitivnom liku, onda je često reč o figuri komičnog registra i, danas veoma retko, o nestajućem tradicionalnom Albancu koji poštuje besu."

KOSOVSKI FILM

Ilustrujući način na koji su likovi Srba predstavljeni u kosovskom filmu, Nevena Daković predočava da je pre raspada SFRJ kosovska kinematografija, kao i kinematografije ostalih članica Jugoslavije, bila jedna od produkcija te bivše države, a da se osamostaljuje nakon njenog raspada, kada postaje i bočna linija istorije albanskog filma. "U kosovskoj produkciji se 2005. i 2006. godine pojavljuju tri filma smeštena u doba za vreme i posle NATO bombardovanja. *Kukumi* (scenario Mehmet Kraja i Isa Ćosja, režija Isa Ćosja, produkcija Kosovo-film) priča o grupi uniformisanih Srba koji se povlače sa Kosova, iz zgrade bolnice za mentalno obolele, gde su bili stacionirani. Sa njima odlaze i lekari, a bolesnici, prepušteni sami sebi i bez nadzora, lutaju kosovskim pustopoljanama. U osnovnom prostoru bolnice nije teško prepoznati metaforu 'poludele zemlje i vremena', a odbegle bolesnike kao paradigmu osakaćene, ranjene i izgubljene populacije koja ne može da se snađe u novim okolnostima. Trijumf »

Enklava, 2015.

Otadžbina, 2016.

Svi smo isti

"VREME": U filmovima *Za sada bez dobrog naslova* i *Besa* pričate o razlikama kosovskog i srpskog mentaliteta. Da li ste vodili računa o političkoj korektnosti?

SRĐAN KARANOVIĆ: U svim svojim filmovima trudio sam se da nemam zle namere prema bilo kojim junacima. Nikad nisam imao nameru da neke junake uzdignem, ili da unizim. Tako sam postupao i prema Albancima. Jedna beogradska kritičarka mi je, još na Filmskom festivalu u Puli 1988. godine, nakon projekcije filma *Za sada bez dobrog naslova* zamerila što sam pokazao da "smo svi mi isti"! To verovatno objašnjava i vrlo lošu gledanost tog filma u Beogradu. A ja sam pokušao da pokažem upravo da smo svi isti i da neumitno idemo ka haosu. Inače, film *Za sada bez dobrog naslova* smatram filmom o primitivnim i sve luđim manipulacijama ljudima i njihovim sudbinama. Priča o reditelju čiji film gubi smisao jer se razvodnji uz pomoć programskog saveta odvija se paralelno sa pričom o tragičnoj ljubavi Albanke i Srbina. Izgleda mi kao da je većina gledalaca u Srbiji film proglasila kosovskim i albanskim, mada je on bio nešto složenije od toga.

I ovaj film, kao i kasniji *Besa*, pokušaji su da se predoče posledice netrpeljivosti zbog nacionalnih različitosti.

To je poseban problem kod nas, ta predrasuda prema građanima koji su "drukčiji". Mislim da mnogi nisu otišli da gledaju film samo zato što je glavni muški lik Albanac, zbog predrasude. Slovenka im je manje smetala. Mislim i da su se fotosi i inserti iz filma ređe prikazivali samo zato što u svima Miki Manojlović uvek nosi tradicionalnu, albansku belu kapicu koja se zove keče. Mada, možda sam i pomalo paranoičan... Inače, *Besa* je prevashodno film o dvoje budućih građana Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca koji su istovremeno i jako daleko jedno od drugog, i vrlo bliski. Možda se čak može smatrati da je prva Jugoslavija nastala iz istih razloga iz kojih se mnogo kasnije raspala. Sva netrpeljivost okoline prevashodno je rezultat toga što se glavni junaci, Slovenka i Albanac smatraju strancima. To je, nažalost, glupost i pojava koja se može sresti u raznim kulturama. Tek kad se to prevaziđe dolazi do gostoljubivosti na koju smo svi ponosni.

Srpsko-albanski odnosi su potentna tema, ali se vaše kolege ipak retko odlučuju da je ispričaju, bez obzira na to što je tema sama po sebi garantovan adut.

Ne znam zašto moje kolege snimaju to što snimaju, a ne nešto drugo. Tema Albanaca nije nikakav adut, osim ako u pitanju nije film koji ih skoro automatski blati i priča o jadnim i ugroženim Srbima. Razlozi za moje filmove su bili daleko jednostavniji. Pošto smo poslednjih decenija svi u bivšoj Jugoslaviji počeli da se ispitujemo o tuđem i sopstvenom poreklu, činilo mi se da i junaci nekih mojih filmova moraju posedovati i etnička svojstva jer se samo tako mogu ispričati filmovi koji su dugo zaboravljeni. Odatle su nastali i moji, ma kako različiti, filmovi kao što su *Petrijin venac*, *Za sada bez dobrog naslova*, *Sjaj u očima* i *Besa*. Između ostalog sam mislio i da Albanci imaju pravo da budu likovi u jugoslovenskim filmovima pošto su sa svima nama delili njenu sudbinu.

S.Ć.

Iz filma *Besa*, 2009.

'normalnosti ludila' nad 'ludilom normalnih' je snažan komentar istorijskog toka jer se *Kukumi* nastavlja na Ćosjin prethodni film, *Čuvari magle* – alegoriju o životu Albanaca za vreme Aleksandra Rankovića."

Uz *Kukumi*, tu su i filmovi *Kosovska žeđ* (scenario i režija Sunaj Rača) o etničkom čišćenju, i na kraju *Anatema* (scenario i režija Agim Sopi) u kome dva američka novinara i albansku novinarku zarobljavaju, muče i ubijaju pripadnici srpske paravojske. "Skrenula bih, međutim, pažnju i na makedonsko-švajcarsku koprodukciju o kosovskoj temi, film *Rat je gotov* Mitka Paneva. U proalbanskoj storiji, malobrojni srpski likovi su gotovo karikaturalni negativci poput večito pijanog i militantnog direktora škole koga tumači Enver Petrovci. Političko-triler potez narativa je detalj o medijima koji o paljenju sela izveštavaju 'uživo'. U realnosti se ništa slično ne dešava, jer je vest, kao u američkom filmu *JFK*, plasirana sa ciljem manipulacije stvarnosti i obezbeđenja alibija za odmazdu koja momentalno sledi."

Nevena Daković zaključuje da je priča o ovoj temi – priča o ratu filmom. "Da bi se podržala politika, koriste se protagonisti i antagonisti sa nacionalnim odrednicama. Ali u ovom ratu zapravo pobeđuje ona strana koja propagandu uspeva da postavi u drugi plan. Rat je učinkovitiji kroz ljubavnu i porodičnu priču nego kroz priču sa bojišta uz diletantsko direktne ili realistično reportažne tonove. Snažne metafore poput *Stršljena*, *Enklave*, *Otadžbine*, kao i transparentno akcioni filmovi pretenciozne alegoričnosti poput ostvarenja *Kukumi*, *Anatema*, *Kosovska žeđ*, jasno ukazuju na strategiju reprezentacije koja stoji u pozadini. Efikasna propaganda pre i posle svega mora da bude dobar film." ¶

SONJA ĆIRIĆ

Tekst je realizovan u okviru projekta "Tačka susreta" koji podržavaju forum ZFD i Fondacija za otvoreno društvo, Srbija

ZORAN STANOJEVIĆ

Zaboravi broj mog telefona

... ja novi život bez tebe hoću.
J. Ahmedovski

Ako bih birao najstrašniji horor film koji sam odgledao u poslednje vreme, bez dileme bih se opredelio za najnoviju epizodu emisije "60 minuta" američke mreže CBS. Nema tu nikakvih zombija, veštica ili vampira. Novinarka Šarin Alfonsi intervjuisala je hakere u Nemačkoj i na hakerskom sajmu u Las Vegasu, a oni su joj tom prilikom pokazali, praktično, kako se svaki smart telefon može hakovati. To znači da haker može da prisluškuje razgovore, čita poruke, snima vas vašom kamerom, pokupi sve podatke o karticama, plaćanjima, lične fotografije, da prati vaše kretanje. Sada dolazi deo od kojeg se plaše i zombiji. Sve što mu je potrebno da zna jeste – broj vašeg telefona.

Samo broj i ništa više.

Ne mora nikada da vas pozove ili uradi bilo šta čime bi skrenuo pažnju na sebe i možda vas tako upozorio šta se dešava. A koliko je teško doći do nečijeg broja?

Suština problema je u nečemu što se zove SS7 – Sistem Signalizacije broj 7. To je posebna mreža koju mobilni telefoni koriste za međusobnu komunikaciju, pre svega za povezivanje telefona koji su u romingu, potom za povezivanje telefona koji su kod različitih operatora u zemlji. Operatorima je ova mreža važna kako bi međusobno naplaćivali usluge, između ostalog. Ali, mreža ima neke ozbiljne nedostatke koje hakeri koriste kako bi se probili do vašeg aparata. Da ponovim, sve što im treba jeste da znaju broj SIM kartice i vrata u vašu privatnost su im širom otvorena.

Zvezda priče je nemački haker Karsten Nol koji je skrenuo pažnju na ovaj problem 2014. godine na hakerskom skupu u Hamburgu. Izgleda da se niko nije uzbudio jer je rupa u sistemu i dalje aktivna. Nol je, za potrebe emisije, sa grupom kolega otključao telefon novinarke, potom telefon koji je CBS dao američkom kongresmenu zaduženom za sajber bezbednost. Naravno, svi su bili upoznati sa planom, ali je kongresmen svejedno izjavio da je besan kada su mu pustili snimke njegovih razgovora s tog aparata. Da bi objasnio koliko je to opasno, rekao je da su u njegovom pravom telefonu kontakti najznačajnijih političara u SAD, a da ga je prošle godine zvao lično predsednik i da je sadržaj tog razgovora bio izuzetno osetljiv.

Hakeri poručuju da uprkos upozorenjima mi i dalje ne shvatamo da je pametni mobilni telefon zapravo veoma moćan računar, koji može da posluži i za telefoniranje. Na pitanje mogu li da hakuju svaki računar, odgovaraju samouvereno. Da, mogu. Kao što se svaka brava može obiti koliko god da je komplikovana. S tim da je hakovanje elegantnije jer ne zahteva da budete fizički prisutni. U slučaju telefona potrebno je da ga koristite na mreži (SS7) kako bi mu hakeri pristupili.

Operatori u Americi su, očekivano i jednoglasno, tvrdili da se na njihovim mrežama to ne može dogoditi. CBS ih je demantovao. Ako u tom hororu ima nešto dobro, onda je to vest da pomenuti hakeri smišljaju rešenje da se rupa zakrpi. Naravno, neko će onda naći novu i taj neko možda neće imati volje da to otkriće podeli sa svima. ¶

PRODAJA&PRETPLATA

ŠTAMPANO IZDANJE

	kurirom [Beograd]	poštom [Srbija]	običnom poštom [Evropa]	avionom [ceo svet]
6 meseci / 26 brojeva	4650 RSD	4400 RSD	90 EUR	135 EUR
12 meseci / 52 broja	9300 RSD	8800 RSD	170 EUR	260 EUR

INTERNET IZDANJE

	iz Srbije uplatnicom	iz Srbije u redakciji	iz sveta karticom
1 broj sa PDF-om	—		1,49 EUR
1 mesec / 4 broja sa PDF-om	—		5,49 EUR
6 meseci / 26 brojeva bez PDF-a	2600 RSD	1500 RSD	23,00 EUR
6 meseci / 26 brojeva sa PDF-om	3600 RSD	2000 RSD	30,00 EUR
12 meseci / 52 broja bez PDF-a	4300 RSD	2900 RSD	37,00 EUR
12 meseci / 52 broja sa PDF-om	5800 RSD	3800 RSD	50,00 EUR

Opcija PDF podrazumeva i mogućnost preuzimanja fajla u obliku identičnom štampanom izdanju. ZABRANJENO JE DA VIŠE LICA UPOTREBLJAVA ISTI NALOG. PDF fajl se daje na ličnu upotrebu registrovanom pretplatniku, fizičkom licu, i ZABRANJENO JE DISTRIBUIRATI CEO ILI DELOVE FAJLA bez prethodne pisane saglasnosti NP Vreme doo, Beograd. U sve dinarske cene je uračunat PDV. U sve cene pretplate na štampana izdanja uračunata je poštarina.

Uplatu možete izvršiti lično u prostorijama redakcije, radnim danima od 9.30 do 14.30h. Tokom promotivnog perioda za ovu vrstu uplate važi poseban popust (vidi tabelu levo).

Ako ne možete doći u redakciju, potvrdu o uplati zajedno sa svojim podacima pošaljite e-mailom na adresu **prodaja@vreme.com**, faksom na broj 011/3238-662 ili poštom na Vreme, Trg Republike 5, Beograd, sa naznakom za šta je uplata izvršena. Za internet pretplatu obavezno navesti e-mail za kontakt. Vašu e-mail adresu ne ustupamo trećim licima. Dinarske uplate izvršite u korist NP VREME na račun broj 160-302538-91.

Za dostavu u inostranstvu, uplata u zemlji se vrši uplatom odgovarajućeg iznosa na naš dinarski račun, u dinarskoj protivvrednosti prema srednjem kursu NBS na dan uplate. Iz inostranstva možete izvršiti uplate za sva naša izdanja pomoću kreditne kartice na internet adresi **http://www.vreme.com/pretplata** ili direktno na naš devizni račun (za detalje obratiti se službi prodaje). Trajanje pretplate na internet izdanje određuje se datumski do isteka poslednjeg dana pred izlazak broja za koji pretplata više ne važi.

DOSTUPNO U DIGITALNOM FORMATU www.novinarnica.net

Usluge internet pretplate na Vreme vrši i *www.novinarnica.net* prema svom cenovniku.

Dodatne informacije u vezi s prodajom i pretplatom: telefonom, radnim danom od 9 do 15h: 011/3234-774 ili e-mailom na *prodaja@vreme.com*

GDE SU, ŠTA RADE?

ALEKSANDAR ZOGRAF.

Realizovano kao deo projekta Zidne novine , Bacači sjenke, 04.2016.

Prvi film

U nameri i želji da popularizuje filmske programe Jugoslovenske kinoteke, njen direktor Jugoslav Pantelić najavio je prepodnevne projekcije starih čuvenih filmova za decu, onih koje kao dobre primere pominju stariji kad kritikuju produkciju namenjenu najmlađima (vidi "Vreme" br. 1312). Biće to prilika da mnoga naša deca prvi put uđu u bioskop, vide prvi igrani film i zavole Kinoteku, rekao je Jugoslav, što je mene vratilo u dan kad sam prvi put ugledala bioskop i film.

Zove se *Prodavačica ljubičica* (*La violetera*), i nije za decu. Bilo je to u Kragujevcu. Na Guglu piše da se u Jugoslaviji prikazivao 1960. godine, što odgovara mom sećanju da sam ga gledala pre polaska u školu. U bioskop me je odvela baka, Ljubljančanka, udovica kapetana Srpske vojske poginulog u aprilskom ratu, Kragujevčanina. Mnogo je volela filmove, kupovala je *Filmski svet*, interesovala se za kulturna dešavanja po gradu, nastavljajući stare navike iz svog slovenačkog perioda.

Pre nego što smo krenule u bioskop, baka mi je ispričala šta me tamo čeka. Prepričala mi je sve što je u novinama pročitala o glavnim glumcima Sariti Montijel i Rafu Valoneu i sve što je čula o filmu od srećnika koji su ga već gledali. Prepričala mi je film kao da mi priča bajku. Opisala mi je Soledad, njenu haljinu, pletenu korpu sa ljubičicama, Fernanda u koga se zaljubljuje, njegovog brata koji je protiv njih. "Uživaćeš", rekla mi je na kraju.

Kad smo stigle, neko dvoje u braon mantilima nisu hteli da nas puste u salu. Ne mogu dve osobe na jednu kartu (baka mi je namenila mesto u svom krilu), i ovo nije film za decu, vikali su na nas pred svima. Baka je digla frku, ali kad je pobedila – film je već bio počeo. Zato su nas sproveli do nekih sporednih vratašca i odjednom smo se našle na mestu gde se po bioskopskom platnu ka plafonu uzdizalo lice Sarite Montijel! Gledano iz moje perspektive, bio bi to kadar u kome se nalazim pola metra od vrha Saritine brade, a iznad mene do kraja platna nastavlja se ostatak njenog prelepog lica. Mrvica i džinovsko lice! To lice priča, i to zaglušujućim glasom pa ga doživljavam kao da je vetar! Stojim ukopana, baka me cima, ali ništa. Smetamo drugima da gledaju film, bune se, nervozni su. Baka mirno kaže: "Nije joj ništa, samo je srela film."

Osim po opisanom, *Prodavačicu ljubičica* pamtim po bakinim suzama tokom projekcije, po lupanju njenog srca u moja leđa, po mladoj ženi koja je sedela do nas i prilično glasno komentarisala dijalog filma, po horskoj podršci iz publike pesmi koja je proslavila ovaj film, ali i po emociji koju pre toga, koliko se sećam, nisam osetila, a koju su mi preneli Soledad i njen Fernando.

Prodavačica ljubičica nije dečji film, kao što sam već rekla, pa i ne očekujem da ga Kinoteka uvrsti u najavljeni matine program. Ali zato *Palčić* jeste, preporučujem ga – ako se taj film uopšte tako zove. Igrani je, američki, u boji, mnogo star, ne nalazim ga na Guglu, ali ljudi iz Kinoteke će već znati o čemu pričam.

Daću im još neki hint: drvoseča Džordž i njegova žena En dugo i mnogo žele sina, kakvog god. Jednog dana Džordž u šumi ugleda veliki i lep hrast. Taman da zamahne sekirom po njemu, stvori se šumska vila. Duga plava kosa, svetloplava haljina, svetlucavi čarobni štapić, prelepa! Kaže mu: "Nemoj da posečeš ovaj hrast. Na njegovim granama živi mnogo ptičica i ako ga posečeš, one neće imati gde da stanuju. Biće tužne. Molim te, poštedi ga. Ako me poslušaš, ispuniću ti tri želje." Džordž pristane, i žurno krene kući da sve ovo ispriča En. Kad je seo da večera, ona mu iznese kupus. "Svaki dan prazan kupus! Da mi je makar jedna kobasica", reče, i cap, na tanjiru se stvori kobasica. En hoće da poludi: "Što ne paziš šta pričaš, potrošio si prvu želju na kobasicu, a mogli smo da dobijemo sina! Što ti se za nos nije zalepila!" Cap, želja se ispuni! Poslednju su potrošili na skidanje kobasice s nosa. Bili su očajni, najočajniji na svetu. I šumska vila se sažali na njih. Jedne kišne i olujne noći, dok su En i Džordž spavali, ona im pošalje dečaka. Bio je malen-malen, ne veći od palca. "Neka se zove Palčić", rekoše presrećni Džordž i En. Uveli su ga u sobu svu od igračaka koju su, čekajući da im dođe, pravili za njega. Bile su to čarobne igračke: svake večeri, čim bi Džordž i En ušuškali Palčića za laku noć, one bi oživele i počinjala bi zabava do zore. To je otprilike polovina filma, drugi deo je ništa manje bajkolik, i kraj je srećan.

Moj ujak je jednom davno sa nekog američkog programa snimio ovog mog *Palčića* na VHS kasetu i doneo mi da me obraduje. Godinama sam ga čuvala. A onda, ko zna zbog kog ludila i nepažnje, izbrisala. Eto, i toga sam se setila dok mi je Jugoslav Pantelić pričao o planovima Kinoteke, a diktafon ga, umesto mene, pažljivo slušao. ¶

SONJA ĆIRIĆ

Powered by EUnet HOSTING

Connected by SBB

Kompletna IT rešenja na jednom mestu

INTERNET • TELEFONIJA • CLOUD • HOSTING

Nudimo vam različite internet i hosting usluge, kao i napredne servise za uspešno poslovanje.

- Cloud Linux i Windows serveri
- Zakup profesionalnih namenskih servera
- Brojne cloud aplikacije (SaaS)
- Cloud inzenjering
- Web hosting
- Usluge Tier 3 Data centra
- BIZ Smart paketi
- Optički internet
- Managed servisi
- Poslovna fiksna telefonija

EUnet HOSTING

www.eunethosting.com
011 30 10 500

Bulevar Zorana Đinđića 8a
Beograd

SBB SOLUTIONS
pametna rešenja

www.sbbsolutions.rs
Kontakt centar 19966

Danubius

Novo!

Najbolje od Pšenice

www.danubius.rs /DanubiusNoviSad @DanubiusNoviSad

VREME

Copyright © NP Vreme, Beograd

Upotreba materijala iz ovog fajla u bilo koje svrhe osim za
ličnu arhivu dozvoljena je samo uz pisano odobrenje NP Vreme

PDF IZDANJE RAZVILI: Saša Marković i Ivan Hrašovec

OBRADA: Marjana Hrašovec